

PC 20

[Faint, illegible handwriting at the top of the page, possibly a title or header.]

[Large, faint, illegible handwriting in the center of the page, possibly a main body of text or a signature.]

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ
αρχαιολογία
ΕΛΛΗΝΙΚΗ.

εξήκ
Συνταχθεῖσα παρὰ τοῦ Ἀγγλου
Κ. Γ. ΙΡΒΙΝΓΤΟΣ.

Μεταφραθεῖσα δὲ ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπὸ
Σ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ.

№ *№ 2*
Ἐν ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,
Ἐκ τῆς Τυπογραφίας Ι. ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ.

1846.

НБ "СТ. ЧИЛИНГІРОВ"
ШУМЕН

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΜΕΛΕΤΗΣ.

ΠΡΟΤΟΤΥΠΟΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ

Κ. Ε. ΠΡΑΚΤΩΝ.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΚΑΙ ΕΚΦΡΑΣΙΣ

Σ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ.

ΕΝ ΚΟΖ/Τ/ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ/ΤΗ/

ΕΚΤΕ ΤΕΚΝΟΥΚΙΟΥ Ι. ΑΝΔΡΕΙΟΥ.

1816.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ.

Συγγραφεῖσα παρὰ τοῦ Κ. Γ. IRVINGΟΣ.

Μεταφρασθεῖσα δὲ ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ

ὑπὸ

Σ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ

Πρὸς χρῆσιν τῆς Νεολαίας.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

Ἐκ τῆς Τυπογραφίας *Ι. ΔΑΖΑΡΙΔΟΥ.*

1846.

НБ "Ст. Чилингаров"
ШУМЕН

РЦ-20
гръцка

НБ "Ст. Чилингиров" - Шумен
КУПЕНА 20.01 No 818

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

BIBLION A'.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Περὶ τῶν Ἑλληνικῶν Πολιτειῶν.

Ἐρ. Ποῦ κεῖται ἡ Ἑλλάς;

Ἀπ. Ἡ ἀρχαία Ἑλλάς, ἥτις εἶναι μεγάλη χερσόνησος τῆς Εὐρώπης, κεῖται κατὰ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, πρὸς μεσημβρίαν τῆς Ἰταλίας, καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ἔχουσα ἑκτασιν τριακοσίων ὀγδοήκοντα μιλίων ἀπ' ἄρκτου μέχρι μεσημβρίας, καὶ τριακοσίων δέκα ἀπ' ἀνατολῶν μέχρι δυσμῶν.

Ποῖαι ἦσαν αἱ κυριώτεραι διαιρέσεις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος;

Ἡ Ἑλλάς ἐδιαιρεῖτο εἰς τέσσαρα μέρη, τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Ἡπειρον, τὴν κυρίως Ἑλλάδα, καὶ τὴν Πελοπόννησον.

Ποίας παρατηρήσεις ἔχεις νὰ κάμῃς περὶ τῆς Θεσσαλίας;

Ἡ Θεσσαλία, τὸ ἀρκτικώτατον μέρος τῆς Ἑλλάδος, χωριζομένη ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν διὰ

τοῦ Ὀλύμπου, περιεῖχε γῆν εὐρύχωρον καὶ καρποφόρον· εἰς τὰς ὄχθας δὲ τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ ἔκειτο ἡ ὠραία κοιλάς τὰ Τέμπη, τοσοῦτον περίφημος παρὰ τοῖς ποιηταῖς.

Πῶς ἐδιαιρεῖτο ἡ Ἥπειρος;

Ἡ Ἥπειρος, κειμένη κατὰ τὸ παράλιον τοῦ Ἰονίου πελάγους, ἐπεριορίζετο ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν πρὸς ἄρκτον, καὶ πρὸς μεσημβρίαν ἀπὸ τὴν Αἰτωλίαν· ἐδιαιρεῖτο δὲ εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν, Θεσπρωτίδα, Μολοσσίδα καὶ Χασονίαν.

Ποιοὶ τόποι ἐμπεριέχοντο εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα;

Εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα ἔκειντο ἡ Αἰτωλία, Λοκρὺς, Φωκίς, Δωρὺς, Βοιωτία, Μεγαρὺς καὶ Ἀττικὴ.

Ποῖαι ἦσαν αἱ εἰς τὴν Πελοπόννησον πολιτεῖαι;

Ἡ Χερσονήσος, ἣτις ὀνομάζεται σήμερον Πελοπόννησος, περιελάμβανε τὴν Ἀχαΐαν, Ἠλιδα, Μεσσηνίαν, Λακωνίαν, Ἀρκαδίαν καὶ Ἀργολίδα.

Ποῖαι ἦσαν αἱ σημαντικώτεραι Πολιτεῖαι τῆς Ἑλλάδος;

Αἱ σημαντικώτεραι Ἑλληνικαὶ Πολιτεῖαι ἦσαν τὸ Ἄργος, ἡ Ἀττικὴ, αἱ Θῆβαι καὶ ἡ Σπάρτη· ἀλλ' ἡμεῖς θέλομεν περιορισθῆ εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Σπάρτης, ἐπεὶδὴ οἱ κάτοικοι αὐτῶν ἦσαν τὰ μό-

να ἔθνη τῆς Ἑλλάδος, τῶν ὁποίων τὰ ἥθη
καὶ ἔθιμα ἐμιμοῦντο κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ
ἦττον καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες.

Ποῦ ἔκειντο αἱ Ἀθῆναι;

Αἱ Ἀθῆναι ἔκειντο εἰς τὴν Ἀττικὴν, τῆς
ὁποίας ἦτο πρωτεύουσα· οἰκίσθησαν δὲ ἀπὸ
τὸν Αἰγύπτιον Κέκρωπα περὶ τὰ χίλια πεν-
τακόσια πεντήκοντα ἐξ πρὶν Χριστοῦ· καὶ
ἐνῶ εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν ἦσαν εἰμὴ ἄθροισμα
εὐτελῶν καλυβῶν, βαθμηδὸν ἐγέναν ἡ με-
γαλοπρεπεστάτη πόλις, καὶ ἡ πρωτεύουσα
τῆς κραταιοτάτης Πολιτείας.

Πῶς ἐβασίλευεν εἰς τὰς Ἀθήνας ὅτε ἐφθασεν ὁ Κέκρωψ;

Εἰς τὰς Ἀθήνας ἐβασίλευε τότε ὁ Ἀκταί-
ων, ὅστις ὑπεδέχθη φιλοφρόνως τὸν Κέκρω-
πα, τὸν ἔδωκε τὴν θυγατέρα του εἰς γάμον,
καὶ ἐκήρυξεν αὐτὸν μετὰ θάνατον διάδοχον
τῆς βασιλείας του.

Εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκοντο οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν;

Οἱ κάτοικοι διεσπαρμένοι τῇδε κάκεισε
κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, καὶ λεηλατούμενοι
διὰ ξηρὰς μὲν ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Βοι-
ωτίας, διὰ θαλάσσης δὲ ἀπὸ τοὺς Κᾶρας,
ἐπείσθησαν ἀπὸ τὸν Κέκρωπα νὰ συνοικι-
σθῶσιν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, τὸ ὁποῖον περι-
φράξας μετέφραν ἐσχημάτισε τὴν πόλιν,

τὴν ὁποίαν ὠνόμασε κατ' ἀρχὰς Κεκροπίαν ἐκ τοῦ ἰδίου ὀνόματος.

Τί ἦτον ἡ Λακαϊδαίμων;

Ἡ Λακαϊδαίμων ἡ Σπάρτη ἦτον ἡ πρωτεύουσα τῆς Λακωνίας, κτισθεῖσα ἀπὸ τὸν Λέλεγα, αὐτόχθονα Ἕλληνα, περὶ τὰ χίλια πεντακόσια δέκα ἐξ ἔτη πρὶν Χριστοῦ· ὑπῆρξε δὲ περίφημος διὰ τὴν αὐστηρότητα καὶ τὴν δικαιοσύνην τῶν νόμων τῆς, διὰ τὴν ἀνδρίαν καὶ ἀφοβίαν τῶν στρατιωτῶν τῆς, καὶ διὰ τὸν ἔρωτα αὐτῶν πρὸς τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν.

ΚΕΦ. Α.

Περιγραφή τῶν Ἀθηνῶν.

Πόθεν ἐλαβε τὴν ἀρχὴν τοῦ τοῦ ὀνόματος τῶν Ἀθηνῶν;

Αἱ Ἀθηναὶ ὠνομάσθησαν οὕτως ἀπὸ τὴν Ἀθηνᾶν, τὴν προστάτιδα τῆς πόλεως.

Ἐκ ποίας αἰτίας ἐδόθη ἡ ὀνομασία αὐταῖς τὰς Ἀθήνας;

Ὅτε ἐσκάπτετο ἡ τάφος, ἀνέβλυσεν αἰφνιδίως μία βρύσις καὶ ἐφύτρωσε μία ἐλαία κατὰ τὴν μυθολογίαν. Ὁ Κέκρωψ ἀπορῶν περὶ τοῦ φαινομένου τούτου ἠρώτησε τὸ Μαντεῖον τὸ ὁποῖον ἀπεκρίθη, ὅτι ἡ μὲν βρύσις ἐσήμαινε τὸν Ποσειδῶνα, ἡ δὲ ἐλαία τὴν

Ἀθηναῖν, ὅτι αἱ δύο αὐταὶ θεότητες ἐφιλονέικουν τίς νὰ γένη προστάτις τῆς πόλεως, καὶ νὰ δώσῃ τὸ ὄνομά της, ὅτι περὶ τῆς ὀνομασίας ἔπρεπε ν' ἀποφασίσῃ ὁ λαός· ἐκκλησίας δὲ γενομένης, ἀπεφασίσθη διὰ τῆς πλειονοψηφίας νὰ ὀνομασθῶσιν Ἀθηναί, καὶ ὄχι Ποσειδωνία.

Ποίαν ἔκτασιν εἶχον;

Αἱ Ἀθηναί, ὅτε ἔφθασαν εἰς τὴν μεγαλτέραν ἀκμὴν των, εἶχον εἴκοσι δύο μυλλίων ῥωμαϊκῶν περιφέρειαν, κείμεναι εἰς εὐρύχωρον καὶ ὠραίαν πεδιάδα.

Πῶς ἐδιαιροῦντο;

Αἱ Ἀθηναί ἐδιαιροῦντο εἰς τὴν ἀνωτέραν πόλιν ἢ ἀκρόπολιν, ἣτις ὀνομάζετο καὶ ἄστυ, καὶ εἰς τὴν κατωτέραν.

Περίγραψε τὴν ἀκρόπολιν;

Ἡ ἀκρόπολις, ἡ ἀνωτέρα πόλις, εἶχε δέκα ἑξ' μυλλίων περιφέρειαν, περικυκλουμένη ἀπὸ δυνατὸν τεῖχος, τὸ ὅποιον ἦτο καλλωπισμένον μὲ ἐννέα πύλας, εἰς μίαν τῶν ὀποίων, Μεγάλην Πύλιν ὀνομαζομένην, ἀνέβαινον διὰ μαρμαρίνης κλίμακος.

Ποῖαι ἦσαν αἱ κυριώτεραι οἰκοδομαὶ εἰς τὴν ἀκρόπολιν;

Τὸ ἔνδον τὰς ἀκροπόλεως ἦτο καλλωπισμένον μὲ ἀναριθμήτους οἰκοδομάς, ἀγάλματα καὶ μνημεῖα· ὁ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος

καὶ ὁ ὥραϊος ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, ὁ λεγόμενος Παρθενών, σώζονται ἀκόμη· ὁ τελευταῖος εἰ-
ναι μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον τῆς ἀρχαιότητος.

Διατὶ ὠνομάσθη Παρθενών ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς;

Διότι εἶχε τὸ περίφημον ἐκεῖνο ἄγαλμα τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς, κατασκευασθὲν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος ἀπὸ τὸν Φειδίαν.

Τί ἦτον ἡ κατωτέρα πόλις;

Ἡ κατωτέρα πόλις περιεῖχεν ὅλας τὰς οἰ-
κοδομὰς,, αἱ ὁποῖοι περιεκύκλονον τὴν ἀκρό-
πολιν, περιτειχισμένην οὖσαν μὲ δυνατὰ
τείχη, ἐν ἐκ τῶν ὁποίων ἦτον κτισμένον μὲ
μεγάλους τετραγώνους λίθους, κολλημένους
ἄχι μὲ ἄσβεστον, ἀλλὰ συνδεδεμένους μὲ
σίδηρον καὶ μόλυβδον. Ἐπὶ τῶν τειχῶν δὲ
τούτων ἦσαν πολυάριθμα πυργίδια, τὰ ὁ-
ποῖα μετεσχηματίσθησαν εἰς οἰκήματα, ὅτε
οἱ Ἀθηναῖοι ἐπολυπλασιάσθησαν τόσον, ὥστε
ἡ πόλις δὲν ἦτον ἱκανὴ νὰ τοὺς χωρέσῃ.

Ποίας παρατηρήσεις ἔχεις νὰ κάμῃς περὶ τῶν Ἀθηνῶν;

Αἱ ὁδοὶ τῶν Ἀθηνῶν δὲν ἦσαν οὔτε τα-
κτικαὶ οὔτε ὥραϊαι· ὑπῆρχον ὅμως πολλαὶ
ἀξιόλογοι οἰκοδομαί, ὡς τὸ Πομπεῖον, ὅπου
ἐφυλάττοντο τὰ διωρισμένα διὰ τὰς ἐορτὰς
ιερά σκεύη, καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν Ἀθηναί-
ων Ἡρώων. Ὁ ναὸς τοῦ Θησέως, ὅστις σώ-

ζεταὶ ἀκόμη καὶ σήμερον, ἦτον ἱερὸν ἄσυ-
λον διὰ τοὺς δούλους, καὶ τοὺς ἀδυνατοὺς,
οἵτινες προσέφευγον εἰς αὐτὸν ἀναγκαζόμε-
νοι ἀπὸ τὰς τυραννίας τῶν δυνατῶν.

Ποῖαι ἄλλαι ἀξιόλογοι οἰκοδομαὶ ὑπῆρχον εἰς αὐτάς;

Ὁ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, ἡ μεγαλοπρε-
πεστέρα οἰκοδομὴ τῶν Ἀθηναίων· ὁ ναὸς ὁ ἀ-
φιερωμένος εἰς ὅλους τοὺς θεοὺς (Πάνθεον),
ὁ τῶν ὀκτῶ ἀνέμων· αἱ στοαὶ ἡ θολοσκέ-
παστοι δρόμοι, τὸ ᾠδεῖον ἡ μουσικὸν θεά-
τρον· αἱ δημόσιαι ἀγοραί, εἰς τὰς ὁποίας
ἐγίνοντο αἱ ἐκκλησίαι (1) τοῦ λαοῦ, καὶ αἱ
ὁποῖαι ἦσαν κοσμημέναι μὲ ναοὺς καὶ δη-
μόσια κτίρια, καὶ μὲ ἀγάλματα ἀφιερωμέ-
να εἰς τοὺς βασιλεῖς καὶ ἐνδόξους ἄνδρας.

Ποῖαι ἄλλαι ἀξιόλογοι οἰκοδομαὶ ἦσαν εἰς τὰς Ἀθήνας;

Εἰς τὰς Ἀθήνας ἦσαν τρεῖς γυμνάσια πρὸς
χρῆσιν τῶν φιλοσόφων, ῥητόρων, καὶ ἄλλων
διδασκάλων· ταῦτα ἐχρησίμευον καὶ διὰ
τοὺς ἀθλητὰς, πυγμάχας, χορευτὰς, καὶ ἄλ-
λους· ὑπῆρχον δὲ καὶ διαφοροὶ περίβολοι,
χρησιμεύοντες ὡς τόποι διατριβῆς, καὶ ἔ-
χοντες δρόμους σκεπαστοὺς, καὶ νερὰ σκια-
ζόμενα ἀπὸ διαφόρων εἰδῶν δρένδρα.

1 Συνελεύσεις.

Εἶχον αἱ Ἀθῆναι λιμένας;

Αἱ Ἀθῆναι εἶχον τρεῖς λιμένας· καὶ ὁ μὲν πρῶτος, Πειραιεὺς ὀνομαζόμενος, περιεῖχε τρεῖς ὅρμους, περικυκλούμενος ἀπὸ στοᾶς καὶ δημοσίας ἀγορᾶς, αἵτινες κατεστάθησαν τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου ὅλης τῆς Ἑλλάδος· οἱ δὲ ἄλλοι δύο ὀνομάζοντο Μουνιχία καὶ Φάληρον, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος, ὁχυρὸς ὢν ἐκ φύσεως, κατεστάθη ἔτι ὁχυρώτερος διὰ τῆς τέχνης.

ΚΕΦ. Β΄.

*Περὶ τῶν Πολιτῶν, Φυλῶν, Με-
τοίκων καὶ Δούλων.*

Εἰς πόσας κλάσεις ἐδιαιροῦντο οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς;

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς ἐδιαιροῦντο εἰς τρεῖς κλάσεις, ἐλευθέρους ἢ πολίτας, ξένους κατοικοῦντας εἰς τὸν τόπον, καὶ δούλους.

Ποῖοι ὀνομάζονται ἐλεύθεροι ἢ πολῖται;

Μόνον οἱ ἔξοχοι καὶ ἀξιότιμοι ἄνδρες ἦσαν δεκτοὶ εἰς τὴν τάξιν τῶν πολιτῶν· τοῦτο δὲ τὸ προνόμιον ἐδίδετο μόνον ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ λαοῦ, ἢ ἐκκληρονομεῖτα ἀπὸ τοὺς ὅσοι εἶχαν γονεῖς πολίτας.

Ἐτιμᾶτο πολὺ τὸ προνόμιον ταῦτο παρὰ τοῖς Ἕλλησι;

Τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου τῶν Ἀθηναίων

ὄχι μόνον δὲν ἐδίδετο εἰς τὸν τυχόντα, ἀλλὰ καὶ οἱ εὐγενέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἄνδρες, καὶ ὅσοι ἀκόμη προσέφερον σημαντικᾶς ὑπηρεσίας εἰς τὴν Δημοκρατίαν, ἐδυσκολεύοντο νὰ τ' ἀποκτήσωσι.

Εἰς πόσας φυλὰς ἐδιαιροῦντο οἱ πολῖται Ἀθηναῖοι;

Οἱ πολῖται τῶν Ἀθηνῶν ἐδιαιροῦντο εἰς δέκα φυλὰς, λαβοῦσας τὴν ὀνομασίαν τῶν ἀπὸ τὰ ὀνόματα ἀρχαίων τινῶν Ἡρώων· ἐκάστη δὲ φυλὴ ὑπεδιαιρεῖτο εἰς τρεῖς φατρίας καὶ μία ἐκάστη αὐτῶν εἰς τριάκοντα οἰκογενείας. Αἱ φυλαὶ ἐσύστησαν καὶ δημοσίας ἐορτάς, ὡς συντελεστικὰς εἰς τὴν φιλίαν καὶ ὁμόνοιαν τῶν πολιτῶν.

Ποῖα ἦσαν τὰ ὀνόματα τῶν δέκα φυλῶν;

Αἱ δέκα φυλαὶ ὠνομάζοντο ὡς ἐφεξῆς. Κεκροπίς, Ἐρεχθεὺς, Αἰγῆτις, Πανδιονίς, Ἀχαμαντίς, Λεοντίς, Ἀντιοχίς, Οἰνήτις, Ἴπποθουντίς, καὶ Αἰαννίς· τὰ δὲ ὀνόματα τῶν Ἡρώων ἐξ ὧν ὠνομάσθησαν αἱ φυλαὶ ἦσαν Κέκρωψ, Ἐρεχθεὺς, Αἰγεὺς, Πανδίων, Ἀκάμας, Λεάς, Ἀντίοχος, Οἰνεὺς, Ἴπποθόων καὶ Αἴας.

Ἐντὸς τῆς πόλεως ἐκατοίκουν ὅλοι οἱ πολῖται Ἀθηναῖοι;

Εἰς τὴν Ἀττικὴν ὑπῆρχον καὶ ἐκατὸν ἐβδομήκοντα τέσσαρες δῆμοι, ἥτοι μικραὶ κῶμαι, ἀνήκουσαι εἰς τὰς διαφόρους φυλὰς, καὶ

οἱ κάτοικοι αὐτῶν ἦσαν ἐπίσης πολῖται.

Ποῖοι ἦσαν οἱ μέτοικοι;

Οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηναίων, ὅσοι ὠνομάζοντο Μέτοικοι, ἦσαν ξένοι κατοικοῦντες μετὰς οἰκογενείας των εἰς τὴν Ἀττικὴν· ἐπετρέπετο δὲ νὰ κατοικῶσι καὶ εἰς τὴν πόλιν, καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐνήργουν ἐμπορίον ἢ ὑπηρέτουν εἰς τὸ ναυτικόν.

Ποῖον προνόμιον ἔχαιρον οἱ Μέτοικοι;

Εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ μέτοικοι ἐπροστατεύοντο ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν· ἀλλὰ δὲν ἠδύναντο νὰ λάβωσι δημόσιον ὑπουργημα, οὐδὲ νὰ δώσωσι ψῆφον εἰς καμμίαν ἐκκλησίαν· μάλιστα δὲ ἦσαν ὑπόχρεοι νὰ ἐκλέγωσιν ἐκ τῶν πολιτῶν ἓνα προστάτην, διὰ νὰ τοὺς προστατεύῃ, ὥστε νὰ μὴν ἀδικῶνται, καὶ νὰ δίδῃ ἐνταυτῷ ἐγγύησιν περὶ τῆς διαγωγῆς των.

Ποίᾳς ἄλλας παρατηρήσεις ἔχεις νὰ κάμῃς περὶ τῶν Μετοίκων;

Ἡ Πολιτεία εἰς ἀνταλλαγὴν τῶν προνομίων, τὰ ὅποια τοὺς ἐχάριζεν, ἀπῆται διαφοροὺς ὑπηρεσίας ἀπ' αὐτούς· ἦσαν δὲ καὶ ὑπόχρεοι εἰς τὰς κατ' ἔτος γινομένας ἐορτάς νὰ φέρωσι σκάφας, ὡς σημεῖον τῆς ξένης καταγωγῆς των· προσέτι ἐπλήρονον ἐτήσιον φόρον εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον, ὅστις ὠνομά-

ζετο μετοίκιον· ἀλλ' ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἐπρόσφερον σημαντικὰς ἐκδουλεύσεις, ἐσυγκαταριθμοῦντο ἐνίοτε εἰς τὴν τάξιν τῶν πολιτῶν.

Πόσον ἦτον τὸ μετοίκιον;

Τὸ μετοίκιον ἦτον ἐξ δραχμαὶ δι' ἐκάστην γυναῖκα καὶ δώδεκα δι' ἕκαστον ἄνδρα.

Τί ἦσαν οἱ δούλοι;

Οἱ δούλοι ἢ οἰκέται, ἦσαν τὸ πολυαριθμότερον μέρος τῶν κατοίκων τῆς Ἀττικῆς, συμποσούμενοι εἰς τετρακοσίας χιλιάδας· ἐδιαίρουντο δὲ εἰς δύο εἶδη, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον ἐσύγκειτο ἀπὸ τοὺς ὅσοι ἐγεννῶντο ἐλεύθεροι πολῖται, καὶ διὰ τὴν πτωχείαν των ἠναγκάζοντο νὰ γίνωνται ὑπηρέται ὑπομίσθιοι· οὗτοι ἠδύναντο νὰ ἀλλάξωσι τοὺς κυρίους των, ἢ νὰ ἀπαλαχθῶσιν ἀπὸ τὴν δουλείαν, ἀφοῦ ἤρχοντο εἰς κατὰστασιν νὰ ζῶσιν ἄφ' ἑαυτῶν.

Ποῖοι κατετάσσοντο εἰς τὸ δεύτερον εἶδος τῶν δούλων;

Τὸ δεύτερον εἶδος τῶν δούλων ἦσαν ὅλως διόλου ἀφιερωμένοι εἰς τὴν διάκρισιν τῶν κυρίων αὐτῶν, οὐδεμίαν ἐλπίδα ἔχοντες ν' ἀναλάβωσι τὴν ἐλευθερίαν των, ἢ νὰ τὴν προμηθεύσωσιν εἰς τοὺς ἀπογόνους των· οἱ δούλοι οὗτοι ἦσαν βάρβαροι καταγόμενοι ἀπὸ διάφορα μέρη ἤτοι ἀπὸ τὴν Σκυθίαν, τὴν

Καρίαν, τὴν Ἀφρικὴν κτλ. μετεκομίζοντο δὲ εἰς τὴν Ἀττικὴν χάριν ἐμπορίου.

Ποία ἦτον ἡ κατάστασις τῶν δούλων εἰς τὰς Ἀθήνας;

Οἱ ἐν Ἀθήναις δούλοι δὲν ἐλάμβανον διόλου μέρος εἰς τὴν πολιτείαν, καὶ κατὰ γενικὴν συνήθειαν, δὲν ἐπετρέπετο νὰ μιμῶνται τοὺς ἐλευθέρους εἰς τὸν ἱματισμὸν, καὶ εἰς τοὺς τρόπους των, οὔτε νὰ συνηγορῶσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν, ἀλλ' οὔτε νὰ δίδωσι μαρτυρίαν εἰς καμμίαν δίκην· δὲν ἠδύναντο προσέτι νὰ φέρωσιν ὅπλα, ἐκτὸς μόνον ὅταν ἡ πόλις εὐρίσκετο εἰς μέγιστον κίνδυνον, καὶ τέλος ἦσαν ὑποκείμενοι εἰς τὰς ἰδιοτροπίας καὶ αὐστηράς τιμωρίας τῶν κυρίων των.

Εἶχον μέσον τι ἀπαλλαγῆς;

Οἱ δούλοι ἐβιάζοντο ἀπὸ τὴν σκληρότητα τῶν κυρίων των νὰ δραπετεύωσι, καὶ νὰ ζητῶσιν ἄσυλον εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θησέως, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐνομιζέτο ἱεροσυλία νὰ τοὺς ἐκβάλωσι· ἂν δὲ τὰ παράπονά των ἦσαν δίκαια, ὑποχρεοῦτο ὁ κύριος νὰ πωλήσῃ τὸν δούλόν του. Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐλάμβανον τὴν ἐλευθερίαν των πολεμοῦντες ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας, ἢ ἐξηγόραζον αὐτὴν μὲ χρήματα.

Ποία ἦσαν τὰ ἔργα τῶν δούλων;

Οἱ Ἀθηναῖοι δούλοι ἐκαλλιέργουν τὸ ἔς ἃ

γρούς, ἐνησχολοῦντο εἰς τὰς χειροτεχνίας, σκοπτον εἰς τὰ μεταλλεῖα, εἰργάζοντο εἰς τὰ λιθοτομεῖα, καὶ ἐξετέλουν ὅλας τὰς οἰκιακὰς ὑπηρεσίας.

ΚΕΦ. Γ'.

Περὶ τῶν ἀθηναίων Ἀρχόντων.

Ἦτο δεκτὸς πᾶς πολίτης εἰς τὰ πολιτικά ἀξιώματα;

Καὶ οἱ πτωχότατοι πολῖται ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν κυβέρνησιν, καὶ ἐγίνοντο ὑποψήφιοι διὰ τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα· μ' ὅλον τοῦτο ἡ μετριοφροσύνη αὐτῶν ἦτο τοιαύτη, ὥστε ὅλα τὰ ἀφορῶντα τὴν κοινὴν σωτηρίαν ἀξιώματα ἀπενέμοντο πάντοτε σχεδὸν εἰς τοὺς ἀξίους.

Πόσα εἶδη ἀρχόντων ὑπῆρχον;

Οἱ Ἀθηναῖοι ἄρχοντες ἦσαν τριῶν εἰδῶν, διακρινόμενοι ἀπὸ τὸν διάφορον τρόπον τῆς ἐκλογῆς των· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ Χειροτονητοί, Κληρωτοί, καὶ Αἵρετοί.

Ποῖοι ἦσαν οἱ Χειροτονητοί;

Χειροτονητοὶ ἄρχοντες ἦσαν, ὅσοι ἐλάμβανον τὸ ἀξίωμα τῶν ἀπὸ τὸν λαὸν, συνηγμένον εἰς νόμιμον συνέλευσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐψήφισαν, ὑψόνοντες πρὸς τὰ ἔνω τὰς χειράς των.

Ποῖοι ἦσαν οἱ Κληρωτοί;

Κληρωτοὶ ἦσαν ὅσοι ἐγκριθέντες πρῶτον ἀπὸ τὸν λαὸν, ἐκλέγοντο διὰ κλήρου εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεσέως.

Ποῖοι ἦσαν οἱ Αἵρετοὶ ἄρχοντες;

Οἱ Αἵρετοὶ ἦσαν ἑκτακτοὶ ὑπουργοί, ἰδίως διωρισμένοι ἀπὸ τὰς φυλάς ἢ δήμους, διὰ νὰ ἔχωσι τὴν φροντίδα ὑποθέσεώς τινος· τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ἐπιστάται τῶν δημοσίων οἰκοδομῶν κ.τ.λ.

Εἰς ποίας δοκιμασίας ὑπεβάλλοντο οἱ διὰ τὰ ὑπουργήματα ὑποψήφιοι;

Ἄν καὶ δὲν ἀπαιτεῖτο νὰ ἔχωσιν ὠρισμένην τινὰ περιουσίαν, μὲν ὅλον τοῦτο οἱ ὑποψήφιοι ἦσαν ὑπόχρεοι νὰ δίδωσι λόγον δημοσίως περὶ τῆς παρελθούσης διαγωγῆς των, καὶ ποινὴ θανάτου ἐπεβάλλετο εἰς τὸν λαμβάνοντα τὸ ἀξίωμα τοῦ ἄρχοντος, ἐνῶ δὲν ἦτον ἱκανὸς νὰ πληρώσῃ τοὺς δανειστάς του.

Εἰς ποίας ἄλλας δοκιμασίας ὑπεβάλλοντο;

Οἱ ἄρχοντες τῶν Ἀθηνῶν ἐφέροντο καὶ δεύτερον ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, ὅστις ἠρωτάτο, ἂν ἔχῃ τις νὰ παραπονεθῇ ἐναντίον των· διὰ τὴν παραμικρὰν κατηγορίαν, ἐγίνετο ψηφοφορία, καὶ ἂν ὁ κατηγορούμενος ἐκαταδικάζετο, ἐκαθαίρειτο ἀμέσως ἀπὸ τὸ ἀξίωμα.

του, καὶ ἐγκαλεῖτο ἐνώπιον δικαστηρίου τινὸς, τοῦ ὁποίου ἡ ἀπόφασις ἦτον ὀριστική.

Ποία ἐξέτασις ἐγένετο περὶ τῆς διαγωγῆς τῶν Ἀρχόντων, ἐνεργούντων τὸ ἀξιωματικόν;

Οἱ ἀθηναῖοι Ἀρχοντες, καὶ ἐν ὅσῳ ἐνήργουν τὰ ἀξιωματικά των, δὲν ἦσαν ἀνεύθυνοι· διότι οἱ ἐννέα Ἀρχοντες εἰς τὴν κυρίαν ἐκκλησίαν τοῦ λαοῦ, ἡρώτων, ἂν οἱ Ἀρχοντες ἐξετέλουν πιστῶς τὰ καθήκοντά των· καὶ ἂν τις τοὺς ἐκατηγόρει, ἡ κατηγορία ἀπεφασίζετο διὰ χειροτονίας.

Ποία ἐξέτασις ἐγένετο εἰς τὸ τέλος τῶν ἀξιωματικῶν των;

Ὅτε ὁ χρόνος τῶν ἀξιωματικῶν ἐτελείονεν, οἱ ἄρχοντες ἔδιδον λόγον τῆς διοικήσεώς των εἰς δέκα Λογιστάς, ἔργον τῶν ὁποίων ἦτο νὰ ἐξετάζωσι τοὺς ἀπολογισμοὺς αὐτῶν, καὶ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ὁ κῆρυξ ἐκήρυττε. « Ποῖος θέλει νὰ κατηγορήσῃ; » καὶ καθεὶς ἠδύνατο εἰς τὸ διάστημα τριάκοντα ἡμερῶν νὰ εἶπῃ τὰ κατ' αὐτῶν παράπονά του.

Τί συνέβαινεν ἂν δὲν ἔδιδον λόγον;

Εἰάν ὁ Ἀρχων ἡμέλει νὰ δώσῃ εὐθύνας, δὲν ἠδύνατο ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν πόλιν, οὔτε νὰ πωλήσῃ τὰ ὑποστατικά του, καὶ ὁ λαὸς εἰδοποιεῖτο ἐπίτηδες διὰ νὰ μὴ προσφέρῃ στέφανον εἰς αὐτὸν, συνήθη ἀνταμοιβὴν τῶν

ἔσοι ἀπέκτων ὑπόληψιν διὰ τῆς ἐπιμελοῦς
καὶ φρονίμου διοικήσεώς των.

ΚΕΦ. Δ'.

Περὶ τῶν ἐννέα Ἀρχόντων.

Τί ἦσαν οἱ ἐννέα Ἀρχοντες;

Οὗτοι ἐκλέγοντο κατ' ἔτος, καὶ εἰς αὐτοὺς
ἐνεπιστεύετο ἡ ὑπερτάτη νομοτελεστική ἐ-
ξουσία.

Ποῖα χαρακτηριστικὰ ἀπαιτεῖτο νὰ ἔχη τις διὰ νὰ
ἐκλεγθῇ Ἀρχων;

Τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα ἐμπεριείχοντο
εἰς τὰς ἐρωτήσεις, τὰς γινομένας εἰς τοὺς ὑ-
ποψηφίους ἐν καιρῷ τῆς πρώτης των ἐξετά-
σεως ἐνώπιον τῆς Βουλῆς.

Ποῖαι ἦσαν αἱ ἐρωτήσεις αὗται;

Αἱ προβαλλόμεναι εἰς ἕκαστον τῶν Ἀρ-
χόντων ἐρωτήσεις ἦσαν, ἐὰν αἱ πρόγονοί των
ἐχρημάτισαν πολῖται Ἀθηναῖοι μέχρι τρίτης
γεννεᾶς· εἰς ποῖαν φυλὴν ἀνῆκον· ἐὰν ἐσεβά-
σθησαν πρεπόντως τοὺς γονεῖς των· ἐὰν ἐ-
πολέμησαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ ἐὰν εἶχον
ἱκανὴν περιουσίαν.

Εἰς ποίαις ἄλλαις ἐξετάσεις ὑπέκειντο;

Οἱ Ἀρχοντες, πρὶν γίνουσι δεκτοὶ εἰς τὸ
ἀξιωματῶν, ἐξετάζοντο πάλιν ἐνώπιον τῶν

Ἡλιαστῶν, καὶ ἐνταυτῷ ὠρκίζοντο νὰ φυλάττωσι τοὺς νόμους, νὰ κρίνωσι κατὰ τὸ δίκαιον, νὰ μὴ λαμβάνουν δῶρα, ἢ ἂν ἐλάβανον, νὰ προσφέρωσιν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνα ἄγαλμα χρυσοῦν, ἰσοβαρὲς μὲ τὸ σῶμά των.

Ποῖα ἦσαν τὰ σύμβολα τοῦ ἀξιώματός των;

Οἱ ἄρχοντες ἐφόρουν στέφανον ἀπὸ κλάδον μύρτου, καὶ ὁποῖος ὕβριζεν αὐτοὺς εἴτε μὲ λόγον εἴτε μὲ ἔργον, ὅτε ἐφόρουν τὸ σύμβουλον τοῦτο τῆς ἐξουσίας των, ἀπεκλείετο ἀπὸ τὰ δίκαια τοῦ πολίτου, ἐζημιόνητο ἡ ἀτιμάζετο· οἱ πρῶτοι τρεῖς Ἄρχοντες εἶχον χωριστὸν δικαστήριον, ὅπου ἐβοηθοῦντο ἀπὸ δύο Παρέδρους· οἱ δὲ ἄλλοι ἕξ, θεσμοθέται λεγόμενοι, εἶχον μίαν μόνην δικαιοδοσίαν.

Ποῖα ἦσαν τὰ καθήκοντα τῶν Ἀρχόντων;

Οἱ ἐννέα Ἄρχοντες ἐπιμελοῦντο ὅλας τὰς θρησκευτικὰς καὶ πολιτικὰς ὑποθέσεις· ἐδέχοντο τὰς δημοσίας κατηγορίας, καὶ ἠκροάζοντο τὰ παράπονα τῶν ἀδικουμένων πολιτῶν· εἶχον ἐξουσίαν νὰ τιμωρῶσι μὲ θάνατον τοὺς κακούργους· ἐδιόριζον διὰ κλήρου τοὺς δικαστὰς καὶ ἀθλοθέτας, καὶ ἐκλέγοντες ἓνα ἀφ' ἐκάστης φυλῆς, ἐδιώριζον μεταξὺ

τούτων τοὺς Ἰππάρχους, Φυλάρχους, καὶ Στρατηγούς.

Δὲν εἶχον μερικά καθήκοντα οἱ Ἄρχοντες;

Οἱ Ἄρχοντες εἶχον καὶ κοινὰ εἰς ὅλους, καὶ μερικά εἰς ἕκαστον καθήκοντα.

Ποῖα ἦσαν τὰ ἰδιαίτερα καθήκοντα τοῦ πρώτου Ἄρχοντος;

Ὁ πρῶτος ἄρχων ὠνομαζέτο κυρίως πρὸς μεγαλητέραν τιμὴν Ἄρχων, καὶ ἐνίοτε Ἐπώνυμος, διότι ἐκ τοῦ ὀνόματός του ἐσημαίνετο τὸ ἔτος· οὗτος ἐφρόντιζε περὶ τῶν χρηρῶν καὶ ἀνηλίκων καθ' ὅλην τὴν Ἀττικὴν, καὶ ἀποφάσιζεν ὅλας τὰς ὑποθέσεις τὰς ἀναγομένας εἰς διαθήκας, προῖκας, καὶ κληρονομίας· ἀλλ' ἂν εἰς τὴν διάρκειαν τοῦ αξιώματός του ἐφωράτο μεθύων, ἐτιμωρεῖτο μὲ θάνατον.

Ποῖα ἦσαν τὰ μερικά καθήκοντα τοῦ δευτέρου Ἄρχοντος;

Ὁ δεύτερος Ἄρχων, Βασιλεὺς ὀνομαζόμενος, ἐπεστάτει εἰς τὴν τελετὴν τῶν μυστηρίων, καὶ ἄλλων τινων θρησκευτικῶν ἑορτῶν, ἀπεφάσιζεν ὅλας τὰς μεταξὺ ἱερέων διαφορὰς, καὶ ἀκόμη τὰς μεταξὺ ἱερῶν οἰκογενειῶν ὡς τῶν οἰκογενειῶν τῶν Κηρύκων, κτλ. καὶ εἶχε δικαίωμα ψήφου μεταξὺ τῶν Ἀρειοπαγιτῶν· ἀλλὰ τότε ἐπρεπε νὰ μὴ φορῇ τὸν στέφανόν του.

Ποῖα ἦσαν τὰ ἰδιαίτερα χρεῖα τοῦ τρίτου Ἄρχοντος;

Ὁ τρίτος Ἄρχων, ὀνομαζόμενος πολέ-

μαρχος, ἐφρόντιζε περὶ ὅλων τῶν ξένων καὶ μετοίκων, τῶν κατοικούντων εἰς τὴν Ἀττικὴν· ἐδιόριζεν ἀγῶνας εἰς τιμὴν τῶν πεσόντων εἰς μάχας, καὶ ἐφρόντιζε νὰ τρέφωνται τὰ ὀρφανὰ αὐτῶν ἀπὸ τὸν δημόσιον θησαυρὸν.

Ποίας παρατηρήσεις ἔχεις νὰ κάμῃς περὶ τῶν λοιπῶν Ἀρχόντων;

Οἱ λοιποὶ ἔξ Ἀρχοντες ὠνομάζοντο θεσμοθέται· οὗτοι ἐπροέδρευον εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν κατωτέρων ἀρχόντων, καὶ περιήρχοντο τὴν νύκτα εἰς τὴν πόλιν, διὰ νὰ διατηρῶσι τὴν εὐταξίαν καὶ ἡσυχίαν· ὅλαι δὲ αἱ μεταξὺ τῶν κατοίκων διαφοραὶ ἐπαρουσιάζοντο πρῶτον ἐνώπιον αὐτῶν, διωρισμένων νὰ ὑπερασπίζωνται τὰ δίκαια τοῦ λαοῦ, καὶ νὰ παιδεύωσι τοὺς παραβάτας τῶν νόμων.

Εἶχον βοηθοὺς οἱ Ἀρχοντες εἰς τὸ ἔργον των;

Οἱ Εὐθυνοὶ, δέκα τὸν ἀριθμὸν, ἦσαν διωρισμένοι νὰ βοηθῶσι τοὺς ἐννέα ἄρχοντας εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀπολογισμῶν τῶν ἐν τοῖς πράγμασι, καὶ νὰ ἐπιβάλλωσι χρηματικὴν ποινὴν εἰς τοὺς ὅσοι ἀπεδείκνυντο ἔνοχοι σπατάλης τῶν δημοσίων χρημάτων ἢ ὅτι ἔβλαψαν τὴν δημοκρατίαν.

ΚΕΦ. Ε

Περὶ τῶν κατωτέρων Ἀρχόντων.

Τί ἦσαν οἱ λεγόμενοι ἑνδεκα Ἀρχοντες;

Οἱ ἐν Ἀθήναις ἑνδεκα Ἀρχοντες ἐκλέγοντο ἀπὸ τὰς φυλάς, διὰ νὰ ἐπιστατοῦν εἰς τοὺς φυλακωμένους, καὶ νὰ ἐκτελοῦν τὰς περὶ θανάτου ἀποφάσεις· εἶχον καὶ δύναμιν νὰ συλλαμβάνωσιν ἀνθρώπους, ὑπόπτους διὰ κλοπὴν ἢ ληστείαν, καὶ νὰ τοὺς θανατόνωσι μάλιστα, ὅταν ὠμολόγουν οἱ ἴδιοι τὸ ἐγκλημάτων· εἰδεμὴ, οἱ ἑνδεκα ἦσαν ὑπόχρεοι νὰ τοὺς ἐγκαλῶσιν εἰς τὸ δικαστήριον.

Διατὶ ὠνομάζοντο οἱ ἑνδεκα;

Διότι ἦσαν τὸν ἀριθμὸν ἑνδεκα, συγκαίμενοι ἀπὸ πολίτας, τοὺς ὁποίους ἔκλεγεν ἐκάστη φυλὴ, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπροστίθετο εἰς γραμματεῦς.

Ποῖον ἦτον τὸ ἔργον τῶν Φυλάρχων;

Οἱ Φύλαρχοι ἐπροέδρευον εἰς τὰς Ἀθηναϊκὰς φυλάς, ἕκαστος εἰς μίαν ἐκάστην· ἔργον δὲ τῶν φυλάρχων ἦτο νὰ διοικῶσι τὴν δημοσίαν πρόσοδον τῶν φυλῶντων, νὰ ἐπιμελῶνται ὅλα τὰ συμφέροντά των, καὶ νὰ συγκαλοῦν αὐτὰς εἰς συνέλευσιν· ὁσάκις τὸ ἐκάλει ἡ χρεία.

Ποῖοι ἦσαν οἱ Φυλοεασιεῖς;

Οἱ Φυλοβασίλεις φαίνονται, ὅτι εἶχον τὰ αὐτὰ καθήκοντα ὡς πρὸς τὰς μερικὰς φυλάς τὰ ὅποια εἶχεν ὁ Βασιλεὺς (1) ὡς πρὸς τὴν Δημοκρατίαν· ἐκλέγοντο δὲ μεταξὺ τῶν εὐπατριδῶν, καὶ ἐπεμελοῦντο κατὰ μέρος τὰς δημοσίας θυσίας, καὶ τελετὰς τῶν φυλῶν τῶν.

Ποιοὶ ἄλλοι ἄρχοντες ἦσαν διωρισμένοι εἰς τὰς φυλάς;

Οἱ Φρατρίαρχοι καὶ οἱ Τριτύαρχοι εἶχον τὴν αὐτὴν δύναμιν εἰς τὰς διαφόρους Φρατρίας καὶ Τριτύας, προεδρευομένας παρ' αὐτῶν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ Φύλαρχος εἰς ὅλην τὴν φυλήν.

Τί ἦσαν οἱ ἄρχοντες οἱ λεγόμενοι Ληξίαρχοι;

Οἱ Ληξίαρχοι ἦσαν ἐξ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ, βοηθούμενοι καὶ ἀπὸ τριάκοντα κατωτέρους εἰς τὸ νὰ ἐπιβάλλωσι χρηματικὰς ποινὰς εἰς τοὺς ὅσοι δὲν παρευρίσκοντο εἰς τὰς δημοσίας συνελεύσεις, καὶ εἰς τὸ νὰ συνάξωσι τὰς ψήφους ἀπὸ τοὺς παρόντας· ἐφύλαττον δὲ καὶ τὰ βιβλία, εἰς τὰ ὅποια ἦσαν γεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν ἐνηλίκων πολιτῶν.

Ποῖα ἦσαν τὰ καθήκοντα τῶν Νομοφυλάκων;

Ἔργον τῶν Νομοφυλάκων ἦτο νὰ προσέ-

(1) Ἴδι εἰς τὸ προηγούμενον Κεφάλαιον σελ. 20.

χωσι διὰ νὰ μὴν εἰσάγωνται νέοι νόμοι, εἴτε ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας εἴτε ἀπὸ τὸν λαὸν καὶ νὰ παιδεύωσι τοὺς ἀπειθεῖς· ὡς σημεῖον δὲ τοῦ ἀξιωματώσεως ἐφόρου λευκὴν ταινίαν, καὶ ἐκάθηντο ἀντικρυ τῶν Ἀρχόντων.

Τί ἦσαν οἱ Νομοθέται, καὶ ποῖον τὸ ἔργον τῶν;

Οἱ Νομοθέται ἦσαν χίλιοι πολῖται ἐνασχολούμενοι εἰς τὸ νὰ ἐπιθεωρῶσιν ἐκείνους ἐκ τῶν παλαιῶν νόμων, τῶν ὁποίων τὴν κατάργησιν ἐπρόβαλλεν ὁ λαός· ἐφρόντιζον προσέτι νὰ μὴ γεωργήσῃ τις, οὔτε νὰ σκάψῃ τὸν παρὰ τῷ Πελασγικῷ τείχει κείμενον τόπον (1)

Τί ἦτον ὁ ἐπιστάτης;

Ὁ ἐπιστάτης ἐκράτει τὰ κλειδιά τοῦ ταμείου καὶ τὴν δημοσίαν σφραγίδα· ἐκράτει δὲ καὶ τὰ κλειδιά τῆς Ἀκροπόλεως.

Τί ἦσαν οἱ ἀποδέκται;

Οἱ ἀποδέκται δέκα τὸν ἀριθμὸν, εἰς ἑξ ἐκάστης φυλῆς, εἶχον ἔργον νὰ εἰσπράττωσι

(1) Ὅσοι ὑπέπιπτον εἰς τὸ ἐγκλημα τοῦτο ἐγκαλοῦντο ἐνώπιον τοῦ Ἀρχontos, ὅστις ἐζημίονεν αὐτοὺς με τρεῖς δραχμὰς· καὶ ὅσοι ἐκτίζον ὑπὸ τὸ τείχος τοῦτο ἐπέσυρον εἰς ἐκυτοὺς τὸ μῖσος τῶν πολιτῶν· διότι οἱ Πελασγοὶ καθ' ὃν καιρὸν ἐκατοίκουν εἰς αὐτὸ, ἔκαμον συνήμωσιν κατὰ τῶν Ἀθηναίων.

τὰ εἰσοδήματα, τὰς εἰσφοράς καὶ τὰ τέλη.

Τί ἦσαν οἱ Ταμίαι;

Οἱ Ταμίαι ἐφύλαττον τὸν δημόσιον θησαυρὸν, καὶ ἡλάττονον τὰς χρηματικὰς ποινὰς, ἂν αἱ ἐπιβαλλόμεναι ἀπὸ τοῦς Ἄρχοντας ἦσαν ὑπέρογκοι ἢ ἄδικοι.

Ἦσαν ἄλλοι Ἄρχοντες ἢ ὑπουργοὶ εἰς τὰς Ἀθήνας;

Ἦσαν πολλοὶ ὑπουργοὶ, ἐνασχολούμενοι εἰς τὰς διαφόρους χρείας τῆς Πολιτείας, καθὼς εἰς τὸ νὰ φυλάττωσι τὸν σῖτον εἰς τὰς ἀποθήκας, νὰ ἐφορεύωσιν εἰς τὰ σταθμὰ καὶ μέτρα, νὰ φροντίζωσι περὶ τῶν δημοσίων-κοδομῶν καὶ νὰ ἐπαγρυπνῶσιν εἰς τὰ ἔκθετων νέων, καὶ εἰς τὸν ἱματισμὸν τῶν κατοίκων κλ.

Ποῖοι ἄλλοι δημόσιοι ὑπουργοὶ ἀναφέρονται εἰς τοῦτον τὸν τόπον;

Εἰς τὰς Ἀθήνας ἦσαν ῥήτορες διωρισμένοι νὰ συνηγορῶσιν, ὅτε ἐπρόκειτο νὰ καταργηθῇ ἢ νὰ τεθῇ ὁποιοσδήποτε νόμος· καὶ δέκα ῥήτορες ἀκόμη ἐκλεγμένοι διὰ κλήρου, διὰ νὰ συνηγορῶσι περὶ δημοσίων δικῶν εἰς τὴν βουλὴν· ἐδιορίζοντο προσέτι καὶ πρέσβεις ἀπὸ τὸν λαὸν, διὰ νὰ διαπραγματεύωνται μὲ ξένους πολιτείας, ὅπου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐσυνοδεύοντο μὲ κήρυκας.

ΚΕΦ. 5'.

Περὶ τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ Συνεδρίου.

Ἀπὸ ποῖον καὶ διατὶ ἐσύστηθη τὸ συνέδριον τοῦτο;

Ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς τῆς Θεσσαλίας Δευκαλίων διένειμε τὴν ἐπικράτειάν του εἰς τοὺς υἱούς του, ὁ Ἀμφικτύων ἐσύστησε τὸ συνέδριον τοῦτο, συγκείμενον ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν νεοσυστημένων πολιτειῶν, διὰ νὰ βουλευέται περὶ τῶν μέσων τοῦ νὰ προλαμβάνωνται τὰ ἐκ τοῦ πολέμου δεινά.

Ποῖα ἔθνη ἐγείναν δεκτὰ μετὰ ταῦτα εἰς τὴν συμμαχίαν;

Τὸ σύστημα τοῦ συνεδρίου μετεβλήθη ἀκολούθως, καὶ τὰ συγκροτοῦντα αὐτὰ ἔθνη ἦσαν οἱ Θεσσαλοὶ, οἱ Βιωτοὶ, οἱ Ἀωριεῖς, Ἰωνες, Περραιβοὶ, Μάγνητες, Λοκροὶ, Οἰτᾶιοι, Φθιώται, Μήλιοι, Φωκεῖς, καὶ Δόλοπες.

Ποῖον ἦτον τὸ ἀντικείμενον τῆς Συμμαχίας ταύτης;

Τοῦ συνεδρίου τῶν Ἀμφικτυόνων ἀντικείμενον ἦτο ν' ἀποφασίζῃ περὶ τῶν διαφορῶν τῶν πόλεων, καὶ νὰ κρίνῃ ὅσα ἐγκλήματα παρεθιάζον φανερά τοὺς νόμους τῶν ἐθνῶν.

Ποῖον ὅρκον ἐλάμβανον οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν πολιτειῶν;

Ἡ Ἀμφικτυονικὴ συμμαχία καθιεροῦτο μετὸν ἀκόλουθον ὅρκον. «Ὁμνύομεν νὰ μὴ κα-
» ταστρέψωμεν ποτὲ καμμίαν Ἀμφικτυονι-

» κήν πόλιν· καὶ ἂν ἄλλη τις δύναμις τολ-
 » μήσῃ νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸ τοιοῦτον, νὰ κινῶ-
 » μεν ἐναντίον αὐτῆς, καὶ νὰ καταστρέφωμεν
 » τὰς πόλεις τῆς, καὶ ἂν ἀσεβεῖς ἄνθρωποι
 » ἤθελον διαρπάξῃ τὰ σκεύη τοῦ ναοῦ τοῦ
 » ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος, νὰ μεταχειρίζω-
 » μεθα ὅλας μας τὰς δυνάμεις κατ' αὐτῶν.»

Πόσοι ἀντιπρόσωποι ἐστέλλοντο, καὶ πόσοι ἐψήφισαν;

Δύω ἀντιπρόσωποι ἐστέλλοντο κατ' ἕτος
 ἀφ' ἐκάστης πολιτείας, ὥστε ὁ ἀριθμὸς τῶν
 ψήφων ποτὲ δὲν ὑπερέβαινε τὰς εἴκοσι τέσ-
 σαραι· συνήρχοντο δὲ δις τοῦ ἔτους, καὶ αἱ
 ὑποθέσεις ἀπεφασίζοντο κατὰ πλειοψηφίαν.

Ποία ἦτον ἡ δύναμις τοῦ δικαστηρίου τούτου;

Τὸ Ἀμφικτυονικὸν συνέδριον ἐπέβαλλεν
 ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χρηματικὴν ποινὴν εἰς
 τὸ ἔθνος ἢ τὴν πόλιν ἐκείνην, ἣτις ὑπέπιπτεν
 εἰς ἔγκλημα· καὶ ἂν τὰ χρήματα δὲν ἐπλη-
 ρόνοντο ἐντὸς προθεσμίας τινὸς, ἐδιπλασιάζ-
 οντο.

Τί ἐγένετο, ἂν τις δὲν ὑπήκουεν εἰς τὰς ἀποφάσεις ταύτας

Εἰάν τὸ ἔθνος, ἢ ἡ πόλις, εἰς τὴν ὁποίαν
 ἐπεβάλλετο ἡ χρηματικὴ ποινὴ, ἐπέμενεν
 ἀπειθοῦσα, τὸ συνέδριον ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ
 βοήθειαν πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ψηφισμάτων

του, καὶ νὰ καθοπλίσῃ ἐναντίον τοῦ ἀπειθοῦς ὅλον τὸ Ἀμφυκτιονικὸν σῶμα, συγκείμενον, ἀπὸ μέγα μέρος τῆς Ἑλλάδος.

ΚΕΦ. Ζ΄.

Περὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ λαοῦ.

Πότε ἐγίνοντο αἱ ἐκκλησίαι τοῦ λαοῦ, καὶ ποῖον ἦτο τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν;

Ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν συνήρχετο διὰ νὰ βουλευέται περὶ τῶν συμφερόντων τῆς Δημοκρατίας, γινομένων τεσσάρων ἐκκλησιῶν εἰς τριάκοντα πέντε ἡμέρας· ἄλλ' ἐσυγκαλεῖτο εἰς ἐκκλησίαν καὶ ἐν καιρῷ κατεπειγούσης ἀνάγκης. Αἱ πρῶται ἐκκλησίαι ἐλέγοντο κύριαι, αἱ δὲ δεύτεροι σύγκλητοι· ὠνομάζοντο κύριαι, διότι ἦσαν ὠρισμένοι ὑπὸ τοῦ νόμου, σύγκλητοι δὲ, διότι ἐπροηγείτο κλήσις πρὸς τὸν λαόν.

Απὸ ποίους συνίσταντο αἱ ἐκκλησίαι;

Αἱ ἐκκλησίαι ἐσυγκροτοῦντο ἀπὸ τοὺς ἐλευθέρους Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι ὅλοι εἶχον δικαίωμα καὶ νὰ ὠμιλοῦν καὶ νὰ ψηφίζουν, οἱ δοῦλοι ὅμως, ξένοι, γυναῖκες, καὶ νέοι ὀλιγώτερον τῶν εἴκοσι ἐτῶν, καὶ ὅσοι εἶχον λάβει ποινὴν ἀτιμώσεως ἀπεκλείοντο.

Ποῦ ἐσυνάζετο ὁ λαός;

Οἱ Ἀθηναῖοι συνήρχοντο ποτὲ μὲν εἰς τὴν δημοσίαν ἀγορὰν, ποτὲ δὲ εἰς τὴν Πνύκα, τόπον εὐρύχωρον καὶ ἐκτεταμένον ἐκσὶ πλησίον, ἀλλὰ συνεχέστερον, εἰς τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου.

Πῶς ἐσυγκαλεῖτο ὁ λαός;

Ὁ λαὸς ἐσυγκαλεῖτο ἀπὸ τοὺς Πρυτάνεις, καὶ καμμία πρᾶξις δὲν εἶχε κύρος, ἂν οἱ συγκροτοῦντες τὴν ἐκκλησίαν πολῖται ἦσαν ὀλιγώτεροι τῶν ἑξ̄ χιλιάδων· χρηματικὴ ποινὴ ἐπεβάλλετο εἰς τοὺς ὅσοι δὲν παρευρίσκοντο, ἀλλὰ τοῦτο ἔπαυσεν ἔπειτα, καὶ ὁ παρευρισκόμενος ἐλάμβανε δι' ἀνταμισθίαν τρεῖς ὀβολούς.

Ποῖαι προετοιμασίαι ἐγίνοντο διὰ τὴν ἐκκλησίαν;

Οἱ Πρυτάνεις ὀλίγον πρὶν συνέλθει ὁ λαός, ἐδημοσίεουν εἰς τὸ πολυανθρωπότερον μέρος τῆς πόλεως πρόγραμμα περὶ τῶν συζητηθησομένων ὑποθέσεων, διὰ νὰ λαμβάνῃ ὁ καθείς καιρὸν νὰ σκεφθῇ, πρὶν δώσῃ τὴν γνώμην του· ἐκλέγετο προσέτι καὶ εἰς ἀπὸ τοὺς δέκα Προέδρους, διὰ νὰ προεδρεύῃ τὴν ἐκκλησίαν.

Πῶς ἤρχιζεν ἡ ἐκκλησία;

Ὁ τόπος, ὅπου ἤρχιζεν, ἐκαθαρίζετο πρῶ-

τὸν διὰ θυσιῶν, καὶ ἔπειτα ὁ κῆρυξ προση-
χeto σεμνοπρεπῶς διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν Ἀ-
θηναίων, καὶ διὰ τὴν καλὴν ἐκβασιν τῶν
βουλῶντων· μετὰ ταῦτα ἐγίνοντο φρικταὶ
κατάραι κατ' ἐκείνων, οἵτενες ἤθελον δωρο-
δοκηθῇ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τῆς Πατρίδος, ἢ
ἤθελον προβάλει τι ἐναντίον τῆς εὐτυχίας τῆς.

Πῶς ἤρχιζον αἱ ἐργασίαι τῆς συνελεύσεως;

Κατὰ διαταγὴν τοῦ Προέδρου ἀνεγινώ-
σκετο ἡ ὑπόθεσις, περὶ τῆς ὁποίας ἐμελλον νὰ
βουλευθῶσι· καὶ ἀκολούθως ὁ κῆρυξ ἐκήρυττε
« Ποῖος ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα ἔτη ἔχων θέλει
» νὰ ὁμιλήσῃ; » (1) καὶ μετὰ ταῦτα ἔλεγεν,
« πᾶς Ἀθηναῖος ἔχων τὴν παρὰ τοῦ νόμου
διοριζομένην ἡλικίαν, ἡδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ. »
ἀλλ' ὀλίγοι ἀνέβαινον εἰς τὸ βῆμα, ἐκτὸς
τῶν δημοσίων ρητόρων.

Πῶς ἐτελείονεν ἡ ἐκκλησία;

Ἀφοῦ ἡ ὑπόθεσις ἐσυζητεῖτο ἀρκετὰ, ὁ Πρό-
εδρος ἐζήτηι τὴν ἀπόφασιν τοῦ λαοῦ, ἥτις ἐ-

(1) Πᾶς πολίτης Ἀθηναῖος ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἔτη ἔ-
χων ἡδύνατο νὰ δώσῃ τὴν γνώμην του περὶ τῆς συζυ-
τουμένης ὑποθέσεως· ἀλλὰ δὲν ἤρμοζεν εἰς τοὺς νέους
νὰ κάμωσι τοῦτο, πρὶν ἀκούσουν τὰς γνώμας τῶν γε-
ρόντων καὶ τῶν ἐμπείρων ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἰκα-
νώτεροι νὰ κρίνωσιν. Οἱ ἀποδεδειγμένοι ἀσεβεῖς καὶ
δειλοὶ ἢ ὀφειλέται τῆς πολιτείας, ἀπεκλείοντο.

γίνεται διὰ χειροτονίας· μετὰ ταῦτα διελύ-
ετο ἡ ἐκκλησία μὲ τὸν αὐτὸν κρότον καὶ θό-
ρυβον, ὅς τις ἐπεκράτει καθ' ὅλην τὴν διάρ-
κειαν τῶν συζητήσεων.

Δὲν ἦσαν ἄλλοι τρόποι τοῦ ψηφίζειν;

Ὅτε οἱ ἄρχοντες ἐκκαθαιροῦντο ἀπὸ τὸ ἀ-
ξιώματων, αἱ ψῆφοι ἐδίδοντο κρυφίως (1),
ρίπτομένων κουκίων ἢ λιθαρίων εἰς τὰ ἐπὶ
τούτῳ προσδιωρισμένα ἀγγεῖα· εἰς τινὰς δὲ
περιστάσεις ὁ λαὸς ἐψηφηφόρει κατὰ φυλάς
καὶ τότε οἱ πτωχότεροι, πολῖται, ὡς πολυ-
αριθμότεροι τῶν πλουσίων, ὑπερίσχυον.

Ποίας παρατηρήσεις ἔχεις νὰ κάμῃς περὶ τῶν Ἀθηναί-
κων ἐκκλησιῶν;

Ἄν καὶ οἱ ῥήτορες εἶχον μεγάλην ἐπιρροὴν
εἰς τὸν λαόν, μ' ὅλον τοῦτο ἡ ὑπερτάτη ἐ-
ξουσία ἐνυπῆρχεν εἰς αὐτόν· ἐπειδὴ αὐτὸς
ἀπεφάσιζε περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης· ἐπεκύ-
ρονεν ἢ ἠκύρονε τοὺς νόμους· ἐπέβαλε φό-
ρους διένεμε σχεδὸν ὅλα τὰ ἀξιώματα, καὶ
ἐψήφισεν ἀμοιβὰς πρὸς τοὺς εὐεργέτας τῆς
Πατρίδος.

(1) Τοῦτο ἐγίνετο διὰ νὰ μὴ συστέλλεται ὁ λαὸς ἀπὸ
τὴν δύναμιν ἢ ἐπιρροὴν τῶν κατηγορουμένων, καὶ διὰ
νὰ μὴ βιάζεται νὰ δίδῃ τὴν ψῆφόν του ἐναντίον τῆς
συνειδήσεώς του.

ΚΕΦ Η.

Περὶ τῆς βουλῆς τῶν Πεντακοσίων.

Διὰ ποῖον σκοπὸν ἐσυστήθη ἡ Βουλὴ;

Ἄν καὶ ὁ λαὸς εἶχεν ὅλην τὴν δύναμιν καὶ διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων, μ' ὅλα ταῦτα, ἐπειδὴ ἦτον ἐνδεχόμενον νὰ παρασύρεται ἀπὸ εὐγλώτους δημαγωγούς εἰς τὸ νὰ ψηφίζῃ πράγματα ἐπικίνδυνα εἰς τὴν Δημοκρατίαν, ἐκρίθη ἀναγκαία ἡ σύστασις τῆς Βουλῆς διὰ νὰ ἐξετάζῃ ὅλας τὰς ὑποθέσεις πρὶν προβληθῶσιν εἰς τὸν λαόν.

Ἀπὸ ποῖους συνίστατο τὸ σῶμα τῆς Βουλῆς;

Οἱ Βουλευταὶ τῶν Ἀθηναίων ἐκλέγοντο κατ' ἔτος διὰ κλήρου, πεντήκοντα ἀφ' ἐκάστης φυλῆς· καὶ ἐπειδὴ τὸ Ἀττικὸν ἔτος ἐδιαιρεῖτο εἰς δέκα μέρη, πᾶσα φυλὴ εἶχε τὴν προεδρίαν τριάκοντα πέντε ἡμέρας.

Τί ἦσαν οἱ Πρυτάνεις;

Ἐν καιρῷ τῆς ἐκλογῆς τῶν πεντήκοντα βουλευτῶν ἐξ ἐκάστης φυλῆς, ἐπροσδιορίζετο διὰ κλήρου ἡ τάξις, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔμελλεν νὰ προεδρεύουν τὴν Βουλὴν αἱ διάφοροι φυλαί· οἱ πεντήκοντα βουλευταὶ τῆς φυλῆς, οἵτινες ἐπροσδιορίζοντο νὰ προεδρεύσωσι τὴν Βουλὴν τριάκοντα πέντε ἡμέρας κατ' ἔτος,

ὀνομάζοντο Πρυτάνεις. Δια νὰ μὴ συμβαίνει
δὲ σύγχυσις, πᾶσα Πρυτανεία (1) ἐδαιριεῖτο
εἰς πέντε ἐβδομάδας, καὶ οἱ πρυτάνεις εἰς
πέντε δεδάκας· ἐπομένως ἐκάστη δεκάς ἐ-
προέδρευε τὴν Βουλὴν μίαν ἐβδομάδα, ὥστε
τρεῖς Πρυτάνεις κατὰ δεκάδα ἀπεκλείοντο
τῆς τιμῆς τῆς προεδρίας.

Ποῖον ἦτον τὸ ἔργον τῶν Πρυτάνεων;

Τὸ κύριον ἔργον τῶν Πρυτάνεων ἦτο νὰ
συγκαλῶσι τὴν Βουλὴν καθ' ἐκάστην ἡμέραν
ἐκτὸς τῶν ἑορτῶν καὶ τῶν ἀποφράδων ἡμε-
ρῶν· οἱ Πρυτάνεις ἐτρέφοντο διὰ δημοσίων
ἐξόδων εἰς εὐρύχωρόν τι οἰκοδόμημα, ὀνο-
μαζόμενον Πρυτανεῖον.

Εἰς ποίας ἐξετάσεις ὑπεβάλλοντο οἱ Βουλευταί;

Πρὶν γένῃ δεκτός τις εἰς τὴν Βουλὴν, ὁ
χαρακτήρ καὶ ἡ διαγωγὴ του ἐξετάζετο
αὐστηρῶς ἀπὸ τὸ δικαστήριον τῆς Ἡλιαίας·
ἡδύνατο δὲ νὰ ἐξετάζεται καὶ κατὰ μῆνα ἐνώ-
πιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ, καὶ εἰς τὸ τέλος
τοῦ ἔτους δὲν ἠμπόρει νὰ λάβῃ τὸν σέφανον
(2), ἂν δὲν ἐπεδείκνυν, ὅτι ἐξέτελεσε πι-

(1) Πρυτανεία ἐλέγετο τὸ χρονικὸν διάστημα, καθ' ὃ
διήρκουν τὰ ἔργα τῶν Πρυτάνεων.

(2) Ἦτο σημεῖον τιμῆς διδόμενον εἰς ἐκείνους, τῶν
ὁποίων ἡ διαγωγὴ ἐνεκρίνετο ἀπὸ τὸν λαόν.

στῶς καὶ ἐπιμελῶς τὰ καθήκοντά του.

Ποῖον ὄρκον ἐλάμβανον οἱ Βουλευταί;

Ἐκαστος Βουλευτῆς ἔπρεπε νὰ ὁμώσῃ πᾶνδημῶς, ὅτι εἰς πᾶσαν ὑπόθεσιν θέλει φροντίζει διὰ τὸ κοινὸν καλόν· ὅτι δὲν θέλει συμβουλεύσει τίποτε παράνομον, καὶ ὅτι δὲν θέλει στείλει κανένα πολίτην εἰς τὴν φυλακὴν, δυνάμενον νὰ δώσῃ ἐγγύησιν, ἐκτὸς μόνον ἂν ἐκατηγορεῖτο ὡς συνωμότης, ἢ ὡς σφετεριστῆς δημοσίων χρημάτων.

Ποῖα ἦσαν τὰ καθήκοντα τῶν βουλευτῶν;

Εἰδικὸν ἔργον τῆς Βουλῆς ἦτο νὰ προσέ-
γῃ καλῶς ὥστε νὰ μὴ προβάλλεται τίποτε
ἕλλο, εἰμὴ ὅ,τι ἐφαίνετο σύμφωνον μὲ τὸ
συμφέρον τοῦ λαοῦ· ἐξέταζε τοὺς ἀπολογι-
σμοὺς τῶν ἀρχόντων· ἐφρόντιζε περὶ τοῦ
στόλου, καὶ ἐτιμῶρει τὰ μὴ ἀπαγορευόμενα
ἀπὸ τὸν νόμον κακουργήματα. (1)

Πότε συνήρχετο ἡ Βουλὴ;

Ἡ Βουλὴ συνήρχετο τὴν πρώτην ἐκάστης
ἡμέρας, καὶ ἐπληρόνετο ἀπὸ τὸ δημοσίον
ταμεῖον· ὁσάκις δὲ συνήρχετο, ἐπρόσφερε
θυσίας εἰς τὸν Δία καὶ τὴν Ἀθηνᾶν.

(1) Τοιαῦτα ἦσαν ἡ πατροκτονία κλ.

Πῶς ἐνεργοῦντο αἱ ὑποθέσεις τῆς Βουλῆς;

Ἀφ' οὗ οἱ Πρυτάνεις ἐξέθετον τὸ ὑποκείμενον, περὶ τοῦ ὁποίου ἐμελλε νὰ γένη ἡ σκέψις, πᾶς βουλευτὴς ἦτον ἐλεύθερος νὰ δώσῃ τὴν γνώμην του ὀρθίως· καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς ὁμιλίας, τὸ ψήφισμα ἐγράφετο καὶ ἀνεγινώσκετο μεγαλοφῶνως εἰς τὸ βουλευτήριον.

Πῶς ἐψηφοφόρουν οἱ βουλευταί;

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ψηφίσματος, οἱ βουλευταὶ ἤρχιζον τὴν ψηφοφορίαν, ρίπτοντες ἄσπρα καὶ μαῦρα κουκία εἰς τὰ ἐπὶ τούτῳ προσδιορισμένα ἀγγεῖα, καὶ ἂν τὰ ἄσπρα ἦσαν περισσότερα, ἢ πρότασις ἐλάμβανε κύρος ψηφίσματος, εἰς τὸ ἐναντίον δὲ, ἀπερρίπτετο.

Εἶχον ἰσχὺν νόμου τὰ ψηφίσματα τῆς Βουλῆς;

Τὰ ψηφίσματα τῆς Βουλῆς εἶχον ἰσχὺν νόμου μόνον καθόσον διήρκει ἡ βουλευτικὴ περίοδος· δὲν εἶχον δὲ μεγαλητέραν διάρκειαν, ἂν δὲν ἐνεκρίνοντο ἀπὸ τὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ.

Τίνι τρόπῳ ἐπεριορίζετο ἡ δύναμις τῆς Βουλῆς;

Οἱ βουλευταὶ ἤλασσαν κατ' ἔτος· καὶ ὅσα μέλη δὲν ἐπροσφέροντο καλῶς, ἀπεκλείοντο· ἔπρεπε δὲ νὰ παραδώσωσι τοὺς ἀπολογισμούς των, πρὶν διαλυθῶσι.

ΚΕΦ. Θ'.

Περὶ τοῦ δικαστηρίου τοῦ Ἀρείου Πάγου.

Τί ἦτον ἡ Βουλὴ τοῦ Ἀρείου Πάγου;

Ὁ Ἀρείος Πάγος ἦτο τὸ ἀνώτατον δικαστήριον τῶν Ἀθηνῶν, τὸ ὁποῖον ἐδίκαζε τὰ ἐγκλήματα, καταχρήσεις, κλινεωτερισμούς, εἴτε εἰς τὰ θρησκευτικὰ, εἴτε εἰς τὸ εἶδος τῆς Κυβερνήσεως, καὶ τόσον ὄρθαι καὶ ἀδέκαστοι ἦσαν αἱ ἀποφάσεις του, ὥστε καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἐθεωροῦντο ὡς ὁ τύπος τῆς συνενέσεως καὶ τῆς φιλανθρωπίας.

Ποιοὶ ἐκλέγοντο μέλη τοῦ Ἀρείου Πάγου, καὶ ποῖος ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν;

Οἱ ἐννέα ἄρχοντες μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἀξιώματός των, ἀφ' οὗ ἔδιδον πανδῆμως εὐθύνην τῆς διοικήσεώς των, συγκατετάσσοντο μετὰ τῶν Ἀρειοπαγιτῶν. Τῆς τιμῆς ταύτης μετεῖχον καὶ ὅσοι τῶν πολιτῶν διεκρίνοντο δι' ἐξόχων ἀρετῶν καὶ διὰ τῆς ἀμέμπτου διαγωγῆς των· τὸ δὲ ἀξίωμα Ἀρειοπαγίτου ἐδίδετο ἐπὶ ζωῆς, ἐὰν δὲν συνέβαινεν αἰτία ἐξώσεως.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἀρειοπαγιτῶν δὲν ἦτον ὁ αὐτὸς κατὰ διαφόρους ἐποχάς· ἐπειδὴ κατὰ τινὰς συγγραφεῖς ἦσαν ἐννέα, κατ' ἄλλους

τριάκοντα εἰς, καὶ κατ' ἄλλους πεντήκοντα εἰς, ἐκτὸς τῶν ἀρχόντων· τινὲς μάλιστα λέγουν, ὅτι ἦτον ἀπροσδιόριστος ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν.

Ποῖα ἦτον ἡ δύναμις τοῦ ἀνωτάτου τούτου Δικαστηρίου;

Τὸ δικαστήριον τοῦ Ἀρείου Πάγου εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ ν' ἀνταμεῖδῃ τοὺς ἐναρέτους, καὶ νὰ παιδεύῃ τοὺς ἀσεβεῖς καὶ διεφθαρμένους (1)· ἐπαγρύπνει εἰς τὰ ἥθη καὶ εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν νέων, καὶ ἐφώρευεν εἰς τὴν διατήρησιν τῶν νόμων. Εἰς τὰς κρίσεις περιστάσεις τῆς πατρίδος ἐλάμβανε μέρος εἰς τὰ πολιτικά, ἐπειδὴ ἦτο τὸ τελευταῖον καὶ ἀσφαλέστατον καταφύγιον τῆς Δημοκρατίας.

Τί ἀξιοσημείωτον παρατηρεῖται εἰς τὰς δίκας των;

Οἱ Ἀρειοπαγίται ἐσυνεδρίαζον εἰς ὕπαιθρον τόπον, διὰ νὰ μὴν μολύνωνται τὰ ἱερά των πρόσωπα ἀπὸ τὴν συνομιλίαν μὲ κακούργους καὶ διεστραμμένους ἀνθρώπους· ἤκραζοντο

(1) Ἐπαγρύπνουσαν ὡσαύτως εἰς τὴν διαγωγὴν τῶν ἰδίων αὐτῶν μελῶν, καὶ μίαν φορὰν ἐτιμώρησαν ἓνα τῶν συνδικαστῶν των, διότι ἐπνίξε πτηνόν τι, τὸ ὁποῖον κατέφυγεν εἰς τὸν κόλπον του, διδάσκοντες μὲ τοῦτο ὅτι ὁ ἀσπλαγχνὸς δὲν εἶναι ἀξίος νὰ ἔχῃ εἰς τὴν διάκρισίν του τὴν ζωὴν τῶν συμπολιτῶν του.

δὲ καὶ ἀπεφάσιζον ὅλας τὰς διαφορὰς ἐν καιρῷ νυκτός, καὶ εἰς τὸ σκότος· ἦτον δὲ ἀσυγχώρητος μωρία τὸ νὰ γελάσῃ τις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συνεδριάσεώς των.

Ποίαν τάξιν εἶχον εἰς τὰς διαδικασίας των;

Πρὶν ἀρχίσῃ ἡ ἀνάκρισις παντὸς ἐγκλήματος, ὁ ἐγκαλῶν καὶ ὁ ἐγκαλούμενος ὤμνουν εἰς τὰς Ἐρινύας, ὁ μὲν περὶ τῆς ἀθωότητός του, ὁ δὲ περὶ τῆς ἀληθείας τῆς κατηγορίας του· καὶ οἱ δύο δὲ ἐπεκύρονον τοὺς ὅρκους των, προφέροντες τὰς πλέον φρικτὰς κατάρσας καθ' ἑαυτῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν των, ἐὰν ὤμνουσαν ψευδῶς.

Τί ἐγένετο ἀκολούθως;

Καὶ τὰ δύο μέρη ἐκαθέζοντο εἰς σκαμνία ἀργυρᾶ καὶ ἀφ' οὗ ὁ ἐγκαλούμενος ἤκουε τὴν κατηγορίαν, ἦτον ἐλεύθερος νὰ ὑπάγῃ εἰς θεληματικὴν ἐξορίαν, ἢ νὰ ὑπερασπισθῇ (1). Οἱ δὲ δικασταὶ μετὰ τὴν ἀκρόασιν καὶ τῶν δύο μερῶν, ἔρριπτον τὰς ψήφους εἰς τὰς ὑ-

(1) Εἰς τὸν ἐγκαλούμενον ἐπετρέπετο νὰ λάβῃ καὶ σύμβουλον διὰ νὰ συνηγορίσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ· ἀλλ' οἱ ἡμιλοῦντες ἐπρεπε νὰ κάμωσιν ἀπλὴν καὶ ἀκαλλώπιστον ἔκθεσιν τοῦ πράγματος, διότι ἅμα ἤρχιζον ῥητορικὸν τινα καλλωπισμὸν, ἢ ἐπεχείρουν νὰ κινήσωσι τὰ πάθη τῶν δικαστῶν, διεκόπτοντο.

δρίας τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ἐλέους. (1)

ΚΕΦ Ι.

*Περὶ τῶν Δικαστηρίων, διαδικασιῶν,
ποινῶν καὶ ἀμοιβῶν.*

Ποῖα δικαστήρια ἦσαν εἰς τὰς Ἀθήνας;

Παρὰ τὸ δικαστήριον τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἦσαν καὶ ἄλλα διάφορα δικαστήρια εἰς τὰς Ἀθήνας, τέσσαρα ποινικά, καὶ ἑξ πολιτικά· ἕκαστον δὲ ἐσύγκειτο ἀπὸ ἑκατοντάδας δικαστῶν, ἀλλαζομένων κατ' ἔτος.

Μεταξὺ τίνων ἐκλέγοντο οἱ δικασταὶ εἰς τὰς Ἀθήνας;

Οἱ δικασταὶ ἐκλέγοντο μεταξὺ τῶν πολιτῶν ἀπλῶς, χωρὶς προτίμησιν εὐγενείας ἢ καταστάσεως· διότι καὶ οἱ παραμικροὶ ἐκλέγοντο εἰς τοῦτο τὸ ὑπουργήμα, φθάνει μόνον νὰ εἶχον τριάκοντα χρόνων ἡλικίαν καὶ νὰ μὴν ἀπεδείχθησαν ἔνοχοι ἐγκλήματός τινος (2).

(1) Ἐὰν ἦτον ἰσοψηφία, ἡ Ἀθηναῖα, ἡ προστάτις τῆς πόλεως ὑπετίθετο ὅτι ἐπρόσθετε τὴν ψήφον τῆς εἰς τὴν ὑδρίαν τοῦ ἐλέους.

(2) Ὅσοι πολῖται εἶχον καιρὸν ν' ἀκροάζωνται καὶ ν' ἀποφασίζωσι διαφοράς, ἔδιδον τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰς τοὺς θεσμοθέτας, οἵτινες τοὺς ἐδιόριζον διὰ κλήρου εἰς τὰ δικαστήρια.

Ποῖον ἦτον τὸ σημεῖον καὶ ὁ μισθὸς τῶν δικαστῶν;

Τὸ σύνθηρες σημεῖον τῶν δικαστῶν ἦτο· σκῆπτρον περιβεβλημένον πολλάκις μὲ χρυσὸν καὶ ἄργυρον· ἀφοῦ δὲ ἠκροάζοντο τὰς διαφοράς, αἱ ὁποῖαι ἔμελλον νὰ ἀποφασισθοῦν, ἐπέστρεφον τὸ σκῆπτρον εἰς τοὺς Πρυτάνεις, καὶ ἐλάμβανον τρεῖς ὀβολοὺς δι' ἀνταμοιβήν. (1).

Ποῖαι ἦσαν αἱ διαδικασίαι τῶν ποινικῶν δικαστηρίων;

Αἱ διαδικασίαι τῶν ποινικῶν δικαστηρίων, ἦσαν ὁ ὅρκος τοῦ ἐγκαλοῦντος καὶ ἐγκαλουμένου· αἱ ὁμιλίαι ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν, καὶ ἡ ἀπόφασις.

Ποῖον ἦτον τὸ περιεργότερον ἀπὸ αὐτὰ τὰ δικαστήρια;

Τὸ περιεργότερον ἀπὸ τὰ ποινικὰ δικαστήρια τῶν Ἀθηνῶν ἦτον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐδίκαζε τοὺς προξενουμένους θανάτους ἀπὸ τ' ἄψυχα πράγματα, ὡς πέτρας, σῆδηρον, δοκὸν κτλ, τὰ ὁποῖα ἂν κατὰ συμβεβηκὸς ἐφρόνεσθαι ἄνθρωπόν τινα, ἐκαταδικάζοντο νὰ ριθφῶσιν ἔξω τῶν συνόρων τῆς Ἀττικῆς.

Ποῖον ἦτον τὸ περιφημότερον καὶ πολυασχολώτερον πολιτικὸν δικαστήριον;

Ἡ Ἠλικία ἦτο τὸ σημαντικώτερον καὶ

(1) Ἰδ.: Κεφάλαιον Ζ. Βιβλίον Α. Σελ. 29.

ἀξιολογώτερον δικαστήριον μετὰ τὸν Ἀρείον Πάγον· ἐσυνεδρίαζε δὲ εἰς ὑπαιθρον τόπον ἐκτεθειμένον εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου (1). Ποῖαν δύναμιν, καὶ πόσα μέλη εἶχεν;

Ἐκτὸς ὅτι ἐδίκαζε πολιτικὰς διαφοράς, ἐξέδιδεν ἀποφάσεις καὶ περὶ τῶν ὅσοι εἶχον κατηγορηθῇ ἐνώπιον τοῦ Ἀρείου Πάγου· ἐσύγκειτο δὲ ἀπὸ πεντακόσια μέλη· ἀλλ' εἰς σημαντικὰς δίκας, ἐπροστίθεντο ἕως χίλιοι πεντακόσιοι· ἢ καὶ δύο χιλιάδες δικασταὶ ἀπὸ τ' ἄλλα δικαστήρια.

Περίγραψε πῶς ἐκινούντο αἱ ἐγκληματικαὶ ἀγωγαὶ εἰς τὰ δικαστήρια;

Ὁ κατήγορος ἐδίδε πρῶτον τὸ ὄνομα τοῦ κατηγορουμένου μετὰ τὴν ἐκθεσιν τοῦ ἀδικήματος εἰς τὸν ἄρχοντα ἐκείνον, τοῦ ὁποίου ἔργον ἦτον νὰ εἰσάγῃ τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον.

Τί ἐγείνεται μετὰ ταῦτα;

Ὁ ἄρχων ἐπροσκάλει τὸν κατηγορούμενον νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστον τῶν μερῶν ἔπρεπε νὰ λάβῃ ὄρκον, ὁ μὲν κατήγορος, ὅτι δὲν θέλει κάμει ψευδῇ κατηγορίαν, καὶ δὲν θέλει δωροδοκηθῇ διὰ νὰ

(1) Ἐντεῦθεν ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν Ἡλιαία.

παύσῃ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς κατηγορίας, ὁ δὲ κατηγορούμενος, ὅτι δὲν ἐβλάψε τὸν κατήγορον.

Τί συνέβαινε μετὰ ταῦτα;

Ὁ ἄρχων, ἀφοῦ ἔγραψε τοὺς ὅρκους καὶ τὰς ὁμολογίας τῶν μαρτύρων, οἵτινες ἐπίσης ὠρκίζοντο, ἔκλεγε διὰ κλήρου τοὺς δικαστάς, εἰς τοὺς ὁποίους ἐξέθετο τὴν ὑπόθεσιν, καὶ παρέδιδε τὰ εἰς αὐτὴν ἀναγόμενα ἔγγραφα.

Περίγραψε τὴν ἐπομένῃν τάξιν;

Ἀφοῦ οἱ μάρτυρες ἐδίδον τὴν μαρτυρίαν ἐκ δευτέρου ἐνώπιον τῶν δικαστῶν, ὁ κατήγορος καὶ ὁ κατηγορούμενος, ὠμίλουν ἢ αὐτοὶ ἢ οἱ συνήγοροί των, καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς ὁμιλίας ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ὁ κῆρυξ κατὰ διαταγὴν τοῦ προεδρεύοντος ἄρχοντος, ἐπροσκάλει τοὺς δικαστάς νὰ δώσωσι τὴν ψήφον των.

Πῶς ἐψηφοφόρουν οἱ δικασταί; (1)

Οἱ δικασταὶ εἰς τὴν ψηφοφορίαν ἐμετα-

(1) Ἐκ τούτου φαίνεται, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δικασταὶ ἐξετέλουν τὸ ἔργον τῶν ὀρκωτῶν, καὶ ὅτι ὁ προεδρεύων ἄρχων, ὅστις παρέδιδεν εἰς αὐτοὺς τὰ ἔγγραφα τῆς ὑποθέσεως, ὑποκλίνει σχεδὸν μὲ τὸν δικαστὴν τῆς Ἀγγλίας· πρόσθε δὲ καὶ μὲ τὸν πρόεδρον τῶν συνέδρων τῆς Ἑλλάδος.

χειρίζοντο ἄσπρα καὶ μαῦρα κουκία, τὰ ὅποια ἐλάμβανον ἀπὸ τὸν βωμὸν, καὶ τὰ ἔρριπτον εἰς δύο ὑδρίας· ἀκολούθως ἠνοίγοντο αἱ ὑδρίαί, καὶ αἱ ψῆφοι ἐμετροῦντο ἐνώπιον τοῦ ἄρχοντος· καὶ ἂν μὲν αἱ μαῦραι ᾔσαν περισσότεραι, ὁ κατηγορούμενος ἐκηρύττετο ἔνοχος, ἂν δὲ αἱ ἄσπραι, ἀθωνόετο.

Ποίας ποινὰς ἐμεταχειρίζοντο οἱ Ἀθηναῖοι;

Αἱ κοινότεραι καὶ πλέον ἀξιοσημεῖωτοι ποιναί, αἱ ἐπιβαλλόμεναι εἰς τοὺς κακούργους, ᾔσαν αἱ χρηματικαὶ ζημίαι, ἡ ἀτίμωσις, (1), ἡ δουλεία, τὸ στίγμα, ἡ φυλάκωσις, τὰ δεσμὰ, ἡ παντοτεινὴ ἐξορία, καὶ ὁ θάνατος.

Πῶς ἐθανάτονον εἰς τὰς Ἀθήνας;

Τὰ εἶδη τοῦ θανάτου, τὰ ὅποια εἶχον εἰς χρῆσιν οἱ Ἀθηναῖοι, ᾔσαν τὸ ἀπεκεφάλισμα, ἡ ἀγχόνη, τὸ φάρμακον, τὸ ρίψιμον ἀπὸ

(1) Εἰς τὴν Ἀγγλίαν δὲν ὑπάρχει ποινὴ ὅμοια μετὰ αὐτὴν· δι' αὐτῆς ὁ ἐγκληματίας Ἀθηναῖος ἐστереῖτο καὶ αὐτὸς, καὶ τὰ τέκνα του, καὶ οἱ ἀπόγονοί του τὰ δίκαια τοῦ πολίτου, τὸσον τὰ ἱερὰ, καθὼς καὶ τὰ πολιτικά· καὶ μ' ὅλον ὃτι ἔμεινεν ἐλευθέρως, δὲν ἦτον πλέον ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν νόμων καὶ ἂν ᾔδικετο ἢ ὑβρίζετο δὲν ἤμπορει νὰ λάβῃ ἱκανοποίησιν· ἡ ποινὴ δὲ αὕτη ἦτον προεπιωρισμένη διὰ τοὺς δειλοὺς, ἐπιόρκους, καὶ ἀχρίστους πρὸς τοὺς γονεῖς των.

κρημνόν, ἢ εἰς βάραθρον, ὁ στυγερὸς, ἡ λιθοβολία, τὸ πνίξιμον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τὸ καύσιμον.

Διὰ ποῖα κακουργήματα ἐπεβάλλετο ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου;

Κατὰ τοὺς Ἀθηναῖκους νόμους ὅσοι ἐξελέγχοντο ἱερόσυλοι, προδότες, φονεῖς, καὶ οἱ διαβόητοι λησταί, ἐκηρύττοντο ἄξιοι θανάτου καὶ σπανίως ὑπεβάλλοντο εἰς μετρίωτέραν ποινὴν.

Ποῖαι ἀνταμοιβαὶ ἐδίδοντο εἰς τοὺς εὐεργέτας τῆς Πατρίδος;

Αἱ κυριώτεραι τιμαὶ πρὸς τοὺς ἀξιόους ἀμοιβῆς πολίτας, ἦσαν στέφανοι χαριζόμενοι ἀπὸ τὰς συνελεύσεις τοῦ λαοῦ, ἀνδριάντες ἰστάμενοι εἰς τὴν ἀγορὰν, ἢ ἄλλους δημοσίους τόπους, καὶ τὰ προνόμια τῆς πρωτοκαθεδρίας εἰς ὅλας τὰς δημοσίας συνελεύσεις καὶ συμπόσια.

Ποῖαι ἄλλαι ἀνταμοιβαὶ ἐψηφίζοντο ἀπὸ τὴν Δημοκρατίαν;

Ἄλλαι ἀνταμοιβαὶ εἰς τὰς Ἀθήνας ἦσαν ἡ ἀτέλεια ἀπὸ ὅλους τοὺς φόρους, εἰσφορὰς κτλ. καὶ τὰ πολυτελῆ συμπόσια, γινόμενα μὲ δημοσία ἐξοδα· ἀλλ' ἡ τελευταία αὕτη τιμὴ μίαν μόνην φορὰν ἐπροσφέρετο εἰς τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον.

ἀπὸ ποίας ἄλλας σημαντικὰς ὠφελείας ἐσυνοδεύοντο αὗται αἱ τιμαί;

Ὅσοι ἐλάμβανον προνόμιόν τι ἀπὸ τὴν πόλιν, ἦσαν ὑπὸ τὴν ἄμεσον κηδεμονίαν καὶ ὑπεράσπισίν της, καὶ αἱ πρὸς αὐτοὺς γινόμεναι ὕβρεις, ἐλογίζοντο ὕβρεις κατὰ τῆς Δημοκρατίας, καὶ διὰ τοῦτο ἐκολάζοντο μὲ ἀτίμωσιν.

ΚΕΦ. ΙΑ.

Περὶ τῶν Ἀθηναϊκῶν νόμων.

Ποῖοι ὑπῆρξαν οἱ σημαντικώτεροι νομοθέται τῶν Ἀθηναίων;

Ὁ πρῶτος νομοθέτης τῶν Ἀθηναίων ἦτον ὁ Δράκων, τοῦ ὁποίου οἱ νόμοι ἐλέγετο ὅτι ἦσαν γεγραμμένοι μὲ αἶμα· διότι καὶ τὰ μικρά καὶ τὰ μεγάλα ἀδικήματα ἐτιμωροῦντο ἐπίσης μὲ θάνατον· ὁ Σόλων κατήργησεν αὐτοὺς, καὶ ἐσύνταξε τὸ εἶδος τῆς κυβερνήσεως, τὸ ὁποῖον ἐπεριγράψαμεν ἀνωτέρω.

Τί ἀξιοσημείωτον παρατηρεῖται εἰς τὴν νομοθεσίαν τῶν Ἀθηναίων;

Οἱ Ἀθηναῖοι πρῶτοι ἔλαβεν γραπτοὺς νόμους· καὶ εἰς αὐτοὺς εἶναι ὑπόχρεοι καὶ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ αἱ σημεριναὶ ἐπικράτειαι τῆς Εὐρώπης, διὰ τὴν ἐξαίρετον ταύτην ἐφεύρεσιν, εἰς τὴν ὁποίαν στηρίζεται ἡ βᾶσις πά-

σης κυβερνήσεως, και πάσης κοινωνίας.

Πῶς ἐτίθεντο οἱ νόμοι εἰς τὰς Ἀθήνας;

Ὅταν τις ἤθελε νὰ προτείνῃ κανέν δημόσιον μέτρον, τὸ ἐκοινοποίει πρῶτον εἰς τοὺς Πρυτάνεις, οἵτινες τὸ καθυπέβαλλον ὑπ' ὄψιν τῆς Βουλῆς, καὶ ἂν ἐγίνετο δεκτὸν παρ' αὐτῆς, ἀνεγράφετο εἰς τὰ ἀγάλματα τῶν Ἡρώων, διὰ νὰ εἰδοποιηθοῦν οἱ πολῖται περὶ τοῦ προβληθησομένου εἰς τὴν ἀκόλουθον συνέλευσιν.

Τί ἐγίνετο μετὰ ταῦτα;

Ὅταν ὁ λαὸς συνήρχετο, ἀνεγινώσκετο ἡ πρότασις, καὶ πᾶς πολίτης ἦτον ἐλεύθερος νὰ δώσῃ τὴν γνώμην του περὶ αὐτῆς· καὶ ἂν μὲν ἐνεκρίνετο (1), ἐλάμβανεν ἰσχὺν νόμου· ἂν δὲ ἐνομιζέτο ἀσύμφορον, ἀπερρίπτετο· εἶδε καὶ διελάμβανε τι ἐπιβλαβές εἰς τὴν Δημοκρατίαν, ὁ προτείνας ἐπαιδεύετο.

Ποίας λεπτομερεῖς παρατηρήσεις ἔχεις νὰ κάμῃς περὶ τῶν ὅσα ἀνάγονται εἰς τὴν θεῖαν λατρείαν, ἀγῶνας κτλ.

Νόμος τις διέττατε νὰ μὴν ἐπιφέρειται καμμία βία ἐπὶ τῶν προσφευγόντων εἰς τοὺς ναοὺς· καὶ ἄλλος, ὅτι μία ἡμέρα τοῦ ἔτους νὰ ἀφιεροῦται εἰς τὴν ἀλεκτρονομαχίαν (2)

(1) Ἰδε τὸν τρόπον καθ' ὃν ἀπεφασίζετο κεφ. ε. σελ. 22

(2) Ἡ ἀλεκτρονομαχία αὕτη ἐννομοθετήθη εἰς ἀνά-

Ποῖοι ἀξιοσημεῖωτοι, νόμοι ὑπῆρχον περὶ τῶν συνελεύσεων τοῦ λαοῦ, τῶν ἀρχόντων κτλ.

Κατὰ συνέπειαν νόμου τινὸς ὁ κῆρυξ ἔπρεπε νὰ καταρασθῇ δημοσίως κατ' ἐκείνου τῶν συγγενῶν του, καὶ τῆς οἰκογενείας του, ὅστις ὠμίλει ἢ ἐψήφριζεν ἀπὸ ιδιοτέλειαν. Ὁ δὲ ἀπειθὴς εἰς τοὺς γονεῖς του ἦτον ἀνάξιος, νὰ λάβῃ ἀρχὴν, καὶ ὅποιος ἤθελεν, ἠδύνατο νὰ τὸν κατηγορήσῃ ἐνώπιον τοῦ ἀρχοντος.

Ποῖοι ἄλλοι ἀξιοσημεῖωτοι νόμοι ὑπῆρχον;

Ἀθηναϊκὸς τις νόμος διέταττεν, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ γένη δημόσιος ῥήτωρ, ὅστις εἶχε κτυπήσει τοὺς γονεῖς του, ἢ δὲν ἤθελε νὰ τοὺς τρέφῃ, ἢ ἀπέβαλλεν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν οἰκίαν· καὶ ἄλλος, ὅτι κανὲν σχολεῖον νὰ μὴν ἀνοίγῃ πρὶν τῆς ἀνατολῆς, ἢ νὰ μένῃ ἀνοιχτὸν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου.

Δὲν ἦτον ἄλλος ἀξιοπεριέργος νόμος περὶ τούτου;

Μάλιστα· ὑπῆρχε καὶ ἄλλος νόμος, ὅστις δὲν ἐπέτρεπεν εἰς κανένα (ἐξαιρουμένου τῶν υἱῶν, ἀνεψιῶν, καὶ γαμβρῶν τοῦ διδασκάλου) νὰ ἐμβαίνει εἰς τὸ σχολεῖον, ἐν ὧσιν τὰ

μνησιν τῆς λαμπρᾶς κατὰ τῶν Περσῶν νίκης τοῦ Θεμιστοκλέους, τὴν ὑπαίαν αἱ πετεινοὶ ἀνήγγειλον διὰ τῆς φωνῆς των κατὰ τὴν προλαβοῦσαν νύκτα.

παιδία ἦσαν μέσα· καὶ ὁ παραβάτης τοῦ νόμου ἐπαιδεύετο μὲ θάνατον. (1)

Ποῖοι ἀξιοσημεῖοι νόμοι ὑπῆρχον ὡς πρὸς τὰς δίκας;

Οἱ κατηγορούμενοι εἰς τὰς Ἀθήνας ἦσαν ἐλεύθεροι νὰ ὑπερασπίσουν ἑαυτούς· καὶ ὅτε ἦτον ἰσοψηφία, ὁ κατηγορούμενος ἀπελύετο, ὅστις δὲ πρὸ τῆς δίκης του ὠμολόγει τὸ ἐγκλημά του, ἐκατεδικάζετο.

Ποῖοι ἀξιωμακρῶντες νόμοι ὑπῆρχον ὡς πρὸς τὰ συν-αλλάγματα;

Κατ' Ἀθηναϊκὸν τινὰ νόμον, ὁ ἰχθυοπώλης, ὅστις ὑπερετίμα πρῶτον τοὺς ἰχθύας του, καὶ ἔπειτα τοὺς ἐπώλει ὀλιγώτερον παρὰ τὴν προσδιορισθεῖσαν τιμὴν, ἔπρεπε νὰ φυλακισθῇ (2)· καὶ ὅσοι ἐμιμοῦντο ἐκβδῆ-λευον ἢ ἐσμίκρυνον τὸ κυκλοφοροῦν νόμισμα ἔπρεπε νὰ θανατωθῶν.

(1) Σκοπὸς τῶν διατάξεων τῶν νόμων τούτων ἦτον τὸ νὰ ἀπομακρύνωσι τὰς κακὰς συναναξτροφὰς ἀπὸ τὰ παιδία.

(2) Διὰ τοῦ μέσου τούτου ἠναγκάζοντο οἱ ἰχθυοπῶλαι νὰ μὴν ὑπερτιμῶσι τοὺς ἰχθύας των, ἀλλὰ νὰ προσδιορίζωσιν ἀπ' ἀρχῆς δικαίαν τιμὴν.

ΒΙΒΛΙΟΝ Β'.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΤΩΝ ΣΠΑΡΤΙΑΤΩΝ.

ΚΕΦ Α.

Περιγραφή τῆς Σπάρτης ἢ Λακεδαιμονος 1

Ποῦ ἔκειτο ἡ πόλις Σπάρτη, καὶ πόθεν ὠνομάσθη οὕτως;

Ἡ πόλις Σπάρτη ἢ Λακεδαίμων, κτισμένη εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Εὐρώτα ποταμοῦ, ἦτον ἡ πρωτεύουσα τῆς Λακωνίας· ὠνομάσθη δὲ Σπάρτη ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως Εὐρώτα, ὀνομαζομένης Σπάρτης.

Ποῖον ἦτο τὸ σχῆμα τῆς, ἡ ἔκτασίς τῆς κτλ;

Ἡ πόλις Σπάρτη ἦτο κυκλοτεροῦς σχήματος, ἔχουσα ἑξὶς μυρίων περιφέρειαν· δὲν εἶχεν ὁμως τείχη, οὔτε μέσα πρὸς ὑπερασπισιν ἄλλα, παρὰ τὴν ἀνδρίαν τῶν κατοίκων τῆς.

(1) Ὁ λαὸς ἐν γένει ὠνομάζοντο ἐνίοτε Λακεδαίμονες ἂν καὶ ἀπ' ἀρχῆς ἦτο μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Σπαρτιατικῶν· διότι οἱ μὲν Σπαρτιάται ἐκκοινοῦν τὴν πόλιν, οἱ δὲ Λακεδαίμονες τὴν ἐξοχὴν· καὶ οἱ μὲν πρῶτοι ἐσυγχρότου ἐκεῖνα τὰ σώματα τῶν περιφύμων πολεμιστῶν, ἀπὸ τούτων ὑποίους ἐκρέματο ἡ δόξα καὶ ἡ σωτηρία τῆς ἐπικρατείας, οἱ δὲ τελευταῖοι ἐκαλοῦντο εἰς τὰ ὄπλα, μόνον εἰς τὰς κρίσεις περὶ στάσεις, καὶ σπανίως τοὺς ἐσυμβουλευόντο περὶ τῶν δημοσίων μέτρων.

Ὡς ἦτο κτισμένη;

Ἡ Σπάρτη κειμένη πέριξ ἐνὸς γηλόφου (1), ἐσύγκειτο ἀπὸ πέντε πόλεις, αἱ ὅποια ἀπαίχον ὀλίγον ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην· ἐκάστη δὲ τούτων ἐκατοικεῖτο ἀπὸ μίαν τῶν πέντε φυλῶν τῆς Σπάρτης.

Ποίας παρατηρήσεις ἔχεις νὰ κάμῃς περὶ τῶν περιχώρων τῆς Σπάρτης;

Ἡ Σπάρτη ἐπερικυκλοῦτο, εἰς ἀρκετὴν ἔκτασιν, ἀπὸ ἀμπελῶνας, ἐλαιῶνας, πλατάνους, κήπους καὶ ἐπαύλεις· ἡ γῆ ἦτο καρποφόρος, καὶ τὰ γινόμενα ἐκεῖ πλησίον κρασία ἦσαν τὰ καλλήτερα τῆς Ελλάδος.

Τί ἀξιοσημείωτον, παρατηρεῖς περὶ τῆς δημοσίας ἀγορᾶς τῆς Σπάρτης;

Τὸ μέγα τετράγωνον, ἡ ἀγορά, ὅπου ἐτελείονον διάφοροι δρόμοι, ἦτο κοσμημένη μὲ ναοὺς καὶ ἀγάλματα· ἐντὸς αὐτῆς ἦσαν καὶ τὰ καταστήματα, ὅπου ἡ Γερουσία, οἱ Ἐφοροὶ, καὶ οἱ λοιποὶ ἄρχοντες ἐτυνεδρίαζον.

Τί ἀξιοσημείωτον εἶχεν ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς;

Οὗτος ὁ ναὸς, ὅστις ἔκειτο εἰς τὴν ἀκρό-

(1) Ὁ γήλοφος οὗτος ἐχρησίμευεν ὡς ἀκρόπολις, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἠδύνατο νὰ τεθῶσι στρατιῶται ἐν καιρῷ προσβολῆς κατὰ τῆς πόλεως τῶν· ἡ κορυφή του ἦτον ευρύχωρος πεδία, εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν πολλὰ ἱερὰ εἰκοδομητά.

πολιν, ἦτο κατεσκευασμένος ἀπὸ χαλκόν, καὶ ἐχρησίμευεν ὡς ἄσυλον· εἰς τὰ ἔνδον ἦτο καλλωπισμένος με ζωγραφίας ἡρωϊκῶν πράξεων, πρὸς τὰ δεξιὰ δὲ τοῦ ναοῦ ἦτον ἄγαλμα τοῦ Διὸς, τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ ἀρχαιότατον χάλκινον ἄγαλμα (1)

Ποίας ἄλλας παρατηρήσεις ἔχεις νὰ κάμῃς περὶ τῆς Σπάρτης;

Ἡ Σπάρτη περιεῖχε καὶ πολλὰ μνημεῖα εἰς τιμὴν τῶν θεῶν, καὶ τῶν ἀρχαίων ἡρώων. Ἰσραὶ τελεταὶ ἐτίμιον καὶ ἐδiciaώνιζον τὴν μνήμην τοῦ Ἡρακλέους, τοῦ Τυνδάρω, τοῦ Κάστωρος, τοῦ Πολυδεύκου, τοῦ Μενελάου, Λεωνίδα κτλ. οἱ Σπαρτιαῖται δὲ κινούμενοι ἀπὸ τὰ εὐγενέστερα αἰσθήματα ἤγειρον καὶ ναὸν εἰς τὸν Λυκοῦργον, τὸν νομοθέτην τῶν.

Τί παρατηρεῖς περὶ τῶν οἰκιῶν;

Αἱ οἰκίαι τῆς Λακεδαιμόνος ἦσαν μὲν ἀκαλλώπιστοι, ἀλλ' ὕψηλα καὶ πολλὰ στερεαί· εἰς διάφορα δὲ μέρη τῆς πόλεως ἦσαν ἵπποδρόμια, πεζοδρόμια, καὶ γυμνάσια διὰ

(1) Σύγχρονον ὦν με τὴν ἀποκατάστασιν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων ἐσύγκειτο ἀπὸ τεμάχια, προσηρμοσμένα πρὸς ἄλληλα, καὶ συνεχόμενα με ἑαυτοὺς (καρρία) διὰ νὰ μὴ διαλυθῶσι.

τούς νέους, σκιαζόμενα ἀπὸ ωραίους πλατάνους.

ΚΕΦ' Β'.

Περὶ τῶν Πολιτῶν, Φυλῶν, καὶ Δούλων.

Πῶς ἐδιαίρουντο οἱ κάτοικοι τῆς Σπάρτης;

Οἱ κάτοικοι τῆς Σπάρτης ἐσύγκειντο εἰς ἐλευθέρους καὶ δούλους· οἱ δὲ ἐλεύθεροι πάλιν ἐδιαίρουντο εἰς Ὀμοίους καὶ Ὑπομείονας.

Ποία ἄλλη διαφορά ὑπῆρχε μεταξύ τῶν δύο τούτων κλάσεων τῶν πολιτῶν;

Ἡ ἐλευθερία καὶ τῶν δύο τούτων κλάσεων τῶν πολιτῶν, ἦτο κατὰ τὸ φαινόμενον ἴση. ἀλλ' οἱ πρῶτοι μόνοι ἠδύναντο νὰ λαμβάνωσι τὰ δημόσια ὑπουργήματα· οἱ δὲ ὑπομείονες ἐσύγκειντο ἀπὸ τοὺς πτωχοτέρους πολίτας, τοὺς ἀπελευθέρους, καὶ τοὺς υἱοὺς των, ἔχοντες μόνον τὴν ἄδειαν νὰ ψηφοφορῶσιν εἰς τὰς ἐκλογάς, ἐνῶ οἱ Ὀμοιοὶ εἶχον δικαίωμα καὶ νὰ ἐκλέγωσι καὶ νὰ ἐκλέγωνται.

Τί παρατηρεῖς περὶ τῶν Δούλων;

Οἱ Δοῦλοι ἢ Εἵλωτες εἰς τὴν Λακεδαιμόνα ὑπερέβαινον κατὰ τὸν ἀριθμὸν τοὺς ἐλευθέρους, καὶ ἦσαν πολυπληθέστεροι εἰς ταύτην, παρ' εἰς πᾶσαν ἄλλην επικράτειαν· ἀλλ' ἡ κατὰστασίς των ἦτον καλητέρα.

Εἰς ποῖα ἔργα ἐνησχολοῦντο οἱ Εἰλωτες;

Οἱ Εἰλωτες ἐχρησίμευον ὡς ναῦται εἰς τὸν στόλον, καὶ ὡς ὑπηρέται εἰς τὸ στρατόπεδον· ἐκαλλιεργοῦν τὰς γαίας τὰς ὁποίας ἐλάβανον μετ' ἀγρομέσθιον, καὶ πολλοὶ ἐνησχολοῦντο εἰς τὰς μηχανικὰς τέχνας μετ' οὕτω ἐπιτυχίαν, ὥστε τὰ κλειδιά, αἱ κλῖναι, καὶ αἱ καθήκλαι τῆς Λακεδαιμόνος εἶχον ζήτησιν ἀπανταχοῦ.

Εἰς πόσας φυλάς ἦσαν διηρημένοι οἱ πολῖται 1 τῆς Σπάρτης

Οἱ πολῖται τῆς Σπάρτης ἐδαιροῦντο εἰς πέντε φυλάς, καὶ πᾶσα φυλὴ ὑπεδαιρεῖτο εἰς ἕξ ὠθὰς, ἐχούσας ἰδίας ὀνομασίας· τὰ ὀνόματα τῶν φυλῶν ἦσαν Αἰμνᾶται, Κυνοσουρεῖς, Πιτανᾶται, Μεσόαται, Αἰγεῖδαι.

Ἵπρχεν ἄλλη διαίρεσις τοῦ λαοῦ;

Μάλιστα· ἐκτὸς τῶν ἄνωτέρω διαίρεσεων, ὁ λαὸς ἐδαιρεῖτο εἰς ἕξ Μόρας, συγκειμένας ἐκ τῶν ὅσοι εἶχον ἡλικίαν, ἱκανὴν διὰ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν· ὅθεν εἰς ταύτην τὴν διαίρεσιν δὲν ἐπεριλαμβάνοντο οἱ πολλὰ νέοι καὶ οἱ γέροντες.

1 Οἱ πολῖται τῆς Σπάρτης ἦσαν δύο εἰδῶν, οἱ γεννημένοι ἐλεύθεροι καὶ οἱ πολιτογραφημένοι· οἱ ἀπελεύθεροι καὶ οἱ δοῦλοι ἐπολιτογραφοῦντο ἐνίοτε, ἀλλὰ σπανίως, καὶ ὅσοι μόνον προσέφερον λαμπρὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν πολιτείαν.

ΚΕΦ. Γ'.

Περὶ τῶν βασιλέων τῆς Σπάρτης

Τίνι τρόπῳ ἐνηργεῖτο ἡ βασιλικὴ ἐξουσία εἰς τὴν Σπάρτην;

Ἡ Πολιτεία τῆς Σπάρτης εἶχε δύο ἄρχοντας, ὀνομαζομένους Βασιλεῖς· ἀλλὰ διέφερον ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς τῶν πλειοτέρων ἄλλων ἐθνῶν· ἡ δὲ σύστασις δύο βασιλέων σκοπὸν ἄλλον δὲν εἶχεν, εἰμὴ τὸν περιορισμὸν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, ἐπειδὴ τοιουτοτρόπως ὁ εἷς ἐχαλινάγῳγει τὸν ἄλλον.

Ποίαν δύνανται εἶχον οἱ βασιλεῖς;

Ἡ ἐξουσία τῶν βασιλέων τῆς Σπάρτης ἦτο περιορισμένη, καὶ κατὰ μῆνα ὠρχίζοντο ὅτι θέλουν κυβεῖν κατὰ τοὺς νόμους· ἐξ αὐτῶν ὁ μὲν εἷς ἐδιοῖκε τὸ στράτευμα, ὁ δ' ἄλλος ἔμενεν εἰς τὴν Σπάρτην διὰ νὰ διανέμῃ τὴν δικαιοσύνην, ἐκτὸς μόνον ἂν ἐτύγχανε νὰ ᾔναι εἰς ἐκστρατείαν δύο στρατεύματα εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν.

Ποῖα ἄλλα ἔργα ἐξετέλουν;

Οἱ βασιλεῖς, θεωρούμενοι ὡς οἱ πρῶτοι πολῖται τῆς ἐπικρατείας, ἐπροέδρευον εἰς τὴν Γερουσίαν, καὶ ἐπρότεινον τὰ ἀντικείμενα, περὶ τῶν ὁποίων ἔμελλε νὰ γένη σκέψις· ἀλλ' ἡ κυριωτέρα τῶν δυνάμεις συνίστατο

εἰς τὰ θρησκευτικά, ἐπειδὴ ἦσαν ἀνεξάρτητοι εἰς τὴν διεύθυνσιν αὐτῶν.

Ποῖα ἦσαν τὰ παράσημα αὐτῶν;

Οἱ βασιλεῖς τῆς Σπάρτης ἀνεφαίνοντο εἰς τὸ κοινὸν χωρὶς συνοδείαν, καὶ μύλις διεκρίνοντο ἀπὸ τοῦς λοιποῦς πολίτας· μόνον τοῦτο ὡς οἱ πρῶτοι πολῖται ἐτιμῶντο μὲ τὴν πρωτοκαθεδρίαν καὶ ὅλοι ἐπροσηκόνοντο εἰς αὐτοῦς (1).

Πῶς ἀνεφαίνοντο ὅτε ἐδιδάσκουν τὰ στρατεύματα;

Οἱ βασιλεῖς τῆς Σπάρτης, ὅτε ἦσαν ἐπὶ κεφαλῇς τῶν στρατευμάτων, ἀνεφαίνοντο μὲ ἐκείνην τὴν λαμπρότητα καὶ ἐξουσίαν, τὴν ὁποίαν ἐθεώρουν ἀναγκαίαν διὰ νὰ ἐμπνέῃ τὴν πειθαρχίαν. Παρὰ τὴν συνοδείαν ἑκατὸν φυλάκων, ἐσυνοδεύοντο καὶ ἀπὸ τοῦς πρῶτους ἀξιωματικούς, τοῦς ὁποίους ἐσυμβούλευοντο ἐνίοτε, ἀπὸ τρεῖς κατωτέρους ἀξιωματικούς, διὰ νὰ ὑπηρετῶνται παρ' αὐτῶν, καὶ ἀπὸ δύο οἰωνοσκόπους, τοῦς ὁποίους ἐστελλον ἐνίοτε διὰ νὰ συμβουλευῶνται τὸ Μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ποίαν ἄλλην παρατήρησιν ἔχεις νὰ κάμῃς περὶ τῶν βασιλέων τῆς Σπάρτης;

(1) Ἐκτός τῶν ἐφόρων, ἐνῶ ἐσυνοδρίζον εἰς τὸ δικαστήριόν των.

Ἡ ψῆφος ἐκάστου βασιλέως εἰς τὴν γερουσίαν ἰσομετρεῖτο μὲ δύω· καὶ εἰς τὰ συσσίτια ἐλάμβανον δύω μερίδας φαγητοῦ· ἦτο δὲ ἀσυγχώρητον νὰ λείπωσιν ἐν καιρῷ εἰρήνης ἀπ' αὐτά· ὅταν ὁ εἰς ἐκ τῶν δύω βασιλέων ἐκατηγορεῖτο διὰ κανέν ἐγκλημα, ἐπροσκαλεῖτο ἐνώπιον τῆς Γερουσίας, προεδρευομένης ἀπὸ τὸν ἄλλον βασιλέα, καὶ ἀπὸ τοὺς πέντε ἐφόρους, οἵτινες εἶχον τὴν δύναμιν νὰ τὸν καταδικάσωσιν· ἀλλ' ἡ ἀπόφασίς των ἠδύνατο νὰ ἐκκαλεσθῇ εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ.

ΚΕΦ. Δ'.

Περὶ τῆς Σπαρτιατικῆς Γερουσίας.

Τί ἦτον ἡ Σπαρτιατικὴ Γερουσία;

Ἡ Γερουσία τῆς Σπάρτης συνισταμένη ἐξ εἵκοσιν ὀκτὼ γερόντων ἦτο τὸ ἀνώτατον συμβούλιον τῆς Πολιτείας, εἰς τὸ ὅποῖον ἐσυζητοῦντο ὅλα τὰ περὶ πολέμου, εἰρήνης, συμμαχιῶν, καὶ ἄλλων ὑψηλῶν καὶ σημαντικῶν πραγμάτων ἀντικείμενα.

Ἀπὸ ποίους ἐσύγκειτο;

Ἡ Γερουσία ἐσύγκειτο ἀπὸ τοὺς γέροντας οἵτινες εἶχον ἡλικίαν ἐπέκεινα τῶν ἐξήκοντα ἐτῶν· διέμενον δὲ ἐπὶ ζωῆς εἰς τὸ ἀξίωμα των.

Ἐτιμᾶτο πολὺ τὸ ἀξίωμα τοῦ Γερουσιαστοῦ εἰς τὴν Σπάρτην.

Μόνος ὁ πολίτης ἐκεῖνος ἦτο δεκτὸς εἰς τὴν σεβασμίαν ταύτην ὁμήγουριν, ὅστις ἐκ νεαρᾶς τοῦ ἡλικίας διεκρίνετο διὰ τῆς μεγάλης φρονήσεως, καὶ τῶν ἐξόχων ἀρετῶν του.

Πῶς ἐκλέγοντο οἱ Γερουσιασταί;

Ἡ ἐκλογὴ νέων Γερουσιαστῶν ἐγίνετο δημοσίως ἐνώπιον τῶν βασιλέων, τῶν Γερουσιαστῶν, καὶ ὅλου τοῦ λαοῦ· πᾶς ὑποψήφιος, ἰστάμενος εἰς τὴν σειρὰν τὴν ὁποίαν εἶχε λάβει διὰ κλήρου, ἐφαίνετο βαδίζων διὰ τῆς δημοσίας ἀγορᾶς μὲ ὄμματα ἐστραμμένα πρὸς τὴν γῆν, καὶ εἰς βαθεῖαν σιωπὴν (1).

Πῶς ἐγίνετο ἡ ἀπόφασις;

Τὸ πλῆθος ὑπέσχετο πάντα ὑποψήφιον διαβαίνοντα μὲ φωνὰς εὐφημίας μᾶλλον ἢ ἥττον διαρκεῖς· αὐταὶ δὲ αἱ φωναὶ ἐσημειοῦντο ἀπὸ ἀνθρώπους καθημένους εἰς γειτονικὴν οἰκίαν, οἱ ὁποῖοι ἤκουον τὸ πᾶν, χωρὶς νὰ βλέπωσι τίποτε· οὗτοι ἀνέφερον ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ὁ λαὸς ἐδίδε τὰ δια-

(1) Οἱ διάφοροι ὑποψήφιοι δὲν ἐμεταχειρίζοντο οὐδὲ τὸν μυστικώτερον τρόπον διὰ νὰ ἐκλύσουν τὴν εὐνοίαν, ἢ νὰ διεγείρουν τὰ πάθη τῶν θεατῶν· ἐπειδὴ καθεὶς ἐπαναπαύετο εἰς τὴν ὁποίαν ὁ κόσμος εἶχεν ἰδεᾶν περὶ αὐτοῦ.

κéstτερα καὶ μεγαλοφωνότερα σημεῖα τῶν εὐφημιῶν.

Ποία τελετὴ ἐγίνετο μετὰ τὴν ἐκλογὴν;

Ὁ ὑποφῆριος, ὅστις ἐλάμβανε τὰ ζωηρότερα καὶ διαρκέστερα σημεῖα τῶν εὐφημιῶν ὠδηγεῖτο εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς πόλεως μεθριαμβευτικὴν παράταξιν, φέρων στέφανον εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ συνοδευόμενος ἀπὸ νέους καὶ νέας, ἐξυμνοῦντας τὰς ἀρετὰς του, καὶ τὴν ὁποίαν ἤδη ἀπῆλαυσε τιμὴν.

Ποίαν δύναμιν εἶχεν ἡ Γερουσία;

Ἡ δύναμις τῶν Γερουσιαστῶν ἦτον ἀνωτέρα καὶ ἀπὸ τὴν τῶν βασιλέων· διότι ἡ Γερουσία ἐλάμβανε μέγα μέρος εἰς τὴν διοίκησιν ὅλων τῶν πραγμάτων, καὶ δὲν ἦτον ὑπεύθυνος εἰς κανέν ἀνώτερον δικαστήριον (1).

ΚΕΦ Ε.

Περὶ τῶν Ἐφόρων καὶ ἄλλων Ἀρχόντων.

Τί ἦσαν οἱ Ἐφοροί;

Οἱ Ἐφοροὶ ἦσαν πέντε ἄρχοντες Σπαρτια-

(1) Ἡ Σπαρτιατικὴ κυβέρνησις ὁμοίαζε πολὺ μετὰ τὴν Ἀγγλικήν· ἐπειδὴ ἡ δύναμις τῶν βασιλέων ἦτο περιορισμένη, καὶ ἡ Γερουσία ἐκράτει τὴν ἰσορροπίαν μετὰ τῶν αὐτῶν καὶ τοῦ λαοῦ· ὁ δὲ λαὸς εἰς τὰς συνελεύσεις του ἐλάμβανε καὶ αὐτὸς ἐξουσίαν ἀνάλογον.

ται, ἐκλεγόμενοι ἀπὸ τὸν λαὸν, διὰ νὰ ἐφορῶσιν εἰς τὰ τῶν ἡθῶν καὶ τῆς δικαιοσύνης.

Τίνι τρόπῳ ἐκλέγονται;

Ὁ λαὸς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγῃ τοὺς Ἀρχοντας τούτους ἐκ τῶν πολιτῶν πάσης τάξεως, καὶ διὰ νὰ μὴ καταχρῶνται τὴν ἐξουσίαντων, τοὺς ἤλαττε κατ' ἔτος· ἐσημαίνετο δὲ τὸ ἔτος ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ πρώτου Ἐφόρου.

Ποῖα ἦσαν τὰ κυριώτερα καθήκοντά των;

Τὸ σημαντικώτερον καθήκον τῶν Ἐφόρων ἦτο νὰ ἐφορῶσιν εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν παίδων· ἀλλ' ἐπαγρύπνουν καὶ εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐνέργειαν τῶν νόμων· ἔκρινον τὴν διαγωγὴν τῶν ἀρχόντων, καὶ ἐμπόδιζον τὴν εἰσαγωγὴν τῆς πολυτελείας, καὶ πάντα νεωτερισμὸν εἰς τὰ ἥθη τοῦ τόπου.

Ποῖα ἄλλα καθήκοντα εἶχον οἱ Ἐφοροι;

Οἱ Ἐφοροι ὑπεδέχοντο τοὺς ξένους πρέσβεις· ἐδιόριζον δύω ἐκ τῶν μελλῶν αὐτῶν διὰ νὰ συνοδεύωσι τὸν βασιλέα εἰς τὴν ἐκστρατείαν, καὶ νὰ ἐπαγρυπνῶσιν εἰς τὴν διαγωγὴν του· συνεκάλουν τὴν γενικὴν συνέλευσιν, καὶ ἐσύναζον τὰς ψήφους τῆς.

Ποῖοι ἦσαν οἱ ἄλλοι σημαντικοὶ ἄρχοντες;

Οὗτοι ἦσαν οἱ Νομοφύλακες, ἔργον τῶν ὁποίων ἦτο τοὺς μὲν εὐπειθεῖς εἰς τοὺς νόμους νὰ ἀνταμείβωσι, τοὺς δὲ ἀπειθεῖς νὰ τιμωρῶσιν. Οἱ Ἐμπέλωροι, ἐπιφορτισμένοι ὄντες νὰ προσέχωσι διὰ νὰ μὴ γίνεταί τιποτε ἄπρεπον ἢ ἄδικον εἰς τὴν δημοσίαν ἀγορὰν· οἱ Παιδονόμοι, οἵτινες, ἐκλεγόμενοι ἐκ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἐχρησίμευον ὡς παιδαγωγοὶ καὶ διδάσκαλοι τῶν νέων.

Οἱ Ἀρμοσταί, οἵτινες ἐδιορίζοντο διὰ νὰ διοικῶσι τὰς ἐπαρχίας, ἢ νὰ κυβερνῶσι τὰς πόλεις, τὰς ὁποίας οἱ Σπαρτιᾶται ἐκυρίευον διὰ τῶν ὅπλων.

ΚΕΦ. 5

Περὶ τῶν Δημοσίων Συνελεύσεων.

Πόσα εἶδη συνελεύσεων ὑπῆρχον εἰς τὴν Σπάρτην;

Δύω δημόσιαι συνελεύσεις ἐγίνοντο εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ ἡ μὲν μία ὠνομάζετο Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ ἔθνους, εἰς τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ παρευρεθοῦν ὅλοι οἱ πολῖται τῆς Λακωνίας· ἡ δὲ ἄλλη ὠνομάζετο Μικροτέρα Συνέλευσις, καὶ ἐσύγκειτο ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτας καὶ κατοίκους τῆς Μητροπόλεως.

Ἀπὸ ποίους ἐσύγκειτο ἡ μεγαλητέρα Συνέλευσις;

Ἡ μεγαλητέρα συνέλευσις τῆς Λακεδαιμόνος ἐσύγκειτο ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς, τὴν βουλὴν, τοὺς ἄρχοντας, καὶ ὅλους τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅσοι ἠδύναντο νὰ παρευρεθῶσιν· ἦσαν προσέτι δεκτοὶ καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν πόλεων τῆς Σπάρτης, καὶ τῶν ἐθνῶν, τὰ ὅποια ἤθελον νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν βοήθειάν των.

Ποῖαι ὑποθέσεις ἀπεφασίζοντο εἰς τὴν γενικὴν Συνέλευσιν;

Ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τῆς Λακεδαιμόνος συνεκαλεῖτο, ὡσάκις ἔμελλε νὰ γένῃ ἀπόφασις περὶ εἰρήνης, ἢ πολέμου, περὶ συμμαχιῶν, ἢ ἄλλων πραγμάτων, ἀφορόντων τὰ γενικά συμφέροντα· εἰς αὐτὴν ἀπεφασίζοντο καὶ τὰ τῆς ἐκστρατείας σχέδια, καὶ οἱ φόροι, οἱ ὅποιοι ἔπρεπε νὰ ἐπιβληθῶσι·

Ποῖοι συνεκρότουν τὴν Μικροτέραν Συνέλευσιν;

Εἰς τὴν Μικροτέραν Συνέλευσιν παρευρίσκοντο μόνον οἱ Σπαρτιαταί, οἵτινες ἐνωμένοι μὲ τοὺς βασιλεῖς, τὴν Γερουσίαν, καὶ τὰς διαφόρους κλάσεις τῶν ἀρχόντων, συνήρχοντο διὰ νὰ συζητήσουν ὑποθέσεις, ἀνηκούσας εἰς ἑαυτούς.

Διὰ ποῖον σκοπὸν συνήρχετο ἡ μικροτέρα Συνέλευσις;

Εἰς τὴν μικροτέραν Σπαρτιατικὴν Συνέλευσιν ἐκανονίζετο ἡ διαδοχὴ τοῦ θρόνου,

ἐκλέγοντο ἢ ἐκαθαιροῦντο οἱ ἄρχοντες, ἐδικάζοντο τὰ δημόσια κακουργήματα, καὶ ἐσυζητεῖτο πᾶν ὅ,τι ἀπέβλεπε τὰ μεγάλα ἀντικείμενα τῆς θρησκείας καὶ τῆς κυβερνήσεως.

Πότε συνήρχετο καὶ ποῖοι ἐψήφίζον εἰς ταύτην τὴν συνέλευσιν;

Ἡ μικροτέρα Συνέλευσις ἐγίνετο κατὰ μῆνα ἐν καιρῷ τῆς πανσελήνου (1)· καὶ πᾶς πολίτης ἐπέκεινα τῶν τριάκοντα ἐτῶν, εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ δώσῃ τὴν ψήφόν του, ἤρκει μόνον νὰ μὴν ᾔτον ἀποδεδειγμένος δειλὸς εἰς τὸν πόλεμον, ἢ νὰ μὴν ἔκαμε καμμίαν ἀταξίαν εἰς τὴν Πατρίδα του.

Ἀπὸ ποῖον ἐσυγκαλοῦντο αἱ συνελεύσεις αὗται, καὶ ποῦ συνήρχοντο;

Καὶ αἱ δύο συνελεύσεις ἐσυγκαλοῦντο ἀπὸ τοὺς Ἐφόρους, οἵτινες ἐπροέδρευον εἰς πᾶσαν συνεδρίασιν· αἱ δὲ συνεδριάσεις ἐγίνοντο πάντοτε εἰς ὕπαιθρον, καὶ τὸ μέρος ἐπροσδιορίζετο ἀπὸ τὸν χρησμόν.

Ποίαν δύναμιν εἶχον αἱ Συνελεύσεις αὗται;

Τὰ ἀντικείμενα τῶν σκέψεων εἰς τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ ἐνασχωληθῶσιν ἀμφοτέραι

(1) Ἡ μικροτέρα συνέλευσις ἐσυγκαλεῖτο ἀπὸ τοὺς Ἐφόρους εἰς ἑκτακτον περίστασιν.

αὶ συνελεύσεις, ἐπροσδιορίζοντο διάψηφισματος τῆς Γερουσίας, ὁ δὲ λαὸς εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἐγκρίνῃ ἢ νὰ ἀποδοκημάσῃ αὐτό.

Πῶς εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἐκλῇ εἰς τὸν λαόν;

Πᾶς τις εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ δώσῃ τὴν γνώμην του, ἂν μόνον ὑπερέβαινε τὴν ἡλικίαν τῶν τριάκοντα ἐτῶν καὶ ὁ χαρακτήρ του ἦτον ἄμεμπτος. Οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ Γερουσιασταὶ ὠμίλουν συνεχῶς, τὸ ἀξιώμα των ἐδίδε μεγάλην βαρύτητα εἰς τοὺς λόγους των, ἀλλὰ τὸ τῶν Ἐφόρων ἐδίδεν ἀκόμη μεγαλύτεραν.

Πῶς ἐγένετο ἡ ἀπόφασις τῆς συνελεύσεως;

Ἀφοῦ ἡ ὑπόθεσις ἐσυζητεῖτο ἀρκετὰ, εἰς ἐκ τῶν Ἐφόρων ἐζήτει τὴν γνώμην τῆς συνελεύσεως, καὶ ἀμέσως ἠκούοντο φωναὶ ὑπὲρ ἢ κατὰ, ἡ δὲ ἀπόφασις ἐγένετο διὰ πλειονοψηφίας.

Ἐτελεσφόρει πάντοτε αὐτὸς ὁ τρόπος;

Ὡς οὔτε μετὰ ἐπανειλημμένας δοκιμὰς, ἂν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διακρίνωσι ποία ἦτον ἡ πλειοψηφία, οἱ Ἐφοροὶ ἐπροσκάλουν τὰ μέλη τῆς συνελεύσεως νὰ διαχωρισθῶσι, καὶ τότε μετὰ τὴν ἀπαρίθμησιν καὶ τῶν δύο μερῶν, ἐβεβαιουῦτο ποῦ ἔκλεινεν ἡ γνώμη τὰ τῶν πλειοτέρων.

ΚΕΦ Ζ'.

*Περὶ ἀνατροφῆς τῶν παίδων τῶν
Σπαρτιατῶν.*

Ποῖα παιδιά ἐλάμβανον τὴν ἀνατροφὴν ταύτην;

Μόνον τὰ τέκνα τῶν πολιτῶν τῆς Σπάρτης ἐλάμβανον τοῦτο τὸ πλεονέκτημα· οἱ δὲ γονεῖς ἐδιδάσκοντο νὰ θεωρῶσι τὰ παιδιά, ὡς γεννημένα ὄχι δι' αὐτοὺς, ἀλλὰ διὰ τὴν Πολιτείαν· ἥτις τὰ υἱοθέτει, ἅμα ἤρχιζον νὰ ἐννοῶσι ὁπωσοῦν, καὶ τὰ ἐλάμβανεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν γονέων τῶν διὰ νὰ τὰ ἀναθρέψῃ.

Εἰς ποίαν ἐξέτασιν ὑπεβάλλοντο τὰ παιδιά, εὐθὺς μετὰ τὴν γέννησίν των.

Ἄμα ἐγεννᾶτο τὸ παιδίον, ἐφέρετο εἰς συνέλευσιν τῶν γερόντων τῆς φυλῆς, ὅπου, ἂν εὐρίσκετο ὑγιεὺς καὶ τέλειον, ἐκλέγετο ἐν ὀνόματι τῆς πατρίδος του ὡς εἰς τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς· ἀλλ' ἂν εἶχε κανέν σημαντικὸν ἐλάττωμα, ἐρρίπτετο εἰς βάραθρον καλούμενον Ἀποθέτας, κείμενον κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Τυυγέτου, ὅπου καὶ ἐχάνετο. Ποίαν φροντίδα ἐλάμβανον περὶ τῆς παιδικῆς ηλικίας.

Μόλις τὰ παιδιά ἐγίνοντο ἱκανὰ νὰ κρί-

νουν, καὶ ἀμέσως ἐφρόντιζον νὰ ἐμπνεύσουν εἰς αὐτὰ αἰσθήματα μεγαλοψυχίας.

Ποῖαν ἀνατροφὴν ἐλάμβανον εἰς ταύτην τὴν ἡλικίαν;

Ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἐσυνειθίζοντο νὰ μὴ κάμνουν καμμίαν ἐκλογὴν εἰς τὰ φαγητὰ, νὰ μὴ φοβῶνται εἰς τὸ σκότος, ἢ ὅταν ἔμενον μόνον, νὰ μὴν ἦναι ὀργίλα, νὰ περιπατοῦν ἀνυπόδητα, νὰ πλαγιάζουσιν εἰς στρώματα πρὸ σχοίνους, καὶ νὰ φοροῦν τὰ αὐτὰ φορέματα τὸν χειμῶνα καὶ τὸ θέρος.

Ποία μετὰθεσις ἐγένετο εἰς αὐτά;

Ἀφοῦ ἔμβαινον εἰς τὸ ἑβδομον ἔτος, ἂν ἐνεκρίνετο ἀπὸ τοὺς γέροντας τῆς φυλῆς, κατετάττοντο εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν παιδίων, τὰ ὅποια ἐλάμβανον δημοσίαν ἀνατροφὴν· εἰς ταύτην τὴν θέσιν ἡ ἀγωγή των ἦτο πολὺ αὐστηρά· ἐξηκολούθουν δὲ νὰ περιπατῶσιν ἀνυπόδητα, ἀξύριστα καὶ ἐδιδάσκοντο νταυτῷ νὰ μὴ φοβῶνται παντάπασι τοὺς νηλικιώτας των.

οἱα μετὰβολὴ ἐγένετο ἀκολουθῶς εἰς τὴν ἀνατροφὴν των;

Ὅταν τὰ παιδιά συνεπλήρουν τὸ δωδέκτον ἔτος, μετέβαινον εἰς ἀνωτέραν τάξιν, ποὺ ἡ ἀγωγή των ἦτον ἀκόμη αὐστηροτέρα, εἰς αὐτὴν ἐχρεώσθουν ἐξ ἀνάγκης νὰ ὑπομέ-

νωσιν τὴν πείναν, τὴν δίψαν, καὶ πᾶν εἶδος σημαντικῶν ταλαιπωριῶν, χωρὶς νὰ δεικνύωσι τὴν παραμικρὰν ἀνησυχίαν καὶ δυσἀρέσκειαν.

Εἰς ποίας ἄλλας δοκιμὰς ὑπεβάλλοντο;

Οἱ νέοι εἰς ταύτην τὴν περίοδον ἔκαμνον ἀκροβολισμοὺς καὶ πλασὰς μάχας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκινδύνευεν ἡ ζωὴ των· ἐμαστιγόντο προσέτι κατ' ἔτος εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ ὅποιον παιδίον ὑπέφερε ταύτην τὴν τιμωρίαν μὲ τὴν μεγαλητέραν καρτερίαν, ἐτιμᾶτο μέγας.

Ποία ἄλλα γυμνάσματα ἔκαμνον;

Τὰ παιδιά τῶν Σπαρτιατῶν, τόσον ἀρσενικά καθὼς καὶ τὰ θυληκά, συνεγυμνάζοντο εἰς τὸ τρέξιμον, τὴν πάλιν, τὴν τοξοτικήν, τὴν ρίψιμον τοῦ δίσκου καὶ ἀκοντίου.

Ποῖον ἀποτέλεσμα ἐπέφερον τὰ γυμνάσματα ταῦτα εἰς τὰ παιδιά;

Τὰ γυμνάσματα ταῦτα, εἰς τὰ ὅποια ἐσυνείθιζον τὰ παιδιά, ἐπροξένουν εἰς μὲν τὸ σῶμα ἰσχὺν, εὐστροφίαν καὶ ταχύτητα· εἰς δὲ τὸ πνεῦμα, σταθερότητα, ἀπόφασιν, ὑπομονὴν καὶ καταφρόνησιν τοῦ θανάτου.

Ποία ἦτον ἡ συνειθισμένη τροφή των;

Τὰ παιδιά ἐσυγχωρεῖτο νὰ τρώγωσι κρέ

ας, καὶ παρευρίσκοντο πάντοτε εἰς τὰ συσσίτια, ὅπου ἤκουον τοὺς γέροντας διηγουμένους τὰ κατορθώματα τῆς ἐποχῆς των, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ δόξαν ἐκείνων, οἵτινες ἔχυσαν τὸ αἷμά των, ὑπερασπιζόμενοι τὴν πατρίδα των.

Ἐτυγχωρεῖτο νὰ μὴν ᾖναι προσεκτικὰ εἰς τὰς ὁμιλίας;

Ἐν καιρῷ τοῦ δείπνου ἠρωτῶντο ἀπὸ τοὺς παιδαγωγούς των περὶ τῶν κατορθωμάτων τῶν προγόνων των, καὶ ἂν δὲν ἀπεκρίνοντο ἀμέσως, ἐκαταφρονοῦντο ἀπὸ τοὺς συντρόφους των· ἀλλ' ἂν ἐδείκνυον ἀγχοίνοιαν, ἐπαινοῦντο καὶ ἐθεωροῦντο ὡς τὰ μέλλοντα ὑποστηρίγματα τῆς πατρίδος των.

Πόσον καιρὸν διέμενον εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἀγωγῆς;

Τὰ γυμνάσματα ταῦτα ἐξηκολούθουν μέχρι τοῦ τριακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας των, καὶ τότε ἐτάττοντο εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἐσυγχωρεῖτο νὰ νυμφευθῶσι, νὰ γίνουν στρατιωτικοί, ἢ νὰ λάβουν ἄλλο ἀξίωμα εἰς τὴν πολιτείαν.

Ποίαν ἀνατροφὴν ἐλάμβανον τὰ κοράσια;

Ἡ ἀγωγή τῶν Σπαρτιατίδων ἦτον ἐπίσης αὐστηρά, ὡς καὶ ἡ τῶν νέων, με τοὺς ὑπαίους συνεγυμνάζοντο· ἐσυνείθιζον δὲ εἰς ἐρ-

γατικήν καὶ κοπιαστικήν ζωὴν μέχρι τοῦ εἰ-
κοστοῦ ἔτους, πρὸ τοῦ ὁποίου δὲν ἦτο συγ-
χωρημένον νὰ νυμφεύωνται.

ΚΕΦ. Η.

Περὶ τῶν Σπαρτιατικῶν νόμων (1).

Ποῖοι ἀξιοσημεῖοι νόμοι ὑπῆρχον εἰς τὴν Σπάρτην
περὶ τῆς θρησκείας.

Εἰς τὴν Σπάρτην ἦτο νομοθετημένον νὰ
κατασκευάζονται ὀπλισμένα ὅλα τὰ ἀγάλ-
ματα τῶν θεῶν· ἦτο δὲ ἀπηγορευμένον νὰ
κάμνωσι μακρὰς προσευχάς, ἢ νὰ ζητῶσι
τίποτε ἄλλο ἀπὸ τοὺς θεοὺς, παρὰ τὸ νὰ ζή-
σουν τιμίως, καὶ νὰ ἐκτελέσουν πιστῶς τὰ
χρέη των· δὲν ἦτον ἐπίσης ἐπιτετραμμένον
νὰ κλαίωσι δημοσίως, νὰ ἀναστενάζουν καὶ
νὰ ὀδύρωνται εἰς τὰς κηδείας.

Ποῖοι νόμοι ὑπῆρχον περὶ τῶν γαιῶν;

Διὰ νὰ ἦναι ὅλοι οἱ πολῖται ἴσοι, καὶ διὰ

(1) Οἱ νόμοι τῆς Σπάρτης ἐτάθησαν κυρίως ἀπὸ τὸν Λυ-
κούργον, τὸν μέγαν νομοθέτην· σκοπὸς αὐτῶν ἦτο τὸ
νὰ διεγείρουν τὸν ἐνθουσιασμόν τῆς ἀνδρίας, τὸν πα-
τριωτισμόν, καὶ τὸ αἶσθημα τῆς ἐλευθερίας· διατηρη-
θέντες δὲ ἕως ἑπτακόσια ἔτη κατέστησαν τοὺς Λακεδαι-
μονίους φοβεροὺς, καὶ αἰρετοκριτὰς τῶν πλησιοχώρων
βασιλείων.

νά μὴν ὑπάρχη κανεῖς τόσον δυνατὸς, ὥστε
νά καταδυναστεύῃ τὸν πλησίον του, αἱ γὰρ
τῆς πολιτείας ἐδαιρέθησαν εἰς τριάκοντα
χιλιάδας ἴσα μερίδια, τὰ ὅποια ἐδόθησαν ἀ-
ναλόγως εἰς τοὺς πολίτας ἐκάστης ἐπαρχίας. 1

Ποῖα διατάξεις ὑπῆρχον περὶ τῶν ξένων;

Εἰς τοὺς ξένους δὲν ἐσυγχωρεῖτο νά κα-
τοικῶσι πολὺν χρόνον εἰς τὴν πόλιν τῆς
Σπάρτης, διὰ νά μὴ διαφθείρῃσι τοὺς Σπαρ-
τιάτας, οὔτε ἠδύναντο νά λάβῃσι κανὲν α-
ξίωμα, ἂν πρῶτον δὲν ἐπολιτογραφούντο.

Ποῖοι ἦσαν οἱ ἀξιολογώτεροι νόμοι περὶ τῶν γάμων;

Οἱ ἄγαμοι ἐθεωροῦντο ὡς ἄτιμοι· ὅσοι ὁμῶς
εἶχον τρία παῖδιά ἐχαιρον πολλὰς ἀτελείας·
καὶ ὅσοι εἶχον τέσσαρα, ἦσαν ἐλεύθεροι ἀπὸ
πᾶν εἶδος φόρου.

Ποῖοι νόμοι ἐκκινῶζον τὰ φαγητὰ καὶ τὴν διαίταν
τῶν Σπαρτιατῶν;

Οἱ Σπαρτιάται συνέτρωγον κοινῶς, καὶ ὁ-
ποιος ἔλειπεν ἀπὸ τὰς κοινὰς τραπέζας ἐζη-
μιοῦτο χρηματικῶς· εἰς ταῦτα δὲ τα συσσί-
τια πᾶς πολίτης ἐλάμβανεν ἴσον μερίδιον
φαγητοῦ, καὶ τὸ καλλήτερον φαγητὸν τῶν

1 Κανεῖς δὲν ἠδύναντο ν' αὐξήσῃ ἢ νά ἐλαττώσῃ τὸ
μερίδιόν του πωλῶν ἢ ἀγοράζων.

Σπαρτιατῶν ἦτον ὁ μέλας ζωμός (1).

Περίγραψε τοὺς περὶ ἱματισμοῦ νόμους;

Καὶ πτωχοὶ καὶ πλούσιοι ἐφόρουν τὰ ἴδια φορέματα, καὶ δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ ἀλλάζωσι τὸ εἶδος ἢ τὰς ὕλας τῶν φορεμάτων, καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς ὑπεβάλλοντο εἰς ταύτην τὴν συνήθειαν· ἀλλ' εἰς καιρὸν τῆς μάχης ἐφόρουν στεφάνους, καὶ πορφυρὰ ἱμάτια, διὰ νὰ προξενῶσι τρόμον εἰς τοὺς ἐχθροὺς, καὶ διὰ τοῦ ἐρυθροῦ χρώματος τῶν φανεμάτων τῶν νὰ ἐμποδίζωσιν ἀπὸ τοῦ νὰ φαίνονται αἱ πληγαί των.

Ποῖοι ἄλλοι νόμοι ἦσαν περὶ τοῦ ἱματισμοῦ;

Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἠδύναντο νὰ φορῶσι σιδηρίνα δακτυλίδια, ὡς σημεῖον τῆς ἀνδρίας καὶ καρτερίας των· ἀλλὰ χρυσᾶ, πολυτίμους λίθους καὶ ἄλλους πολυτελεῖς στολισμοὺς ἐφόρουν μόνον αἱ ἄσωτοι γυναῖκες.

Ποῖοι νόμοι ἦσαν εἰς τὴν Σπάρτην περὶ τῆς πειθαρχίας καὶ τῶν ἠθῶν;

Οἱ Σπαρτιαῖται ἐν γένει ἐχρεώσθουν νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος

(1) Εἶναι ἄγνωστον ἀπὸ ποῖα πράγματα κατασκευάζετο οὗτος ὁ ζωμός· τινὲς συμπεραίνουν, ὅτι ἐσύγκειτο ἀπὸ ἄλας, ὀξύδιον, αἶμα, καὶ μικρά κομμάτια κρέατος.

των· καὶ ἀπαιτεῖτο νὰ ἔχωσιν αὐστηράν εὐ-
 πείθειαν εἰς τοὺς ἀνωτέρους των, καὶ κατ'
 ἔξοχὴν νὰ τιμῶσι τοὺς γέροντας (1). ἀπέ-
 φυγον τὴν τρυφήν καὶ τὴν μέθην, καὶ ὁ εὐ-
 ῆθης καὶ ὁ κνηρὸς, ὅστις δὲν ἤθελε νὰ ἐκπαι-
 δευθῇ, ἐθεωρεῖτο ὡς σκάνδαλον τῆς ἀνθρω-
 πότητος, καὶ ἐκαταφρονεῖτο ἀπὸ ὅλους.

Ποιοὶ ἰδιαιτέροι νόμοι ἦσαν εἰς τὴν Σπάρτην περὶ
 τῆς ἐκπαιδεύσεως;

Ἐπειδὴ οἱ Σπαρτιῶται ἐθεώρουν τὸ ἐπάγ-
 γελμα τοῦ στρατιώτου ὡς τὸ ἐντιμότερον,
 τινὲς ἐξ αὐτῶν δὲν ἤξευρον οὔτε ν' ἀναγινώ-
 σκωσιν, οὔτε νὰ γράφωσι· δὲν ἤρμοζε δὲ εἰς
 οὐδέν· τῶν πολιτῶν νὰ ἐνασχολῇται εἰς βά-
 ναυσον καὶ μηχανικὴν τέχνην, ἐπειδὴ τοῦτο
 ἐθεωρεῖτο ἀσύμφωνον μὲ τὰς ὁποίας εἶχον
 ἰδέας περὶ ἐλευθερίας.

Ποιοὶ νόμοι ἀναφέρονται περὶ τῶν τεχνῶν.

Εἰς τὴν Σπάρτην, ὅσαι τέχναι εἶχον ἀν-
 τικείμενον μόνον τὴν τρυφήν ἢ τὴν ἀπλὴν
 περιέργειαν ἦσαν αὐστηρῶς ἀπηγορευμένα·
 διὰ τοῦτο ἡ μὲν σοβαρὰ καὶ πολεμικὴ μου-

(1) Οἱ νέοι ἐσηκόνοντο, ὅτε οἱ γέροντες εἰσῆρχοντο εἰς
 δημοσίον τόπον· ὑπεχώρουν δὲ, ὅτε τοὺς ἀπῆντων
 καθ' ὁδόν, καὶ εἰσιώπουν, ὅταν οἱ μεγαλύτεροι ὠμίλουν.

σική ἦτον εἰς χρήσιν, αἱ δὲ θεατρικαὶ διασκαδάσεις δὲν ἐσυγχωροῦντο. Οἱ Σπαρτιάται ἐκ νεαρᾶς τῶν ἡλικίας παρηγγέλλοντο νὰ ἐκφράζονται μὲ τὴν μεγαλητέραν συντομίαν, τόνον καὶ ἀκρίθειαν.

Ποίους νόμους εἶχον περὶ τοῦ νομίσματος;

Μόνον τὸ σιδηροῦν νόμισμα ἐσυγχωρεῖτο εἰς τὴν Σπάρτην (1), καὶ ὅσοι ἐφωρῶντο ὅτι εἶχον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν χρυσόν, ἢ ἄργυρον, ἐτιμωροῦντο μὲ θάνατον.

Ποῖοι ἦσαν οἱ κυριώτεροι νόμοι τῶν Σπαρτιατῶν περὶ τοῦ πολέμου;

Πᾶς Σπαρτιάτης ἔπρεπε νὰ μένῃ εἰς τὰ ἴδια πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Πατρίδος του μέχρι τοῦ τριακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας του ὅτε πλέον ἠδύνατο νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὸ στράτευμα ἐκτὸς αὐτῆς· δὲν ἔπρεπε δὲ ν' ἀναχωρήσῃ κανεὶς ἀπὸ τὸ στράτευμα, ἢ νὰ λειποτακτῇσθῃ, ἀλλ' ἐχρεώσται ἢ νὰ νικήσῃ ἢ ν' ἀποθάνῃ.

(1) Τοῦτο τὸ νόμισμα ἦτο τόσον ὀγκοῖδες καὶ δυσμετακόμιστον, ὥστε δεκά μναί, αἵτινες ἤξιζον ὀλιγώτερον τῶν χιλίων δραχμῶν, ἐχρειάζοντο ὑπερμεγέθη ἀμφοῖα πρὸς μετακόμισιν.

ΚΕΦ. Θ'.

*Περὶ τῶν δημοσίων τιμῶν, βραβείων,
καὶ ποινῶν.*

Ποῖας τιμὰς ἐπρόσφερεν ἡ Πατρίς εἰς τοὺς εὐεργέτας της;

Μία ἀπὸ τὰς μεγίστας τιμὰς εἰς τὴν Λακεδαίμονα, ἦτο τὸ ἐπίθετον Θεῖος, διδόμενον εἰς τινὰ ἐπὶ ζωῆς, εἰς δὲ τὴν πόλιν ἦτον πρώτη τιμὴ τὸ νὰ συγκαταλεχθῇ τις μὲ τοὺς ἄρχοντας, συγκειμένους ἀπὸ τοὺς δύο βασιλεῖς καὶ τοὺς εἰκοσιοκτὼ γερουσιαστάς.

Ποῖαι ἄλλαι τιμαὶ ἐδίδοντο εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπὶ ζωῆς;

Ἐντιμον ἐθεωρεῖτο τὸ νὰ προσηκωθῇ ὁ λαὸς εἰς τινὰ ἐπὶ δημοσίας συνελεύσεως· ἡ προεδρία εἰς συνέλευσιν τινὰ ἐλογίζετο ἐπίσης ἐντιμος.

Ποῖα βραβεῖα ἐδίδοντο εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους;

Οἱ νικῆσαντες εἰς τοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους ἐπεριγράψαμεν ἀνωτέρω, ἐζώνοντο ἢ ἐστολίζοντο μὲ ταινίας· εἰς δὲ τοὺς ὅσοι ἔπραττον καλὸν τι εἰς τὴν Πατρίδα ἐδίδετο στέφανος ἐλαίας.

Ποῖαι ἄλλαι τιμαὶ ἐπροσφέροντο εἰς τοὺς ἀπεθανόντας Λακεδαιμονίους;

Εἰς τὴν Λακεδαίμονα οἱ ἀνδριάντες, αἱ

εἰκόνες, τὰ κενοταφεία, οἱ τάφοι, καὶ τὰ ὠραία μνημεῖα ἠγείροντο εἰς τιμὴν ἐκείνων τῶν Ἡρώων, ὅσοι εὐηργέτουν τὴν πατρίδα των.

Ποῖαι ἀλλὰ τιμαὶ ἐγίνοντο μετὰ θάνατον;

Ναοὶ ἠγείροντο εἰς τιμὴν τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν, καὶ ἐορτάσιμοι ἡμέραι ἐπροσδιορίζοντο δι' ἄλλους· ἐξεφωνοῦντο δὲ καὶ πανηγυρικοὶ λόγοι δι' αὐτοὺς κατ' ἔτος.

Ποῖαι ποιναὶ ἐπεβάλλοντο εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους;

Εἰς τὴν Λακεδαίμονα οἱ παραβάται τῶν νόμων ἐζημιοῦντο χρηματικῶς, καὶ ἂν δὲν ἠδύναντο νὰ πληρώσωσιν, ἐξορίζοντο· ὅσοι δὲ ἐπροξένουν σημαντικὴν βλάβην εἰς ἄλλους, ἐφυλακίζοντο· οἱ δὲ ἀποκαθιστάμενοι ἀδύνατοι καὶ φιλάσθενοι ἀπὸ τὴν ὀκνηρίαν καὶ τὴν τρυφήν, ὑπεβάλλοντο εἰς σωματικὰς ποινάς.

Περίγραψε καὶ ὅσας ἄλλας ποινὰς ἐσυνείθιζον εἰς τὴν Σπάρτην;

Οἱ ἐγκληματῖαι ἔχοντες ξυλίνην κρικέλαν εἰς τὸν λαιμὸν των, καὶ τὰς χεῖράς των δεμένας, ἐμαστιγοῦντο εἰς ὅλους τοὺς δρόμους τῆς πόλεως· ὅσα δὲ παῖδιά ἔδιδον γελοίας ἀποκρίσεις, ἤεναντίας εἰς τὰς προβαλλομένας ἐρωτήσεις, ἐτιμωροῦντο μὲ τὸ δάγκαμα τοῦ μεγάλου δοκτύλου των.

Πῶς ἐπέβαλλον τὴν ποινὴν τῆς ἀτιμίας;

Εἰς τοὺς βασιλεῖς ἢ ἄρχοντας ἐπέβαλλον τὴν ποινὴν τῆς ἀτιμίας βιάζοντες αὐτοὺς νὰ παραιτηθῶσι τοῦ ἀξιώματός των· ἡ δὲ αὐστηροτέρα ἦτον, ὅταν ὁ ἔνεχος ἠναγκάζετο νὰ περιπατῇ ἀνυπόδητος ἐν καιρῷ χειμῶνος εἰς τὴν δημοσίαν ἀγορὰν, καὶ νὰ ψάλλῃ στίχους δι' ὧν ἐσατύριζεν ἑαυτὸν καὶ ἐδικαιολόγει τὴν καταδίκην του.

Ποῖαν τιμωρίαν ἐλάμβανον ὅσοι ἔφευγον ἀπὸ τὴν μάχην;

Ὅσοι Λακεδαιμόνιοι ἔφευγον ἀπὸ τὴν μάχην, δὲν ἐθανατοῦντο, οὐδ' ἐφυλακίζοντο, ἀλλ' ὑστεροῦντο τὰς τιμὰς καὶ τὰ προνόμια τοῦ πολίτου· καὶ ὅποιος τοὺς ἀπὸ τῆς μάχης ἤμπερει νὰ τοὺς κτυπήσῃ· τὰ δὲ φορέματά των ἦσαν σχισμένα καὶ ρυπαρά, καὶ τὰ γένειά των ἡμιζυρισμένα (1).

(1) Οἱ τοιοῦτοι δὲν ἐσυγχωρεῖτο νὰ τρώγῃσιν εἰς τὴν αὐτὴν τράπεζαν, οὐδὲ νὰ καταγίνωνται εἰς τὰ αὐτὰ γυμνάσματα μετὰ τοὺς συμπολίτας των· τόσον δὲ δυστυχὴς ἦτον ἡ κατάστασις των, ὥστε εἰς τὴν πρώτην τοχοῦσαν μάχην ἐφόρμων εἰς τὸ μέσον τῶν ἐχθρῶν, καὶ εἴτε ἐφονεύοντο, εἴτε ἀνελάμβανον μέρος τῆς ὑπολήψεως τὴν ὅποιον ἔχασαν.

Περὶ τῆς θρησκείας τῶν Ἑλλήνων.

Ποῖαν θρησκείαν ἔχον οἱ Ἕλληνες;

Οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἐθνικοί, καὶ ἐλάτρευον πολλοὺς θεοὺς, τοὺς ὁποίους ἐδικαίρουν εἰς ἑπουρανίους, Ἐπιγείους καὶ Καταχθονίους· ἦσαν δὲ πολλὰ δεισιδαίμονες, καὶ παρὰ τοὺς ἐδικούς των, ἐλάτρευον καὶ ξένους θεοὺς (1).

Ποῖοι ἦσαν οἱ μεγάλοι θεοὶ τῶν Ἑλλάνων;

Οἱ μεγάλοι θεοὶ ἦσαν δώδεκα ἦτοι ὁ Ζεὺς, ὁ Ποσειδῶν, ὁ Απόλλων, ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ Διμήτηρ, ὁ Ἡρακλῆς, ἡ Ἥρα, ὁ Ἄρης, ὁ Ἑρμῆς, ἡ Ἀρτεμις, ἡ Ἀφροδίτη, καὶ ἡ Ἑστία.

Ποῦ καὶ με ποῦν τρόπον ἐλάτρευον τοὺς θεοὺς των οἱ Ἕλληνες.

Εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους αἰῶνας τῆς Ἑλλάδος οἱ Ἕλληνες, καὶ ἄλλα ἔθνη ἀκόμη, ἐλάτρευον τοὺς θεοὺς των εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὑψηλῶν ὀρέων, καὶ τὰ εἰδῶλα αὐτῶν ἦσαν ἄτεχνα καὶ ἀμορφα σώματα ξύλινα ἢ λίθινα.

(1) Ἐπειδὴ ἀδικήτως παρεδίχοντο τοὺς θεοὺς τῶν ἄλλων ἐθνῶν, ἐθάσαν νὰ λατρεύωσι ἕως τριάκοντα χιλιάδας θεοὺς· διὰ τοῦτο πᾶσι εἰσθαὶ ἀνωφελεὶς ν' ἀπαριθμῶμεν αὐτούς.

Ελάτρευον μετὰ ταῦτα οἱ Ἕλληνες τοὺς θεοὺς των εἰς τοὺς ναοὺς;

Οἱ μετὰ ταῦτα οἰκοδομηθέντες εἰς τὴν Ἑλλάδα ναοὶ ἦσαν μεγαλοπρεπεῖς καὶ κοσμημένοι με βωμοὺς, καὶ ἐξάίρετα ἀγάλματα θεῶν (4).

Τί ἀξιοσημείωτον παρατηρεῖται περὶ τῶν Ἑλληνικῶν ναῶν;

Οἱ Ἕλληνες ἡγείρον τοὺς ναοὺς των εἰς τόπους καταλληλοτάτους μετὰ τὰς θεότητας, εἰς τὰς ὁποίας ἦσαν ἀφιερωμένοι· διὰ τοῦτο ἄλλοι μὲν ἡγείροντο εἰς τὰ δάση, ὄρη, κοιλάδας, ἢ πεδιάδας, ἄλλοι δὲ εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς πηγὰς.

Ποῖον προνόμιον ἔχον οἱ θεοὶ καὶ οἱ ναοὶ αὐτῶν;

Οἱ ναοὶ, τὰ ἀγάλματα καὶ οἱ βωμοὶ ἐνομίζοντο τόσον ἱερά, ὥστε πολλὰ ἐχρησίμευον ὡς ἄσυλα εἰς τοὺς κακούργους· ὅτε δὲ προσέφευγον εἰς αὐτὰ, ἐκρίνετο ἱεροσυλία νὰ τοὺς ἐπάρωσι μετὰ βίαν· καὶ ἂν τις ᾔθελε τολμήσει τὸ τοιοῦτον, ἐτιμωρεῖτο αὐτῆρως (2).

(1) Κατὰ τοῦτο οἱ Λακεδαιμόνιοι διέφερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, καὶ ἡ λατρεία τῶν θεῶν των ἦτον ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγοδάπανος.

(2) Εἰς τινὰς περιστάσεις, μᾶλλον τοῦτο αἱ θύραι τῶν ναῶν ἐκλείοντο, καὶ οἱ ἐγκληματῆται ἀπέθνησκον τῆς πείνας, ἐνίοτε δὲ ἐβιάζοντο καὶ διὰ τοῦ πυρὸς νὰ ἐξελεθῶσι.

Περιέγραψε τὰ Ἑλληνικὰ ἀγάλματα καὶ ναοὺς;

Οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες κατεσκεύαζον κοινῶς τὰ ἀγάλματα ἀπὸ τοῦ ξύλου τῶν δένδρων ἐκείνων, τὰ ὅποια ἰδίως ἦσαν ἀφιερωμένα εἰς ἕκαστον θεόν· καὶ ἐπιτιθέμενοι αὐτὰ εἰς ὑποστήλιον τὰ ἑστηνον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ· οἱ βωμοὶ κατεσκευάζοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ πέτρας, διέφερον καὶ κατὰ τὸ σχῆμα.

Δὲν ἐλάτρευον τοὺς θεοὺς εἰς τὰ ἱερὰ ἄλσκι;

Πολλὰ συνεχῶς ἡγείροντο βωμοὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν ὑψηλῶν καὶ ὠραίων δένδρων, τὰ ὅποια δὲν ἔδιδον καρπὸν· ὑπῆρχον ὡσαύτως καὶ ἱερὰ πεδιάδες, ἀφιερωμέναι εἰς θεὸν ἢ εἰς ἡρώα τινα, τῶν ὁποίων τὸ εἰσόδημα ἐφυλάττετο ἐπιμελῶς διὰ θρησκευτικὰς χρείας.

ΚΕΦ Β.

*Περὶ τῶν ἱερέων, θυσιῶν, ἀφιερωμάτων,
προσευχῶν, καὶ ὀρκῶν.*

Ἐτιμῶντο πολὺ αἱ Ἕλληνες ἱερεῖς;

Μάλιστα· καὶ ἐκάθηντο ἀμέσως μετὰ τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς πρῶτους ἄρχοντας, ἐπειδὴ ἐθεωροῦντο ὡς μεσῖται μεταξὺ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, καὶ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τοὺς θεοὺς, διὰ τὸ ἐξηγοῦν τὰς βουλὰς των, καὶ τὰ δι-

δάσκουν τοὺς ἀνθρώπους πῶς νὰ λατρεύωσι.

Πῶς ἐκλεγόντο οἱ ἱερεῖς, καὶ τί ἀπαιτεῖτο διὰ νὰ γένῃ τις ἱερεὺς;

Ἄλλοι μὲν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ἱερεῖς ἐλάβανον κατὰ κληρονομίαν τὸ ἀξίωμα των, ἄλλοι δὲ διὰ κλήρου, ἢ ἐκλογῆς τοῦ λαοῦ· διὰ νὰ γένῃ δέ τις δεκτὸς εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐπρεπε νὰ ᾔηται ὑγιής, τέλειος, συνετός, σώφρων καὶ ἀφιλοκερδής.

Ποῖαι ἦσαν αἱ διαφοραὶ τάξεις τῶν ἱερέων;

Δὲν ἤμποροῦμεν νὰ ὀρίσωμεν ἀκριβῶς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἱερέων· ἐπειδὴ ὅχι μόνον ἕκαστος θεὸς εἶχε διαφορετικὴν τάξιν, ἀλλὰ καὶ ὁ αὐτὸς θεὸς, λατρευόμενος εἰς διαφόρους τόπους εἶχε καὶ τάξεις χωριστάς· ἐν γένει δὲ, ἐκτὸς τοῦ ἀρχιερέως, ὑπάρχον καὶ κατώτεροι ἱερεῖς διὰ νὰ συνάζωσι τὸν προσφερόμενον διὰ τὰς δημοσίας θυσίας σῖτον, νὰ ἐκδέρωσι τὰ θύματα, νὰ καθαρίζουν καὶ εὐτρεπίζουσιν τοὺς ναοὺς.

Πόσων εἰδῶν θυσίαι ἐγίνοντο;

Αἱ Ἑλληνικαὶ θυσίαι ἦσαν δύο εἰδῶν· καὶ ἄλλαι μὲν ἦσαν ἐκούσαι, ὡς αἱ εὐχαριστήριοι διὰ νίκην τινὰ, αἱ ἐξιλεωτικαί, διὰ νὰ καταπραΰνωσι τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν αἱ

παρακαλεστικάι, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν ἐπιχειρήσεως τινος· καὶ ἄλλαι ἐπροσφέροντο κατὰ διαταγὴν μαντείου τινός, ἢ προφήτου.

Ἀπὸ ποῶν πράγματα συνίσταντο αἱ Ἑλληνικαὶ θυσίαι;

Αἱ θυσίαι κατ' ἀρχὰς συνίσταντο ἀπὸ φυτὰ μόνον καὶ καρπούς, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐπροσφέροντο καὶ ζῶα, ἐπροσετέθησαν καὶ πολυτελεῖ θυμιάματα διὰ νὰ καταστήσωσιν αὐτὰς εὐπροσδεκτωτέρας· τὰ ἱερὰ πλακούντια ἀπετέλουν ὡσαύτως μέρος τῶν θυσιῶν, καὶ καμμία προσφορά δὲν ἐθεωρεῖτο εὐπρόσδεκτος εἰς τοὺς θεοὺς, ἂν δὲν ἦτον ἀλατισμένη.

Ποῶν ζῶα ἐχρησίμευον εἰς τὰς θυσίας;

Τὰ ζῶα διέφερον κατὰ τοὺς θεοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπροσφέροντο, π. χ. εἰς μὲν τοὺς ἐπουρανίους θεοὺς, ἐπρόσφερον ἄσπρα, εἰς δὲ τοὺς καταχθονίους μαῦρα θύματα (1) καὶ κανὲν ζῶον δὲν ἐθυσιάζετο, ἂν δὲν ἦτο τέλειον, καὶ χωρὶς κηλίδας.

Εἰς ποῖον χρεὸς ὑπεβάλλοντο οἱ προσφέροντες τὰς θυσίας;

Αἱ θυσίαι ἔπρεπε νὰ ᾖναι ἀνάλογοι μὲ τὴν

(1) Ἄλλ' εἰς ἕκαστον θεὸν ἐπροσφέρετο καὶ ἰδιαιτέρον ζῶον· οὕτως, εἰς μὲν τὸν Ἄρην ἐθυσιάζετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ταῦρος, εἰς δὲ τὴν Ἀρτεμιν σκύλλος, ἀγριοπεριστερά εἰς τὴν Ἀφροδίτην, χοῖρος εἰς τὴν Δήμητρα κτλ.

κατάστασιν τοῦ προσφέροντος· οἱ δὲ αὐτουργοὶ μεγάλων ἐγκλημάτων δὲν ἐσυγχωρεῖτο
νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὰς ἱερὰς τελετάς,
ἂν δὲν ἐκκαθαρίζοντο ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας των.

Ποῖα φερέματα ἐφόρου· οἱ ἱερεῖς ἐν καιρῷ τῶν θυσιῶν;

Τὰ ἐνδύματα τῶν Ἑλλήνων ἱερέων ἦσαν
λαμπρά, ὀλίγον διαφέροντα ἀπὸ τὰ τῶν
βασιλέων· τὰ εἶχον δὲ καθαρὰ, πλατέα καὶ
ἄζωνα· τὸ χρῶμα αὐτῶν διέφερε κατὰ τοὺς
θεοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπροσφέρετο ἡ θυσία·
π. χ. ὅταν ἐθυσίαζον εἰς τοὺς ἐπουρανίους
θεοὺς, τὸ χρῶμά των ἦτο πορφυροῦν· ὅταν
δὲ εἰς τοὺς καταχθονίους, μαῦρον· οἱ γέφα-
νοι τῶν θεῶν κατεσκευάζοντο ἀπὸ τὰ ἰδίως
εἰς ἕκαστον αὐτῶν ἀφιερωμένα δένδρα· οἶον
ἀπὸ λεύκαν τοῦ Ἡρακλέους, ἀπὸ δάφνην τοῦ
Ἀπόλλωνος, ἀπὸ μύρτον τῆς Ἀφροδίτης κτλ.
οἱ ἱερεῖς ἐφόρου καὶ μίτραν μάλλινον, μὲ
ταινίαν κρεμαμένην ἀπὸ τὸ ἐν καὶ ἀπὸ τὸ
ἄλλο μέρος αὐτῆς.

Πῶς προετοιμάζοντο τὰ ζῶα διὰ τὴν θυσίαν;

Τὰ κέρατα τῶν θυμάτων ἐστολίζοντο μὲ
νήματα καὶ ταινίας, καὶ ὁ τράχηλος αὐτῶν
μὲ ἄνθη· εἰς δὲ τὰς σημαντικὰς περιστάσεις
ἐχρυσόνοντο τὰ κέρατα αὐτῶν.

Πῶς ἐκοσμεῖτο ὁ βωμὸς ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔμελλε νὰ γινῇ ἡ θυσία;

Οἱ Ἑλληνικοὶ βωμοὶ ἐκοσμοῦντο μὲ στεφάνους ἐξ ἀνθέων, τὰ ὅποια ἦσαν ἀφιερωμένα εἰς τοὺς θεοὺς, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐπροσφέρετο ἡ θυσία.

Πῶς ἤρχιζεν ἡ θυσία;

Ἀφοῦ τὰ πάντα ἡτοιμάζοντο, παρθένοι τινὲς ἐπίτηδες διωρισμένοι, ἔφερον εἰς κανίσκιον τὸ ἀλατισμένον πλακούντιον, τὴν μάχαιραν, καὶ τοὺς στεφάνους.

Ποῖαι ἄλλαι τελεταὶ ἐγίνοντο;

Τότε ὅλοι οἱ παρόντες ἤρχιζον τὴν προσευχὴν κατὰ τοὺς συνειθισμένους τύπους· καὶ αφοῦ ἡ προσευχὴ ἐτελείονεν, ἐτίθετο τροφή ἐνώπιον τοῦ ζώου, καὶ ἂν δὲν ἤθελε νὰ φάγῃ, ἀπεβάλλετο ὡς ἀσθενὲς, ἂν δὲ ἐτρώγεν, ἐρρίπτετο κάτω καὶ ἐσφάζετο ἀπὸ ἐπίτηδες διωρισμένους ἱερεῖς.

Ἀπὸ ποῖα περιστατικά ἐλαμβάνοντο οἱ δόανοι;

Ἄν κατὰ τύχην τὸ ζῶον ἀπέφευγε τὸ κτύπημα, ἢ μετὰ τοῦτο ἀνίστατο, ἐμυκάτο, ἢ δὲν ἐπίπτε κατὰ γῆς· ἂν ἐτελείονε μὲ ἀγωνίαν καὶ δυσκολίαν, ἂν δὲν ἔτρεχεν ἐλευθέρως τὸ αἰμά του, ἢ παρήρχετο πολλὴ ὥρα

ἕως οὗ νὰ τελειώσῃ, ὅλα ταῦτα ἐνομίζοντο κακοὶ οἰωνοί· τὰ δὲ ἐναντία τούτων ἐθεωροῦντο ὡς καλοί.

Πῶς ἐμοιράζετο ἀκολουθῶς τὸ θῦμα;

Οἱ μῆροί ἦσαν προσδιωρισμένοι διὰ τοὺς θεοὺς, τοὺς ὁποίους περιστύλισσον μὲ τὸ πάχος, διὰ νὰ καυθῶσιν ὁλόκληροί (1)· τὸ δὲ λοιπὸν ἐχρησίμευεν εἰς τροφήν τοῦ θύτου καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ.

Τί ἐγίνετο, ἐνῶ ἐκαίετο ἡ θυσία;

Εἰς τοῦτο τὸ διάστημα ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ προσφερτὴς τοῦ θύματος προσηύχοντο, ἔχοντες τεθειμένας τὰς χεῖράς των ἐπὶ τῶν βωμῶν· καὶ ἐν ὅσῳ ἐψάλλοντο οἱ ἱερεῖς ὕμνοι, ἡ μουσικὴ, καὶ ὁ χορὸς συνώδευον τὴν τελετήν.

Ποίαις ἄλλας προσφορὰς ἔκαμον εἰς τοὺς θεοὺς;

Ἐκτὸς τῶν θυσιῶν, ἐπροσφέροντο καὶ ἀφιερῶματα εἰς τοὺς θεοὺς διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν· συνίσταντο δὲ κυρίως εἰς στεφάνους, χρυσᾶ ποτήρια, καὶ κοσμήματα διὰ τοὺς ναοὺς.

Μόνον διὰ δημοσίας ἐφαρμογὰς ἐξεπλήρουν οἱ Ἕλληνες τὰ τῆς θρησκείας;

(1) Διότι ἂν δὲν ἔκα'οντο ὁλόκληροί, ἐνομίζοντο ὡς μὴ εὐπρόσδεκτοι εἰς τοὺς θεοὺς.

Ὅχι· ἤτο γενική συνήθεια νὰ προσεύχωνται, καὶ νὰ ικετεύουν τοὺς θεοὺς πρωῶν καὶ ἐσπέραν, κύπτοντες καὶ κρατοῦντες εἰς τὰς χειράς των κλάδους ἐλαίας καὶ δάφνης.

Τί παρατηρεῖς περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὅρκου;

Ὁ τρόπος τοῦ ὁμνύειν διέφερε κατὰ τὴν ἰσότησιν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐγένετο ὁ ὅρκος· αἱ συνήθειαι δὲ τρόποι ἦσαν νὰ ὑψώνωσι τὰς χειράς των πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἢ νὰ τὰς βάλλωσιν ἐπὶ τῶν βωμῶν· αἱ κατάραι των ἦσαν πολλὰ τρομεραί, καὶ τόσον δυναταί, ὥστε ἠδύναντο νὰ προξενήσωσι τὸν ὀλεθρον ὅχι μόνων ἀτόμων, ἀλλὰ καὶ ὀληκλήρων οἰογενειῶν καὶ πόλεων.

ΚΕΦ Γ'.

Περὶ τῶν Ἑλληνικῶν Μαντείων καὶ χρησμοῶν.

Τί ἦσαν τὰ Μαντεῖα;

Τὰ Μαντεῖα ἦσαν ναοὶ τινες, ὅπου ἐπρη-
λέγοντο τὰ μέλλοντα ἀπὸ ἱερεῖς ἢ ἱερεῖας,
ὑποτιθεμένων ὅτι συνωμύλουν με τοὺς θεοὺς,
ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐλάμβανον τὰς προφητι-
κὰς δυνάμεις.

Ἐσθόντο πολὺ οἱ Ἕλληνες τὰ μαντεῖα;

Τὰ μαντεῖα ἦσαν εἰς τοσαύτην τηλὴν καὶ ὑπόληψιν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ὥστε τὰ ἐσυμβουλευόντο εἰς ὅλας τὰς φιλονεικίας καὶ διαφοράς των, καὶ τὰ θεσπίσματα αὐτῶν ἐνομίζοντο ἰσθᾶ καὶ ἀπαράθιστα.

Διὰ ποῖα ἄλλα πράγματα ἐσυμβουλευόντο τὰ μαντεῖα;

Τίποτε σημαντικὸν δὲν ἐπεχείρουν, χωρὶς πρῶτον νὰ γνωρίσωσι τὴν θέλησιν τῶν θεῶν· π. χ. ἂν ἤθελον νὰ καταστήσωσι νέον εἶδος κυβερνήσεως, νὰ κηρύξουν πόλεμον, νὰ κάμουν εἰρήνην, ἢ νὰ θέσουν νόμους, ἔπρεπε νὰ συμβουλευθῶσι πρῶτον τὸ μαντεῖον.

Ποῖα ἦσαν τὰ περιφημότερα μαντεῖα τῆς Ἑλλάδος;

Τὰ σημαντικότερα μαντεῖα ἦσαν τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τοὺς Δελφοὺς καὶ Δῆλον, τὸ ἐν Δωδώνῃ μαντεῖον τοῦ Διὸς, καὶ τὸ τοῦ Τροφωνίου· ἐκτὸς δὲ τούτων, οἱ παλαιοὶ συγγραφεῖς ἀναφέρουν καὶ ἄλλα πολλὰ, κείμενα εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος.

Περίγραψε τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν;

Τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ὄρους Παρνασσοῦ, καὶ εἰς αὐτὸ ὑπετίθετο, ὅτι ἐκατοίχει ὁ Ἀπόλλων, ὅστις ἐνέπνεεν εἰς ἱέρειαν τινὰ, ὀνομαζομένην Πιθίαν, τὰς προφητικὰς ἀποκρίσεις.

Πῶς ἐδίδοντο οἱ χρησμοί;

Ἡ Πυθία ἱσταμένη ἐπάνω εἰς τρίποδα θεθειμένον ἐπὶ χάσματος, ὅθεν ἐξήρχοντο δυναταὶ θειώδεις ἀναθυμιάσεις, ἤρχιζε νὰ ἐκβάλλῃ ἀφροὺς ἀπὸ τὸ στόμα, νὰ μαδᾷ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς τῆς· καὶ νὰ σπαράσῃ τὰς σάρκας τῆς· οἱ δὲ ἀσύρραπτοι λόγοι, τοὺς ὁποίους ἐπρόφερε ἐν καιρῷ ταύτης τῆς προφητικῆς φρενοληψίας, ἐσυντίθεντο εἰς στίχους, καὶ ἐδίδοντο ὡς ἀποκρίσις τοῦ μαντείου.

Πῶς ἐδίδοντο οἱ χρησμοὶ εἰς τὸ ἐν Δωδώνῃ μαντεῖον;

Εἰς τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης ἡ ἱέρεια τοῦ Διὸς ἐρανέρονε τὴν θέλησιν τῶν θεῶν καὶ ἐπρόλεγε τὰ μέλλοντα, ἀκούουσα προσεκτικῶς τὸν κρότον τῶν ἱερῶν δρυῶν ἢ τὸν μορμυριγμὸν τοῦ ρεύματος πηγῆς τινός· ἐνίοτε δὲ ἐλάμβανε τὰς μαντείας διὰ τοῦ ἤχου τῶν ἐκ τῆς ἱερᾶς δρυὸς κρεμαμένων χαλκίνων λεκανῶν.

Δεν ἐλάμβανον μαντείας διὰ τῶν ὀνειράτων;

Μάλιστα· οἱ Ἕλληνες ἦσαν πολὺ δεισιδαίμονες κατὰ τοῦτο, καὶ ἔκαμνον πολλὰς προετοιμασίας, διὰ νὰ λάβουν προφητικὰ ὀνείρατα· ἐπίτηδες ἐνήστευον, καὶ ἦσαν ἐνδεδυμένοι λευκά· καὶ ἂν τὰ ὀνείρατά των ἦσαν

σκατεινά καὶ ἀμφίβουλα, ἐσυμβουλεύοντο τοὺς
ὄνειροκρίτας.

Με ποῖον τρόπον ἐλάβανον τὰς μαντείας διὰ τῶν θυσιῶν;

Εἰς τὰς θυσίας ἐθεωρεῖτο, ὡς κακὸς οἶωνός, ὅταν τὸ ζῶον ἐσύρετο μὲ βίαν εἰς τὸν βωμόν, ὅταν ἀπέφευγε τὸ θανατηφόρον κτύπημα· ὅταν ἐλάκτιζεν ἢ ἐκράνυαζεν, ἢ δὲν ἔτρεχεν ἐλευθέρως τὸ αἷμά του, καὶ ὅταν ἐβράδυνε ἢ ἀποθάνη, ἢ ἀπέθνησκε μ' ἀγωνίαν· ἂν δὲ συνέβαινον τὰ ἐναντία, οἱ θεοὶ ἐνομίζοντο εὐνοϊκοί.

Τί αξιοσημείωτον παρατηρεῖται εἰς τὰς διὰ τῶν πτηνῶν λαμβανόμενας μαντείας;

Ὅταν οἱ οἰωνοσκόποι Ἕλληνες ἔκαμνον τὰς παρατηρήσεις των, ἦσαν ἐνδεδυμένοι λευκά, καὶ ἔφερον εἰς τὴν κεφαλὴν χρυσοῦς στεφάνους· ἐλάβανον δὲ τὰς μαντείας ἐκ τῶν ἐμφανιζομένων πτηνῶν, εἴτε ἐκ τοῦ εἶδους αὐτῶν, εἴτε ἐκ τοῦ τρόπου, καὶ τοῦ τόπου τῆς ἐμφανίσεώς των (†).

(†) Οἱ ἀετοί, αἱ περιστέραι, οἱ κύκνοι κτλ. ἦσαν καλοὶ οἶωνοί· ἐξ ἐναντίας αἱ χελιδόνες αἱ κορῶναι κτλ. ἦσαν κακοί· ὅταν αἱ χελιδόνες, πετώσαι ἤγγιζον σχεδὸν τὴν γῆν, ἢ ἴσταντο εἰς τι μέρος, ἐθεωρεῖτο καλὸς οἶωνός· καλὸς οἶωνός ἐθεωρεῖτο προσέτι, ὅταν ἀετὸς ἀπλώνων τὰς πτέρυγας του ἰσχυσταθμίζετο ἐπὶ τοῦ ἀέρος,

Ποῖοι οἰωνοὶ ἐλαμβάνοντο ἐκ τῶν ἐντόμων καὶ ἑρπετῶν

Αἱ μέλισσαι ἐνομίζοντο οἰωνοὶ εὐγλωττίας· οἱ δὲ βάτραχοι, καλοὶ οἰωνοί· καὶ ο ὄφεις ἐσυγκαταριθμοῦντο εἰς τὰ ἑρπετὰ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐλαμβάνοντο μαντεῖαι· οἱ δ χοῖροι ἐθεωροῦντο πάντοτε ὡς κακοὶ οἰωνοὶ καὶ ἂν ἐν καιρῷ πολέμου ἐπαρουσιάζετο λαγὺς, ἐσήμαινεν ἥτταν καὶ ἀφανισμόν·

Ἐκ ποίων σημείων τοῦ οὐρανοῦ ἐλαμβάνοντο μαντεῖαι·

Οἱ κομήται καὶ αἱ ἐκλείψεις ἐνομίζοντο πάντοτε ὡς προμηνύοντες τρομερόν τι συμβεβηκός· ὁ κεραυνὸς καὶ αἱ ἀστραπαὶ, ἂν ἐφαίνοντο ἐκ δεξιῶν, ἦσαν καλοὶ οἰωνοί, ἂν δὲ ἐξ ἀριστερῶν, κακοί· καὶ ἂν ἐβλέποντο δύο φλόγες συμπαίζουσαι, ἐσήμαινον μέγ· καλὸν, ἀλλ' ἂν ἐβλέπετο μία μόνον, ἐλογίζετο πολὺ κακὸς οἰωνός.

Ἐκ ποίων ἄλλων πραγμάτων ἐλαμβάνοντο αἱ μαντεῖαι·

Μαντεῖαι ἐλαμβάνοντο διὰ τῶν κλήρων (1), καὶ δι' ἄλλων μαντικῶν πραγμάτων·

πατῶν ἀπὸ τῶν δεξιῶν εἰς τ' ἀριστερά· ὅταν πτηνὰ διαφόρου εἶδους περιίπταντο τριγύρω τινὸς ἀνθρώπου, ἦτον ἐπίσης καλὸς οἰωνός·

(1) Ἡ κληρομαντεία ἐνεργεῖτο κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον· εἰς καθίσκον τινα ἐρρίπτοντο διαφόρου εἶδους ψῆφοι, ὡς κουκία ἄσπρα ἢ μαύρα· μικροὶ βῶλοι χώματος,

ὡς τὸ πτάρνισμα κ. τ. λ. (1) καὶ ζιὰ τῶν
μαγειῶν. (2)

ΚΕΦ. Δ'.

Περὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἑορτῶν καὶ ἀγῶνων.

Διὰ ποίαν αἰτίαν ἐσυστήθησαν αἱ ἑορταί;

Αἱ Ἑλληνικαὶ ἑορταὶ ἐσυστήθησαν κυρίως
διὰ νὰ ἀποδίδωνται εὐχαριστίαι εἰς τοὺς θε-
οὺς, διὰ νὰ προτρέπωνται οἱ ἄνθρωποι εἰς
τὰ καλὰ, καὶ νὰ ἀποτρέπωνται ἀπὸ τὰ κακὰ,
διὰ νὰ τιμᾶται ἡ μνήμη τῶν ἡρώων καὶ με-
γάλων ἀνδρῶν, ἢ διὰ νὰ χρησιμεύωσιν ὡς
καιροὶ ἡσυχίας καὶ ἀναπαύσεως.

Τί ἄλλο ἔχεις νὰ παρατηρήσῃς περὶ τῶν Ἑλλ. ἑορτῶν;

Εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους αἱ ἑορταὶ ἦσαν
ἀπλᾶι, ἀπεικονίζουσαι τὴν χαρὰν καὶ τὴν
εὐγνωμοσύνην εἰς τοὺς θεοὺς· ἀλλ' εἰς τοὺς

λιθάρχεια, κύβοι ἢ ἄλλα ἀντικείμενα· ὕστερον γενομένης
προσευχῆς πρὸς τοὺς θεοὺς, ἐξήχοντο αἱ ψῆφοι, καὶ κατὰ
τὸν ἰδιαιτέρον χαρακτῆρα αὐτῶν ἐσυμπέρανον οἱ κλη-
ρομάντις τὰ μελλόντα.

(1) Ὃταν ὁ πταρνίζόμενος ἔστραψε πρὸς τὰ δεξιὰ, ἤ-
τον κελὸς οἰωνός, ὅταν δὲ πρὸς τ' ἀριστερά, κακὸς οἰωνός.

(2) Αἱ μαγειῖαι ἦσαν πολλῶν εἰδῶν, ἐξ ὧν ἡ νεκρομαν-
τεία, ἡ ὑδρομαντεία, λεκανομαντεία, κατοπτρομαν-
τεία κ.τ.λ.

τελευταίους αἰῶνας αὐξήθεισαι ὑπερμέτρως ἐτελοῦντο μεγαλοπρεπέστατα διὰ δημοσίων ἐξόδων.

Τί ἦσαν οἱ δημόσιοι ἀγῶνες;

Τέσσαρες δημόσιοι καὶ σημαντικοὶ ἀγῶνες ὑπῆρχον εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ Ὀλυμπιακοί, οἱ Πυθικοί, οἱ Νεμεακοί, καὶ οἱ Ἰσθμικοί.

Ποῖα γυμνάσματα ἐγίνοντο εἰς αὐτούς;

Τὰ συνειθιζόμενα γυμνάσματα εἰς τοὺς τοὺς ἀγῶνας ἦσαν τὸ πῆδημα, τὸ τρέξιμον, τὸ ρίψιμον τοῦ δίσκου καὶ ἀκοντίου, ἡ πυγμὴ καὶ ἡ πάλη.

Τί ἔχεις νὰ παρατηρήσῃς περὶ τῶν γυμνασμάτων τούτων;

Τὸ τρέξιμον ἐτιμᾶτο πολὺ μετὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων· συνεχῶς ἐπῆδων, ἔχοντες βαρέα πράγματα εἰς τὰς χεῖρας, εἰς τὴν κεφαλὴν ἢ εἰς τοὺς ὤμους των· εἰς τὴν πυγμὴν οἱ πυγμάχοι ὤπλιζον ἐνίοτε τὰς χεῖράς των μὲ λιθίνους ἢ μολυβδίνους σφαίρας, καὶ εἶχον τοὺς βραχίονάς των προφυλαγμένους μὲ δερματίνους ἱμάντας· εἰς δὲ τὴν πάλην, διὰ νὰ νικήσῃ ὁ παλαιστής, ἀπαιτεῖτο νὰ ρίψῃ τρίς τὸν ἀντίπαλόν του.

Ποῖα ἦσαν τὰ ἄλλα γυμνάσματα εἰς τοὺς δημοσίους ἀγῶνας;

Ἦσαν ἱπποδρόμια καὶ ἀμαξοδρόμια, καὶ ἀγῶνες μεταξὺ ποιητῶν, μουσικῶν, ρητόρων, φιλοσόφων καὶ διαφόρων καλλιτέχνων.

Ἀπὸ ποῖον ἐσυστήθησαν οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες;

Οὗτοι ἐσυστήθησαν ἀπὸ τὸν Ἡρακλέα κατὰ τὰ χίλια διακόσια εἴκοσι δύο πρὶν Χριστοῦ, καὶ μετὰ πολυχρόνιον διακοπὴν, ἀνανεώθησαν ἀπὸ τὸν Λυκοῦργον, ὀκτακόσια ὀγδοήκοντα τέσσαρα πρὶν Χριστοῦ, ἀφ' οὗ χρόνου οἱ Ἕλληνες ἤρχισαν νὰ ἀριθμῶσι τὰς Ὀλυμπιάδας των.

Πότε καὶ ποῦ ἐπανηγυρίζοντο;

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἐπανηγυρίζοντο ἀνὰ πενταετίαν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, πόλιν ἀπέχουσαν τριάκοντα μίλια ἀπὸ τὴν Ἡλίδαν· οἱ κάτοικοι δὲ τῆς Ἡλίδος εἶχον τὴν ἐπίστασιν, καὶ διὰ τοῦτο ἔχαιρον μεγάλα προνόμια.

Ποῖα ἦσαν τὰ χρεὶν τῶν Προέδρων;

Οἱ προεδρεύοντες εἰς τούτους τοὺς ἀγῶνας ὑπεχρεοῦντο νὰ ὁμνύωσι πανδήμως, ὅτι ἤθελον ἐνεργεῖ ἀφιλοπροσώπως, καὶ δὲν ἤθελον λαμβάνει δῶρα, ἢ φανερόναι διατὶ ἀπέβαλλόν τινας ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας· ἐκάθηντο δὲ γυμνοὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας ἔχοντες ἔμπροσθεν

των τὸν στέφανον τῆς νίκης.

Ποίᾳ ιδιότητις ἔπρεπε νὰ ἔχωσιν οἱ ἀθληταί;

Κανεῖς δὲν ἐσυγχωρεῖτο νὰ ἀγωνισθῇ, ἂν δὲν εἶχε προγυμνασθῇ ἐξ μηνῶν εἰς τὸ κατὰ τὴν Ἡλίδαν γυμνάσιον· οἱ διαβόητοι κακοῦργοι καὶ οἱ ἐξ αἵματος συγγενεῖς αὐτῶν, δὲν ἦσαν ἐπίσης δεκτοί· οἱ ἀθληταὶ ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ὁμνύωσιν, ὅτι δὲν ἠθελον μεταχειρισθῇ ἀθέμιτον μέσον διὰ ν' ἀξιωθῶσι τῶν βραβείων.

Τί ἄλλο ἀξιοσημείωτον ὑπάρχει περὶ τῶν ἀθλητῶν;

Ἡ τάξις τῶν ἀθλητῶν ἀπεφασίζετο διὰ κλήρου, καὶ ὅσοι ἐλάβανον ὁμοίως ψήφους ἠγωνίζοντο πρὸς ἀλλήλους (1)· εἰς τὰς γυναῖκας ἦτον ἀπηγορευμένον νὰ παρευρίσκωνται εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, καὶ ἡ παραβάτρια τοῦ νόμου τούτου ἐκρημνίζετο ἀπὸ βράχον (2).

(1) Εἰς ἀργυροῦν ἀγγεῖον, κάλπην, ἐρρίπτον σφαιρίδια ἀργυρᾶ, ἰσομεγεθῆ με κουκία, τὰ ὅποια ἦσαν σημειωμένα με χαρακτῆρας τοῦ ἀλφαβήτου· ὁ αὐτὸς χαρακτῆρ εὐρίσκετο σημειωμένος εἰς δύο σφαιρίδια· οἱ δύο ἀθληταὶ οἵτινες ἐλάβανον τὰ ὅμοια σφαιρίδια, ἠγωνίζοντο πρὸς ἀλλήλους.

(2) Μετὰ ταῦτα ὁμως ἔχασαν τὴν ἰσχύν των οἱ νόμοι, καὶ αἱ γυναῖκες ἐσυγχωροῦντο ὅχι μόνον νὰ παρευρίσκωνται, ἀλλὰ καὶ νὰ μάχωνται εἰς τοὺς ἀγῶνας· τινες ἐξ αὐτῶν ἐκέρδησαν καὶ βραβεῖα.

Ποῖα τιμαὶ ἐγίνοντο εἰς τοὺς ἀθλητάς;

Πρώτη τιμὴ τοῦ νικητοῦ ἦτον αἱ εὐφημικαὶ φωναὶ τοῦ λαοῦ εἰς τὴν στιγμὴν τῆς νίκης· ἀκολούθως ἐδίδετο εἰς αὐτὸν κλάδος φοινίκης, τὸν ὁποῖον ἐκράτει εἰς τὰς χεῖρας, διὰ νὰ διακρίνεται ἀπὸ τοὺς λοιποὺς καθ' ὅσον διήρχουν οἱ ἀγῶνες.

Ποῖα ἦτον ἡ ἀνταμοιβὴ τῶν νικητῶν;

Εἰς τὸ τέλος τῶν ἀγώνων, ὅλοι οἱ νικηταὶ ἐκαλοῦντο ἐνώπιον τῶν δικαστῶν, (ἐλληνοδικῶν καλουμένων), ὅπου ἐστεφανοῦντο με κλάδους ἐλαίας· ἀκολούθως ὠδηγοῦντο κατὰ τάξιν δι' ὅλης τῆς ὁμηγύρεως ὑπὸ κήρυκος, ὅστις ἐκήρυττε τὰ ὀνόματα αὐτῶν, τῶν συγγενῶν καὶ τῆς πατρίδος των.

Συνεῖρεον πολλοὶ ἄνθρωποι εἰς τοὺς ἀγῶνας αὐτούς;

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες εἰλκυον ἄπειρον πληθὺν ἀνθρώπων, ὅχι μόνον ἀφ' ἐκάστην ἐπαρχίαν καὶ πόλιν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, Λυβίαν, Σικελίαν, καὶ ἄλλα μέρη.

(1) Ὅσον μικρὰ καὶ ἀσήμαντος ἦτον ἡ ἀμοιβή, τόσον περισσώτερον ἐνεθάρρυνεν εἰς τὴν ἀνδρίαν καὶ ἀρετὴν καὶ ἐτιμᾶτο πολὺ περισσώτερον παρὰ τοὺς μεγαλητέρους θησαυροὺς· ἡ δόξα τῶν νικητῶν ἦτο μεγάλη, καὶ ἀνδριαντεῖς ἠγείροντο εἰς αὐτοὺς κατὰ τὸ ἱερὸν ἄλσος τοῦ Διός.

Τί ἦσαν οἱ Πυθικοὶ ἀγῶνες;

Οἱ Πυθικοὶ ἀγῶνες ἐπανηγυρίζοντο ἀνὰ πενταετίαν πλησίον τῶν Δελφῶν, εἰς τιμὴν τοῦ Απόλλωνος· τὰ γυμνάσματα ἦσαν τὰ αὐτὰ, ὡς καὶ εἰς τὰ Ολύμπια, μὲ τὴν προσθήκην μουσικῶν ἀγώνων· οἱ δὲ νικηταὶ ἐστεφανοῦντο μὲ δάφνην.

Τί ἦσαν οἱ Νεμεακοὶ ἀγῶνες;

Οἱ Νεμεακοὶ ἀγῶνες ἐσυστήθησαν ἀπὸ τὸν Ἡρακλέα, μετὰ τὴν νίκην κατὰ τοῦ Νεμεαίου Λέοντος· ἐπανηγυρίζοντο δὲ ἀνὰ τριετίαν μὲ τὰ συνήθη γυμνάσματα, καὶ οἱ νικηταὶ ἐστεφανοῦντο μὲ σέλινον.

Τί ἦσαν οἱ Ἰσθμικοὶ ἀγῶνες;

Οἱ Ἰσθμικοὶ ἀγῶνες ὠνομάσθησαν οὕτω, διότι ἐτελοῦντο ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου (1). Οἱ Ἡλεῖοι μόνοι ἀπὸ ὅλως τοὺς Ἕλληνας ἔλειπον ἀπὸ ταύτην τὴν ἑορτὴν, κατὰ συνέπειαν τρομερᾶς κατάρας, γενομένης ἐναντίον των, ἃν ἤθελαν παρευρεθῆ εἰς τὴν τελεστὴν ταύτην. (2)

(1) Ὁ Ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου, κείμενος κατὰ τὴν Μεσόγειον, εἶναι λαμβὰς γῆς, ἐνόνων τὴν Πελοπόννησον μὲ τὴν Ἠπειρον.

(2) Κατὰ τὸν Πausανίαν, ὁ Ἡρακλῆς, διαρκούντος τοῦ Ἰσθμικοῦ ἀγῶνος, ἐφόνευσεν ἐν Κλεωναῖς τῆς Κορίνθου.

Τί ἄλλο ἔχεις νὰ παρατηρήσῃς περὶ τῶν ἰσθμικῶν ἀγῶνων;

Οἱ ἰσθμικοὶ ἀγῶνες ἐτελοῦντο ἀνὰ τριετίαν, ἢ μᾶλλον ἀνὰ πενταετίαν, καὶ οἱ νικηταὶ ἐβραβεύοντο μὲ στεφάνους ἀπὸ κλάδου πύτου (κουκουνარიᾶς)· ἐνομίζοντο δὲ τοσοῦτον ἱεροὶ καὶ ἀπαράβιαστοι, ὥστε καὶ Ἀφροῦ ἡ Κόρινθος ἐλεηλατήθη καὶ κατεδαφίσθη, δὲν διεκόπησαν.

ΚΕΦ. Ε.

Περὶ μετρήσεως τοῦ χρόνου.

Πῶς ἐμέτρουν οἱ Ἕλληνες τοὺς ἐνιαυτοὺς καὶ τὰς ἡμέρας τῶν;

Εἰς τοὺς Ἡρωικοὺς χρόνους τῆς Ἑλλάδος οἱ ἐνιαυτοὶ ὑπελογίζοντο διὰ τῆς ἐπανόδου τῆς σπορᾶς καὶ τοῦ θέρους, καὶ διὰ τῶν ἐποχῶν τοῦ κόπου καὶ τῆς ἀναπαύσεως· αἱ

του τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ Ἀκτορος καὶ τῆς Μολιόνης ἐξ Ἡλείας· οἱ Ἡλεῖοι ἐζήτησαν ἀπὸ τοὺς Ἀργεῖους νὰ τιμωρηθῇ ὁ Ἡρακλῆς, ὅστις διέμενε τότε εἰς Τύρινθα· ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀργεῖοι ἀπαπειλήθησαν τοῦτο, οἱ Ἡλεῖοι ἐπροσπάθησαν νὰ πείσουν τοὺς Κορινθίους νὰ ἀποκλείσουν πάντα κάτοικον τῆς Ἀργολίδος ἀπὸ τοὺς ἰσθμικοὺς ἀγῶνας· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπέτυχον καὶ κατὰ τοῦτο, ἡ Μολιόνη ἔκαμε φρικτὰς κατάρας κατ' ἐκείνων ἐκ τῶν συμπολιτῶν τῆς, οἵτινες ἤθελον παρευρεθῇ εἰς τοὺς ἰσθμικοὺς ἀγῶνας.

δὲ ἡμέραι δὲν ἐδιαίρουντο εἰς ἴσα μέρη, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν ἀνατολὴν καὶ δύσιν τοῦ Ἡλίου.

Ποίας διορθώσεις ἐπέφερον εἰς τὸν τρόπον τοῦτον τῆς χρονολογίας;

Οἱ Ἕλληνες ἔμαθον τὴν χρῆσιν τοῦ Ἡλιακοῦ ὥρολογίου, καὶ τὰ δώδεκα μέρη τῆς ἡμέρας ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους· εἶχον δὲ τοὺς σεληνιακοὺς μῆνας, τοὺς ὁποίους μετὰ πολ-
λὰς ἐφευρέσεις ἐσυμβίβασαν μετὰ τὸ Ἡλιακὸν ἔτος.

Πότε ἤρχιζον οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐνιαυτοὺς των;

Οἱ Ἀθηναῖοι ἤρχιζον τοὺς ἐνιαυτοὺς των εἰς τὴν πρώτην νέαν σελήνην μετὰ τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον, δηλ. εἰς τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ Ἰουνίου, καὶ ἐδιαίρουν τὸν ἐνιαυτὸν των εἰς δώδεκα μῆνας, οἱ ὅποιοι περιεῖχον ἀναλλὰξ τριάκοντα καὶ εἴκοσι ἐννέα ἡμέρας.

Πῶς ἐδιαίρουντο οἱ μῆνες;

Ἐκαστος μὴν ὑπαιδιαιρεῖτο εἰς τρεῖς δεκάδας ἡμερῶν, ἀριθμουμένας χωριστὰ δηλ. αἱ πρῶται δέκα ἡμέραι τοῦ μηνὸς ἦσαν ἡ πρώτη, δευτέρα, κ. τ. λ. ἡμέρα τῆς πρώτης δεκάδος· ἡ ἐνδεκάτη τοῦ μηνὸς ἦτον ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς δευτέρας δεκάδος. καὶ οὕτως ἐφεξῆς.

Πῶς ὠνομάζοντο οἱ μῆνες;

Ἑκατομβαιῶν	Ἰούλιος.
Μεταγειτνιῶν	Αὐγουστος.
Βοηδρομιῶν	Σεπτέμβριος.
Μαιμακτηριῶν	Ὀκτώβριος.
Πυανεψιῶν	Νοέμβριος.
Ποσειδεῶν	Δεκέμβριος.
Γαμηλιῶν	Ἰαννουάριος.
Ἀνθεστηριῶν	Φεβρουάριος.
Ελαφηβολιῶν	Μάρτιος.
Μουνυχιῶν	Ἀπρίλιος.
Θαργηλιῶν	Μάιος.
Σκιρροφοριῶν	Ἰούνιος.

Πῶς εὗρισκον τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας;

Οἱ Ἕλληνες παρὰ τὴν διὰ τοῦ ἡλιακοῦ
ὥρολογίου μέτρησιν τοῦ χρόνου, ἐμέτρουν
αὐτὸν καὶ διὰ στρογγύλου ἀγγείου, ἔχοντος
τρύπαν εἰς τὸν πυθμένα· οἱ δὲ ῥήτορες ἐ-
συγχωροῦντο νὰ ὀμηλήσωσιν εἰς τὸ δικα-
στήριον, ἢ εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ τό-
σον μόνον χρόνον, ὅσος ἐχρειάζετο διὰ νὰ
χυθῇ τὸ νερὸν ἀπὸ τὸ ἀγγεῖον τοῦτο.

ΒΙΒΛΙΟΝ Δ'.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΩΝ.

ΚΕΦ. Α.

*Περὶ τῶν στρατολογιῶν, μισθῶν, καὶ
διαφόρων εἰδῶν τῶν στρατιωτῶν.*

Ἀπὸ ποίους ἐσύγκειντο τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα;

Τὰ στρατεύματα τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν
τῆς Ἑλλάδος, ἐσύγκειντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
ἀπὸ τοὺς πολίτας, τοὺς ὁποίους οἱ νόμοι τῆς
πατρίδος τῶν ὑπεχρέονον εἰς ὠρισμένην ἡλι-
κίαν νὰ ἐφοπλίζωνται, ὅτε ἐπροσκαλοῦντο
ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας (1).

Εἰς ποίαν ἡλικίαν ἦσαν ὑπόχρεοι οἱ πολῖται Ἕλληνες
νὰ ὑπηρετῶσιν;

Ἡ ἡλικία αὕτη διέφερεν εἰς διαφόρους ἐ-
παρχίας τῆς Ἑλλάδος· οἱ Ἀθηναῖοι ἤρχιζον
εἰς τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας τῶν
τὸ πολεμικὸν τῶν στάδιον, ἀλλὰ δὲν ἐστρα-

(1) Οἱ μισθῶναι τῶν δημοσίων προσόδων, οἱ ἱερεῖς, οἱ
εἰς τὰς ἐορτὰς τοῦ Βάκχου χορευταί, καὶ ὅλοι οἱ δοῦλοι
ἐξαιροῦντο ἀπὸ αὐτὸν τὸν νόμον, καὶ ποτὲ δὲν ὑπηρε-
τούν ὡς στρατιῶται, ἐκτὸς μόνον εἰς τοὺς μεγαλητέρους
κινδύνους· ὅτε δὲν ἔμενεν ἄλλο μέσον σωτηρίας εἰς τὴν
δημοκρατίαν.

τεύοντο ἔξω τῆς πατρίδος τῶι, ἂν δὲν συνεπλήρουν τὸ εἰκοστὸν ἔτος, καὶ οἱ Σπαρτιάται τὸ τριακοστόν.

Πῶς ἐγίνοντο αἱ στρατολογίαι;

Πᾶς πολίτης ἱκανὸς εἰς ὑπηρεσίαν, κατεγράφετο εἰς δημόσιον κατάλογον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκλέγοντο οἱ στρατιῶται διὰ κλήρου· τοιοῦτοτρόπως πᾶσα οἰκογένεια ἐχορήγει ἀνθρώπους, ὑπηρετοῦντας εἰς τὸν στρατὸν ἐς ἰδίων ἐξόδων· οἱ δὲ ἀπειθεῖς ἐστεροῦντο τὰ δίκαια τοῦ πολίτου, καὶ ἀπεκλείοντο εἰς τοὺς δημοσίους ναούς.

Ἀπὸ πόσα εἶδη στρατιωτῶν ἐσύγκειντο τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα;

Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων ἐσύγκειτο ἀπὸ πεζικόν· οἱ δὲ λοιποὶ ἐμάχοντο ἐπὶ ἀμαξῶν, ἵππων καὶ ἐλεφάντων.

Πόσα εἶδη πεζοῦ ὑπῆρχον;

Οἱ πεζοὶ ἦσαν τριῶν εἰδῶν· α.] οἱ ὀπλῖται ἤτοι ἐνδεδυμένοι μὲ βαρεῖαν πανοπλίαν, καὶ μαχόμενοι μὲ πλατείας ἀσπίδας καὶ μακρὰς λόγχας· β.] οἱ ψιλοί, ἤτοι ἐλαφρῶς ὥπλισμένοι στρατιῶται, οἵτινες ἐμάχοντο κατὰ τῶν ἐχθρῶν μὲ βέλη καὶ ἀκόντια, μὲ πέτρας καὶ σφενδόνας· καὶ γ.] οἱ πελτασταί, ἤτοι οἱ

μετρίως ὤπλισμένοι, οἵτινες ἔφερον ἀσπίδας καὶ λόγχας, ἀλλὰ μικροτέρας καὶ ἐλαφροτέρας, παρ' ἐκείνας τῶν βαρέως ὤπλισμένων στρατιωτῶν.

Ἀπὸ ποίους ἐσύγκαίτο τὸ ἵππικόν;

Τὸ Ἑλληνικὸν ἵππικόν δὲν ἦτον κατ' ἀρχὰς τόσον πολὺ, καὶ ἐσύγκαίτο μόνον ἀπὸ τοὺς κτηματίας, καὶ ἱκανοὺς νὰ τρέφουν τοὺς ἵππους τῶν.

Περίγραψε τὰς ἁμάξας;

Αἱ ἁμαξαὶ ἦσαν πλουσίως στολισμέναι καὶ ἐνίοτε κοσμημέναι μὲ χρυσὸν καὶ ἄλλα μέταλλα· ἐσύροντο δὲ ἀπὸ δύο ἄλογα, καὶ ἐκάστη ἁμαξα περιεῖχε δύο ἀνθρώπους, τὸν ἡνίοχον καὶ τὸν πολεμιστὴν, καὶ ἐκ τούτου ὠνομάζετο δίφρος· τινὲς δὲ τῶν ἁμαξῶν ἦσαν ὤπλισμένοι μὲ πελέκεις, καὶ δρέπανα, μὲ τὰ ὁποῖα κατέκοπτον τοὺς στρατιώτας εἰς τὰς τάξεις τῶν.

Τί παρατηρεῖς περὶ τῶν ἐλεφάντων;

Ἡ χρῆσις τῶν ἐλεφάντων ἤρχισεν εἰς τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου· ταῦτα δὲ τὰ ζῶα ἔφερον ἐπὶ τῶν ράχεων τῶν μεγάλους πύργους εἰς τὰς μάχας, περιέχοντας ἀπὸ δέκα ἕως τριάκοντας ἀνδρας,

οἱ ὅποιοι ἔβλαπτον τὸν ἐχθρὸν μὲ ὄπλα ριπτόμενα μακρόθεν, ἐνῶ οἱ ἐλέφαντες ἐτρόμαζον τοὺς ἐναντίους μὲ τὰς φωνάς των ἐπέτων αὐτοὺς εἰς τὸν ἀέρα μὲ τὰς προβοσκίδας των, ἢ τοὺς ἐφόνευον μὲ τοὺς πόδας των.

Ποῖοι ἦσαν οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν Ἀθηναϊκῶν στρατευμάτων;

Εἰς τὰς Ἀθήνας ἐκλέγοντο εἰς συνέλευσιν τοῦ λαοῦ ἐπὶ τούτῳ συγκαλεσμένην δέκα ἰσοδύναμοι στρατηγοί, εἰς ἅφ' ἐκάστης φυλῆς, καὶ οὗτοι εἶχον ἀπόλυτον ἐξουσίαν τὴν ὅποιαν ἐλάμβανον ὅλοι κατὰ σειράν.

Ποῖος ἐδιοίκει τὰ στρατεύματα τῶν Λακεδαιμονίων;

Ἡ ἀνωτάτη διοίκησις τῶν στρατευμάτων ἐνεπιστεύετο εἰς τὸν βασιλέα συνοδευόμενον ἀπὸ τοὺς ἐφόρους (1), οἵτινες ἐπαγρύπνουν εἰς τὴν διαγωγὴν του, καὶ ἐβοήθουν αὐτὸν μὲ τὰς συμβουλὰς των· τριακόσιοι δὲ ἄνδρες Σπαρτιαῖται ἐφύλαττον τὸν βασιλέα μαχόμενοι περὶ αὐτὸν, ἐνῶ οἱ νικήσαντες εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐμάχοντο πρὸ αὐτοῦ.

(1) Ἴδε τὰ τῆς περιγραφῆς αὐτῶν. Βιβλίον. β. Κεφ γ. σελ. 55.

ΚΕΦ. Β'.

*Περὶ τῆς στρατιωτικῆς πανοπλίας
καὶ τῶν ὀπλῶν.*

Πῶς ἤμπορουν νὰ διαιρεθοῦν τὰ Ἑλληνικὰ ὄπλα;

Τὰ ὄπλα τῶν Ἑλλήνων ἤμπορουν νὰ διαιρεθοῦν εἰς προφυλακτικά καὶ βλαπτικά· δηλαδή εἰς ἱκανὰ πρὸς προφύλαξιν τῶν μεταχειριζομένων αὐτὰ, καὶ εἰς ἐπιτήδεια πρὸς βλάβην τῶν ἐχθρῶν.

Περίγραψε τὴν περικεφαλαίαν;

Ἡ περικεφαλαία κατεσκευάζετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ χαλκόν, καὶ ἐνίστε ἀπὸ δέρματα ζώων τριχωτά· καὶ διὰ νὰ τὴν καταστήσουν τρομερωτέραν, προσεκόλλουν εἰς αὐτὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοὺς ὀδόντας τοῦ ζώου, τοὺς ὁποίους διέτασσον ἐντέχνως· ὁ δὲ λόφος ἐγίνετο ἀπὸ τρίχας ἀλόγων ἡ πτερά, καὶ ἐςολίζετο μὲ τρόπον ἀξιοπερίεργον.

Περίγραψε τὸν θώρακα;

Ὁ θώραξ συνίστατο ἀπὸ δύο μερῶν· τὸ μὲν διὰ τὴν προφύλαξιν τῆς ράχης, τὸ δὲ διὰ τὴν τοῦ στήθους· καὶ τὰ δύο ταῦτα μέρη συνείχοντο εἰς τὰ πλάγια τοῦ σώματος

μὲ εἰδός τι κομβίων (1).

Ποῖα ἦσαν τὰ ἄλλα μέρη τῆς προφυλακτικῆς πανοπλίας;

Οἱ στρατιῶται Ἕλληνες ἐφόρουσαν καὶ ἑτερον θώρακα ὀρειχάλκινον ὑποκάτω τοῦ πρώτου, ἐσωστρωμμένον μὲ μαλλίον· ἀπὸ τοῦ τέλους δὲ τοῦ θώρακος ἕως εἰς τὰ γόνατα ἐφόρουσαν τὸ μέρος τῆς πανοπλίας τὸ ὀνομαζόμενον Ζῶμα, καὶ αἱ κνήμαι των ἐπροφυλάττοντο ἀπὸ κνημίδας, κατεσκευασμένας ἀπὸ ὀρείχαλκον, χαλκὸν ἢ ἄλλα μέταλλα.

Ἀπὸ ποῖαν ὕλην καὶ ποῖου σχήματος ἦτον ἡ ἀσπίς;

Ἡ Ἑλληνικὴ ἀσπίς κατεσκευάζετο ἀπὸ ἰτέας, τὰς ὁποίας ἐπλεκον ὁμοῦ, ἢ ἀπὸ ἐλαφρὸν ξύλον, περιβεβλημμένον μὲ δέρματα, καὶ ὠχυρωμένον ἀπὸ μεταλλίνους πλάκας· ἦτο δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον στρογγυλὴ, καὶ καλλωπισμένη μὲ σχήματα πτηνῶν, ζώων, καὶ μὲ ζωγραφίας οὐρανίων σωμάτων, καὶ ἄλλων ἔργων τῆς φύσεως.

Ποῖον ἦτον τὸ κυριώτερον βλαπτικὸν ὄπλον, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζοντο οἱ Ἕλληνες;

Τὸ κυριώτερον βλαπτικὸν ὄπλον τῶν Ἑλ-

(1) Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπρόσταξε τοὺς στρατιώτας του νὰ μὴ φορῶσι τὸ πρὸς προφύλαξιν τῆς ράχης μέρος διὰ νὰ ἦναι ἐκτεθειμένοι ἀπὸ τὰ ὀπισθεν, ἂν ἐπεχείρουν νὰ φύγωσιν.

λήνων ἦτο τὸ δόρυ, τὸ ὁποῖον ἦτο δύο εἰδῶν· ἐξ ὧν τὸ μὲν ἐν ἐχρησίμευεν, ὅτε ἡ μάχη ἐγένετο ἐκ τοῦ πλησίον, τὸ δὲ ἄλλο ἐρρίπτετο εἰς τὸν ἐχθρὸν μακρόθεν.

Ποῖα ἦσαν τὰ ἄλλα βλαπτικὰ ὅπλα τῶν Ἑλλήνων;

Οἱ Ἕλληνες μετεχειρίζοντο καὶ τὸ ξίφος, τὸ ὁποῖον ἐκρέμων μὲ λωρίον ἀπὸ τοὺς ὤμους, τὸ ἐγχειρίδιον, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευε πάντοτε ὡς μαχαίριον, τὸν πέλεκυν καὶ τὸ ῥόπαλον, κατασκευαζόμενον ἀπὸ ξύλον ἢ σίδηρον.

Περίγραψε τὰ τόξα καὶ τὰ βέλη των;

Τὰ Ἑλληνικὰ τόξα κατασκευάζοντο ἀπὸ ξύλον, καὶ εἰς τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους, ἀπὸ κέρατον· πολλάκις δ' ἐκαλλωπίζοντο μὲ χρυσὸν ἢ ἄργυρον, καὶ ἡ χορδὴ των ἦτον ἀπὸ ἀλογότριχας· τὰ βέλη εἶχον κεφαλὴν σιδηρᾶν, ἥτις ἦτον ὀδοντωτὴ, καὶ ἐνίοτε φαρμακωμένη· ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ ἐβαλλον καὶ πτερὰ εἰς τὰ βέλη, διὰ ν' αὐξάνωσι τὴν ταχύτητα καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν.

Δὲν μετεχειρίζοντο οἱ Ἕλληνες τὰς σφενδόνας;

Ἡ σφενδόνη ἦτο πολλὰ κοινὴ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, οἵτινες ἐρρίπτον δι' αὐτῆς πέτρας, καὶ μολύβδινα σφαιρίδια μὲ θαυμασίαν δύ-

ναμιν καὶ εὐστοχίαν· σφενδονίζοντες δὲ ἐ-
γύριζον δις καὶ τρίς τὴν σφενδόνην περὶ τὴν
κεφαλὴν των, καὶ τότε ἔρριπτον τὸ σφαιρίδιον.

Ποῖα ἄλλα βλαπτικὰ ὄπλα μετεχειρίζοντο οἱ Ἕλληνες;

Παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἦσαν εἰς χρῆσιν καὶ
πυροβόλοι λίθοι, ἡ βέλη εἰς τὴν κεφαλὴν των
ὁποίων ἐπροσκολλῶντο εὐάναπτοι ὕλαι, ὡς
κανάβι, πίσσα, κτλ. καὶ τούτων ἀναπτομέ-
νων, ἔρριπτοντο τὰ βέλη μὲ μεγάλην δύνα-
μιν, καὶ ἔκκαιον πᾶν τὸ προστυχόν.

ΚΕΦ. Γ'.

Περὶ τῶν Ἑλληνικῶν μαχῶν καὶ πολιορκιῶν.

Ποίας τελετὰς ἔκαμνον πρὸ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου;

Πρὶν ἀρχίσουν τὸν πόλεμον οἱ Ἕλληνες ἐ-
συνείθιζον νὰ δημοσιεύωσι διὰ δηλοποιήσεως
τὰς γινομένας εἰς αὐτοὺς ἀδικίας, καὶ νὰ
ἀπαιτῶσιν ἱκανοποίησιν, στέλλοντες κήρυ-
κας, οἵτινες ἐκράτουν ῥάβδον ἀπὸ δάφνην,
περιτελιγμένην μὲ δύο ὄφεις, ὡς σύμβολον
τῆς εἰρήνης, ἢ κλάδον ἐλαίας περιτελιγμένον
μὲ ταινίας ἐκ μαλλίου, καὶ στολισμένον μὲ
διάφορα εἶδη καρπῶν.

Πῶς ἐκέρυττον τὸν πόλεμον;

Ὅταν οἱ Ἕλληνες ἀπεφάσιζον ν' ἀρχίσωσι τὸν πόλεμον, ἐπρόσφερον θυσίας (1) εἰς τοὺς θεοὺς, καὶ ἐσυμβουλευόντο τὰ μαντεῖα· καὶ ἀφοῦ τοιοῦτοτρόπως ἐξηλέονον τοὺς θεοὺς, ἔστελλον εἰς τὸν ἐχθρὸν κήρυκα, ὅστις ἐπροειδοποίει αὐτὸν νὰ ἐτοιμασθῇ διὰ τὴν μάχην, καὶ ἐνίστε ἐρρίπτει λόγχην πρὸς αὐτὸν εἰς σημεῖον προσκλήσεως.

Ποταὶ ἐτομασῆαι ἐγίνοντο διὰ τὴν μάχην;

Πρὶν ἀρχίσῃ ἡ μάχη, οἱ στρατιῶται ἔτρωγον, καὶ ἀκολουθῶς τὸ στράτευμα παρετάττετο εἰς ἓν σῶμα (2). ὁ δὲ στρατηγὸς ἐξεφώνει τότε λόγον πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν στρατιωτῶν· καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν λόγων αὐτῶν ἦτο τοιοῦτον, ὥστε οἱ στρατιῶται πολλάκις ἐλάμβανον νέον θάρρος, καὶ ἀπέκρουον τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τὸν ὁποῖον εἶχον νικηθῇ προτῆτερα.

(1) Ἀφοῦ ἡτοιμάζοντο τὰ πάντα διὰ τὸν πόλεμον ἐλογίζετο ἀσεβες, καὶ ἐπικίνδυνον ἐν ταυτῷ νὰ κτυπήσωσι τὸν ἐχθρὸν χωρὶς νὰ ἐμψυχωθοῦν εἰς τοῦτο ἀπὸ καλοῦς οἰωνοῦς. Ἡ ἐκλειψὶς τῆς σελήνης ἦτον ἱκανὴ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκστρεύσουν, ἢ νὰ ἐλθοῦν εἰς μάχην· καὶ μία ἀποφρὰς ἡμέρα ἐμπόδιζε τὴν ἐνέργειαν καὶ τῆς ὠφελιμωτέρας ἐπιχειρήσεως.

(2) Αὕτη ἡ συνήθεια, φαίνεται, ἦτον ἰδίᾳ τῶν Ἑλλήνων, διότι οἱ Ῥωμαῖοι ἔφερον τὸ στράτευμά των εἰς τὴν

Ποῖα μουσικὰ ὄργανα μετεχειρίζοντο εἰς τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα;

Ἡ στρατιωτικὴ μουσικὴ τῶν Ἑλλήνων συνίστατο κυρίως ἀπὸ σάλπιγγας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἐξ εἰδῶν· ἀλλ' οἱ Κρήτες καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐβάδιζον εἰς τὰς μάχας διὰ τοῦ ἤχου τῶν αὐλῶν (1).

Πῶς προέβαινον οἱ Ἕλληνες εἰς τὰς μάχας.

Οἱ Ἕλληνες ἐκτὸς τῶν Λακεδαιμονίων, προέβαινον εἰς τὰς μάχας με ὀρμὴν καὶ ἐνθουσιασμόν, κάμνοντες γενικὸν ἀλλαλαγμὸν πρὸς ἰδίαν αὐτῶν ἐμψύχωσιν· πολλὰ ἐπιθυμητὸν λοιπὸν προτέρημα ἦτον εἰς τὸν στρατηγὸν ἡ δυνατὴ καὶ μεγάλη φωνή, ὥστε ν' ἀκούεται μακρόθεν, καὶ νὰ προξενῇ τρόμον εἰς τοὺς ἐχθρούς του (2).

Ἐπολιόρκουν συνεχῶς οἱ Ἕλληνες τὰς πόλεις τῶν ἐχθρῶν;

μάχην, διηρημένον εἰς τρία χωριστὰ σώματα, τὸ ἐν κατοπιν τοῦ ἄλλου.

(1) Ἐρωτηθεὶς ὁ Ἀγησίλαος, διατὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἤρχιζον διὰ τῶν αὐλῶν τὰς μάχας των, ἀπεκρίθη ὅτι δι' αὐτῶν ἠμπορεῖτε νὰ διακρίνη τοὺς δειλοὺς, οἵτινες διὰ τὸν φόβον των δὲν ἠδύναντο νὰ βαδίζωσι κατὰ τὸν ῥυθμὸν τῶν αὐλῶν.

(2) Οἱ Ἕλληνες ἐσυνεβίβον πολλάκις ν' ἀποφασίζουν τὴν μάχην διὰ μονομαχίας τῶν στρατηγῶν, ἢ δύο καὶ περισσοτέρων ὑπερμάχων ἀφ' ἑκατέρου μέρους.

Ὅχι· οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν ἐγνώριζον τὴν τέχνην τῆς πολιορκίας· καὶ εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους, μακρὰς πολιορκίας δὲν ἐπεχείρουν ὀλοτελῶς, ἀλλ' ἐσυνείθιζον νὰ κυριεύωσιν ἐξ ἐφόδου τὰ φρούρια, ἢ ν' ἀποφασίζουσιν εἰ δυνατόν, τὰς διαφοράς των διὰ γενικῆς εἰς τὸ πεδῖον μάχης.

Πῶς ἤρχιζον τὴν πολιορκίαν;

Ὅτε οἱ Ἕλληνες ἤθελον νὰ πολιορκήσωσι στενῶς φρούριόν τι, ἔκαμνον περιτειχισμὸν ἢ διπλοῦν τεῖχος ἀπὸ πλίνθους· καὶ διὰ μὲν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐπροφυλάττοντο ἀπὸ τὰς αἰφνηδίας ἐξορμήσεις τῶν πολιορκουμένων, διὰ δὲ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἠσφαλίζοντο ἀπὸ τοὺς ἐξωθεν ἐχθροὺς, οἵτινες ἠμπόρουσαν νὰ ἔλθουν εἰς βοήθειαν τῆς πολιορκουμένης πόλεως.

Ποῖαι ἦσαν αἱ σημαντικώτεραι μηχαναὶ, τὰς ὁποίας μετεχειρίζοντο εἰς τὴν μάχην;

Αἱ σημαντικώτεραι μηχαναὶ ἦσαν ἡ Χελώνη, τὸ Χῶμα, οἱ Πύργοι, οἱ Κριοὶ καὶ οἱ Καταπέλται.

Περίγραψε τὴν Χελώνην;

Ἡ Χελώνη ἐσχηματίζετο ἀπὸ στρατιώτας ἔχοντας εἰς τὰς κεφαλὰς των τὰς ἀσπίδας των, αἵτινες ἐκλινονῶς κεραμίδια οἰκίας· διὰ νὰ σχηματισθῇ δ' αὕτη ὡς μηχανή, ἡ

πρώτη τάξις ἴστατο ὀρθία, ἡ δευτέρα ἐκλινεν ὀλίγον, ἡ τρίτη περισσότερον, καὶ ἡ τελευταία ἐγονάτιζεν (1).

Τί ἦτο τὸ Χῶμα;

Τὸ Χῶμα ἦτον σωρὸς ἀπὸ γῆν, ξύλα, πέτρας κτλ. τὸ ὅποιον ὑψοῦτο τόσον ὥστε νὰ ἐξισοῦται τοῦλάχιστον μὲ τὴν κορυφὴν τῶν πολιορκουμένων τειχῶν.

Εἰς τί ἐχρησίμευον οἱ κινητοὶ Πύργοι;

Οἱ Πύργοι οὗτοι κατεσκευασμένοι ἀπὸ ξύλα, ἐχρησίμευον εἰς τοὺς πολιορκητάς, διὰ ν' ἀναβαίνωσι τὰ τείχη· ἐφέροντο δὲ ἐπὶ τροχῶν, ὄντες διηρημένοι εἰς πατώματα, ὅπου ἐμβαινον ὄχι μόνον στρατιῶται, ἀλλὰ καὶ μηχαναὶ διαφόρων εἰδῶν.

Περίγραψε τὸν Κριόν;

Ὁ Κριὸς ἦτο μακρὰ δοκὸς ἔχουσα μέγαν ὄγκον σιδήρου, κεφαλὴν ὀνομαζόμενον· παρίστανε δὲ κεφαλὴν κριοῦ. Αὕτη ἐχρησίμευεν εἰς τὸ νὰ κρημνίζῃ τὰ τείχη τῶν πόλεων· ἐκρεμάτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ σχοινία

(1) Ἡ μηχανὴ αὕτη ἦτον ἐν χρῇσει εἰς τὰς κατὰ τὴν πεδιάδα μάχας, ἀλλὰ συνεχέστερον ὅτε ἐκαμνον ἐφοδον εἰς πόλιν τινά, ἐπειδὴ ἐχρησίμευεν εἰς τὸ νὰ φυλάττῃ τοὺς πολιορκητάς κατὰ τὴν προσέγγισίν των εἰς τὰ τείχη.

ἀπὸ ξύλα μεγάλα, καὶ οὕτως ὠθεῖτο ἀπὸ τοὺς στρατιώτας κατὰ τοῦ τείχους μὲ μεγάλην δύναμιν.

Τί ἦσαν οἱ Καταπέλται;

Οἱ Καταπέλται ἦσαν διάφορα εἶδη μηχανῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἔρριπτον μεγάλα ἀκόντια, βέλη καὶ πέτρας· ἐνομίζοντο δὲ πολλὰ τρομεροὶ ἀπὸ τοὺς παλαιούς, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι δὲν ἐγνώριζον τὴν χρῆσιν τῶν κανόνιων (1).

Πῶς ὑπερασπίζοντο οἱ πολιορκούμενοι;

Τὰ τεῖχη τῶν πολιορκουμένων πόλεων ἐφυλάττοντο ἀπὸ στρατιώτας, οἵτινες ἐβλαπτον τοὺς πολιορκητάς μὲ μηχανάς, πέτρας, καὶ ἄλλα ὅπλα· οὗτοι ὑπέσκαπτον καὶ τὸ χῶμα, καὶ ἔκαιον τοὺς πύργους καὶ τὰς μηχανάς των μὲ πυροβόλους λίθους.

ΚΕΦ. Δ'.

Περὶ τῶν στρατιωτικῶν κηδειῶν, λαγύρων, προσφορῶν εἰς τοὺς θεοὺς, καὶ τροπαίων.

Ποίαν κηδεῖαν ἔκαμνον εἰς τοὺς νεκρούς;

(1) Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἦσαν τόσον δυνατοὶ, ὥστε ἔρριπτον πέτρας ὄχι μικροτέρας κατὰ τὸ μέγεθος παρὰ τὰς μυλοπέτρας, καὶ μὲ τοσαύτην δύναμιν, ὥστε κατεκρήμνιζον διὰ μιᾶς ὀλοκλήρους οἰκίας.

Οἱ Ἕλληνες εἶχον ἰδιαιτέραν ἐπιμέλειαν εἰς τὸ νὰ ἐνταφιάζωσιν ἐντίμως τὰ σώματα τῶν νεκρῶν ἐκείνων, οἵτινες ἐπιπτον ἀνδρείως μαχόμενοι ὑπὲρ τῆς πατρίδος των· ἡ δὲ παραμέλησις τούτου ἐτιμωρεῖτο μὲ θάνατον.

Περίγραψε τὰς ἐπικηδεύουσ τελευτάς;

Οἱ στρατιῶται ἐσυνόδευον τὸν νεκρὸν μὲ ἀνεστραμμένα ὄπλα, καὶ μὲ ἄλλα σημεῖα πένθους· εἰς τοὺς τάφους δὲ τῶν νεκρῶν ἐπεγράφοντο τὰ ὀνόματα καὶ τὰ κατορθώματα αὐτῶν· ἐπιτάφιος λόγος ἐξεφωνεῖτο πρὸς ἑπαινον αὐτῶν, καὶ τρόπαια ἀνηγείροντο εἰς τοὺς τάφους των.

Πῶς διενέμοντο τὰ λάφυρα;

Τὰ στρατιωτικὰ λάφυρα συνίσταντο εἰς αἰχμαλώτους, καὶ εἰς τὰ πράγματα τῶν φονευθέντων· καὶ μέρος μὲν ἐκ τῶν τελευταίων ἐξωδεύετο εἰς εὐχαριστηρίους προσφοράς εἰς τοὺς Θεούς· μέρος δὲ ἐδίδετο ὡς δῶρα εἰς τὸν στρατηγόν, καὶ τὰ λοιπὰ διενέμοντο μεταξύ τῶν στρατιωτῶν, κατὰ τὴν ἀξιότητα ἐκάστου· ὅσοι ἀπὸ τοὺς αἰχμαλώτους δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξαγορασθοῦν, ἐγίνοντο δοῦλοι.

Ποῖα θρησκευτικὰ πράξεις ἐτελοῦντο μετὰ τὴν νίκην;

Οἱ Ἕλληνες ἐσυνείθιζον νὰ προσφέρωσι σημαντικὰς θυσίας εἰς τοὺς Θεοὺς, καὶ ν' ἀπονέμωσι δημοσίας εὐχαριστίας πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὴν νίκην· εἰς δὲ τὸ τέλος τοῦ πολέμου ἦτο πολλὰ κοινὸν τὸ ν' ἀφιερώνωσι τὴν πανοπλίαν τοῦ ἐχθροῦ, καθὼς καὶ τὴν ἰδικήν των, καὶ νὰ τὴν κρεμῶσιν εἰς τοὺς ναοὺς.

Τί ἦσαν τὰ τρόπαια;

Τὰ τρόπαια ἀνηγείροντο εἰς μνημόσυνον σημαντικῆς τινος νίκης, καὶ ἀφιερῶντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς Θεόν τινα· συνίσταντο δὲ ἀπὸ κορμοὺς δένδρων, καλλωπισμένους μὲ ὅπλα τοῦ ἐχθροῦ καὶ μὲ ἐπιγραφάς, αἱ ὁποῖαι διελάμβανον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ὁποῖον ἀφιερῶντο, τὸ ὄνομα τοῦ νικησαντος λαοῦ, καθὼς καὶ τοῦ νικημένου, καὶ τὰ σημαντικώτερα περιστατικὰ τῆς νίκης· ἀλλ' εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους κατεσκευάζοντο ἀπὸ πέτραν, ἢ ὀρείχαλκον, διὰ νὰ διαιωνίζουσιν τὴν μνήμην τῶν νικῶν.

ΚΕΦ. Ε.

*Περὶ τῶν στρατιωτικῶν βραβείων,
καὶ ποινῶν.*

Ποῖα ἦσαν αἱ στρατιωτικαὶ ποιναὶ τῶν Ἑλλήνων;

Οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχον ὠρισμένους κανόνας περὶ τιμωρίας τῶν στρατιωτῶν, ἀλλ' ἄφινον τοῦτο εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἀρχηγῶν των· μόνον δὲ εἰς ὀλίγας περιστάσεις ἐπρονόουν οἱ νόμοι.

Ποῖα ἦτον ἡ ποινὴ τῶν λειποτακτῶν, καὶ τῶν ὅσοι δὲν ἤθελον νὰ ὑπηρετήσωσι (ἀστρατεύτων);

Οἱ λειποτάκται ἐτιμωροῦντο μεθάνατον· καὶ ὅσοι δὲν ἤθελον νὰ ὑπηρετήσουν πολεμικῶς, καὶ οἱ δειλοὶ ὑπεχρεοῦντο νὰ καθήσουν τρεῖς ἡμέρας εἰς τὴν δημοσίαν ἀγορὰν, ἐνδεδυμένοι μὲ γυναικεῖα φορέματα· ἐζημιοῦντο δὲ χρηματικῶς, καὶ δὲν ἐσυγχωροῦντο νὰ φέρωσι στεφάνους, οὔτε νὰ ἐμβαίνωσιν εἰς τοὺς δημοσίους ναοὺς.

Ποῖαι ἄλλαι τιμωρίαι ὑπῆρχον;

Ὅσοι ἐρρίπτον τὰς ἀσπίδας των, ἐστιγματοῖζοντο ὡς δειλοί· ἀλλ' εἰς τὴν Λακεδαίμονα, ὅπου οἱ νόμοι ἐπρόσταζον τοὺς στρατιώτας, ἢ νὰ ζήσουν ἢ νὰ ἀποθάνουν, ὅσοι ἐρρίπτον τὰς ἀσπίδας των ἐτιμωροῦντο μὲ αὐστηροτάτας ποινάς.

Ποῖα ἦσαν τὰ στρατιωτικὰ βραβεῖα τῶν Ἑλλήνων;

Οἱ ἀπλοῖ στρατιῶται, ὅτε ἠρίστευον, ἐβραβεύοντο μὲ ἀξίωμα· οἱ δὲ κατώτεροι ἀ-

ξιωματικοί, ἐτιμῶντο μὲ ἀνώτερον ἀξίωμα· ὅσοι δὲ ἔκαμνον μεγάλα κατορθώματα, ἐλάμβανον καὶ μεγάλα δῶρα ἀπὸ τὸν στρατηγόν, ἢ στεφάνους, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐγράφοντο τὰ ὀνόματα καὶ τὰ κατορθώματα των.

Ποῖα ἄλλα βραβεῖα ἐδίδον οἱ Ἕλληνες;

Ὅσοι ἐστεροῦντο κατὰ μέρος τοῦ σώματος των εἰς τὸν πόλεμον, ἐτρέφοντο μὲ δημόσια ἐξοδα, καὶ τὰ παῖδιά των ὅσοι ἀπέθνησκον ἀνδρείως ὑπὲρ πατρίδος, ἐτρέφοντο ἐπίσης μὲ δημόσια ἐξοδα, ἕως οὗ ἤρχοντο εἰς ἡλικίαν.

ΚΕΦ. ΣΤ'.

Περὶ τῶν ναυτικῶν πραγμάτων τῶν Ἑλλήνων.

Ποῖα εἶδη πλοίων εἶχον οἱ Ἕλληνες;

Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἦσαν κυρίως τριῶν εἰδῶν· πολεμικά, φορτηγὰ καὶ ἐπιβατικά (ἐπιβάδες)· καὶ τὰ μὲν ἐπιβατικά ἐχρησίμευον εἰς τὸ νὰ μεταφέρωσι στρατιώτας ὀνομαζομένους ἐπιβάτας, τὰ δὲ φορτηγὰ ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στρογγύλα, καὶ ἐχρησίμευον εἰς τὸ νὰ προμηθεύωσι τὸν στόλον, νὰ φέρωσιν ἀγγελίας, καὶ νὰ πα-

ρατηρώσι τὰς θέσεις τοῦ ἐχθροῦ· ὠνομάζοντο δὲ ὑπηρετικά.

Πῶς ἐδαιοῦντο τὰ πολεμικά πλοῖα;

Τὰ πολεμικά πλοῖα ἐδαιοῦντο κατὰ τὰς διαφορούς τάξεις ἢ καθίσματα τῶν κοπίων· τὰ καθίσματα δὲ ταῦτα δὲν ἦσαν τεταγμένα κατὰ κάθετον ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν κοπηλατῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις, ἀλλὰ τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐσχηματίζετο εἶδος κλίμακος.

Ποῖαι ἦσαν αἱ συνήθεις τάξεις τῶν πολεμικῶν πλοίων;

Αἱ τάξεις αὗται ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τρεῖς, ἢ τέσσαρες ἢ πέντε, ἐξ ὧν καὶ τὰ πλοῖα ὠνομάζοντο τριήρεις, τετρήρεις καὶ πεντήρεις. Τὰ πλοῖα διεκρίνοντο προσέτι καὶ ἀπὸ τὰς διαφορούς μηχανάς καὶ τὴν κατασκευὴν αὐτῶν· διότι ἄλλα μὲν κατασκευάζοντο πρὸς ἄμυναν τῶν ἐναυτοῖς στρατιωτῶν, καὶ ἄλλα πρὸς βλάβην τοῦ ἐχθροῦ.

Ποῖαι ἦσαν αἱ σημαντικώτεραι μηχαναὶ εἰς τὰ πλοῖα ταῦτα;

Αἱ κυριώτεραι πολεμικαὶ μηχαναὶ τὰς ὁποίας μετεχειρίζοντο εἰς τὰ Ἑλληνικά πλοῖα ἦσαν τὸ Ἐμβολον, τὰ Καταστρώματα καὶ ὁ Δελφίν.

Περίγραψε τὸ Ἐμβολον;

Τὸ Ἐμβολον ἦτον ξύλινον ῥάμφος ὠχυρωμένον μὲ χαλκόν, προβαῖνον ἀπὸ τὸ κατώτερον μέρος τῆς πώρας τοιουτοτρόπως, ὥστε διетρύπα τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος.

Τί ἦσαν τὰ Κατασρώματα;

Τὰ Κατασρώματα ἦσαν ξύλινα πατώματα, ὑψωμένα εἰς τὸ ἔμπροσθεν καὶ ὀπίσθεν τοῦ πλοίου, ὥστε οἱ στρατιῶται ἱστάμενοι ἐπ' αὐτῶν ὡς ἐπὶ ὑψωμάτων, ἠδύναντο νὰ διευθύνωσι τὰ ὅπλα των μὲ πλειοτέραν δύναμιν καὶ εὐστοχίαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

Τί ἦτον ὁ Δελφίν;

Ὁ Δελφίν ἦτον ὄγκος σιδήρου ἢ μολύβδου, ἔχων μορφὴν Δελφίνος· οὗτος ἐκρεμάτο διὰ σχοινίων καὶ τροχαλιῶν ἀπὸ τὰς κεραίας ἢ τοὺς ἰστούς τῶν πλοίων, καὶ ριπτόμενος ἐκείθεν μὲ μεγάλην ὀρμὴν μέσα εἰς τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, κατεβύθιζεν αὐτὰ μὲ τὸ βάρος του καὶ τὴν δύναμιν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐρρίπτετο.

Τί ἄλλο περατηρεῖς περὶ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων;

Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα εἶχον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἓν, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ δύο πηδάλια· καὶ τὸ μὲν ἓν ἦτον εἰς τὸ ἔμπροσθεν, τὸ δὲ ἄλλο

εἰς τὸ ὀπίσθεν μέρος τοῦ πλοίου· εἶχον δὲ καὶ ἀγκύρας, καὶ ἐκινουῦντο καὶ διὰ τῶν ἰστίων καὶ διὰ τῶν κωπίων. Τὰ δὲ πολεμικὰ πλοῖα εἶχον ἐν γένει περικεφαλαίαν εἰς τὴν κορυφὴν τῶν ἰστῶν των.

Πῶς ἐδαιρείτο τὸ πλήρωμα τοῦ πλοίου;

Τὸ πλήρωμα ἐσύγκειτο ἀπὸ κωπηλάτας, οἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἦσαν καταδικασμένοι κακοῦργοι· ἀπὸ ναύτας οἵτινες ἐξετέλουν τὰ ἄλλα ναυτικὰ ἔργα, καὶ ἀπὸ στρατιώτας χρησιμεύοντας μόνον διὰ τὴν μάχην. Τὰ ὅπλα αὐτῶν ἦσαν, ὡς καὶ τὰ τῶν στρατιωτῶν τῆς ξηρᾶς, ἐξαιρουμένων τῶν δοράτων αὐτῶν, τὰ ὅποια ἦσαν μακρύτερα. Οἱ στρατιῶται οὗτοι εἶχον καὶ ἐν εἶδος δρεπάνου δεμένου εἰς τὴν ἄκραν μακρῶν ῥαβδίων (1) μὲ τὸ ὅποῖον κατέκοπτον τὰ ἄρμενατῶν ἐχθρικῶν πλοίων, καὶ τὰ σχοινία τοῦ πηδάλιου.

Ποίᾳς ἐτοιμασίαις ἔκαμνον διὰ τὴν μάχην;

Ἐτοιμαζόμενοι διὰ τὴν ναυμαχίαν, οἱ Ἕλληνες ἀπεφόρτονον τὰ πλοῖα των ἀπὸ ὅλα τὰ περιττὰ πάγματα· καὶ ὅτε ὁ ἐχθρὸς ἐπλησίαζεν, συνέστελλον τὰ ἰστία, καὶ κα-

(1) Δορυδρέπανον ὀνομαζόμενον.

τεβίθαζον τοὺς ἰστούς των, κινοῦντες τὰ πλοῖά των διὰ τῶν κωπίων, τὰ ὅποια ἡδύ-
ναντο νὰ μεταχειρισθοῦν κατ' ἀρέσκειαν.

Ποῖαι τελεταὶ ἐγίνοντο εἰς ταύτην τὴν περίστασιν;

Πρὶν οἱ στόλοι ἀρχίσουν τὴν μάχην, ἑ-
καστον μέρος ἐπεκαλεῖτο τὴν βοήθειαν τῶν
Θεῶν μὲ προσευχὰς καὶ θυσίας, καὶ οἱ ναύ-
αρχοι περιερχόμενοι ἀπὸ πλοῖον εἰς πλοῖον
ἐνεθάρρουν τοὺς στρατιώτας. Τὸ σημεῖον
δὲ τῆς μάχης ἐδίδετο, ὅτε ἐκρεμαῖτο ἀπὸ
τὴν τριήρη τοῦ Ναυάρχου χρυσεωμένῃ ἄσπις,
ἡ ἐρυθρὰ σημαία.

Περίγραψε τὴν μάχην.

Ἡ μάχη ἤρχιζεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ
τὸ πλοῖον τοῦ Ναυάρχου, καὶ τὸ παράδειγ-
μά του ἠκολούθουν ἀμέσως καὶ τὰ ἐπίλοιπα
πλοῖα, προθυμούμενα μὲ τὰ ἐμβολὰ των νὰ
βυθίζωσι τὰ ἐχθρικά, ἐνῷ οἱ στρατιῶται ἑ-
βλαπτον τοὺς ἐχθροὺς μὲ ἀκόντια καὶ σφεν-
δόνας· ὅτε δὲ ἤρχοντο πλησιέστερα, κατέ-
σχον μὲ σιδηρᾶς χεῖρας τὰ πλοῖα, καὶ ἐμά-
χοντο μὲ ξίφη καὶ λόγχας.

Τί ἐγίνετο μετὰ τὴν μάχην;

Ἀφοῦ ἐκέρδιζον τὴν νίκην, οἱ νικηταὶ
ἀνεχώρουν εἰς τὰ ἴδια, πληροῦντες τὴν θά-

λασσαν ἀπὸ χαρμοσύνους φωνὰς καὶ ὕμνους,
καὶ σύροντες κατόπιν των τὰ συλληφθέντα
πλοῖα, ἐνῶ ὁ Ναύαρχος, οἱ ναῦται, καὶ οἱ
στρατιῶται, καθὼς καὶ τὰ πλοῖά των ἐστο-
λίζοντο μὲ στεφάνους καὶ ἄνθη.

Τι ἔκαμνον τὰ λάφυρα;

Τὰ ἐκλεκτότερα ἐξ αὐτῶν ἀφιέρονον εἰς
τοὺς ναοὺς τῶν Θεῶν· τὰ δὲ ἐπίλοιπα ἀπέ-
θετον εἰς τὰς στοὰς καὶ ἄλλους δημοσίους
τόπους τῆς πόλεως, εἰς μνημόσυνον τῆς νί-
κης των.

Ποῖα ἦσαν τὰ ναυτικά βραβεῖα τῶν Ἑλλήνων;

Οἱ ναῦται ἐτιμῶντο μὲ ἀνδριάντας, ἐπι-
γραφὰς καὶ τρόπαια· τὰ δὲ τελευταῖα ἐσύγ-
κειντο ἀπὸ τὰ ὅπλα καὶ τὰς πρώρας τῶν νι-
κημένων πλοίων.

BIBΛION E'.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

ΚΕΦ. Α.

Ποῖον ἱματισμὸν εἶχον οἱ Ἕλληνες;

Οἱ Ἕλληνες ἐφόρουν ἐσωτερικόν τι φόρεμα ὀνομαζόμενον χιτῶνα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐβαλλον τὸν τρίβωνα· τὰ δὲ ὑποδήματά των ἐδέοντο ὑπὸ τὰ πέλματα μὲ ἱμάντας (1).

Ποῖος ἦτον ὁ περὶ τὴν κεφαλὴν κόσμος τῶν γυναικῶν;

Αἱ γυναῖκες περιετείλισσον τὴν κόμην αὐτῶν μὲ ταινίαν, ἢ τὴν ἐβαλλον εἰς δίκτυον, καὶ πάντοτε ἐσκέπαζον τὴν κεφαλὴν μὲ κάλυμμα, τὸ ὁποῖον κατέβαινεν ἕως εἰς τοὺς ὤμους των· μετεχειρίζοντο δὲ καὶ τὴν καλύπτραν (2)· εἶχον καὶ χρυσοὺς τέττιγας εἰς τὴν κόμην των (3) καὶ ἐφόρουν καὶ ἐνώτια.

Ποῖα ἦσαν τὰ ἄλλα των φορέματα;

Τὰ ὑπόλοιπά των φορέματα συνίσταντο

(1) Εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους οἱ Ἕλληνες περιεπάτουσαν γυμνοὶ τὴν κεφαλὴν· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα μετεχειρίζοντο πῖλους τοὺς ὁποίους ἔδενον ὑπὸ τὸν πῶγωνα.

(2) Κάλυμμα τὸ ὁποῖον ἐσκέπαζε τὸ πρόσωπον· ἦτον δὲ κατεσκευασμένον τοιούτῳ τρόπῳ, ὥστε νὰ βλέπωσι δι' αὐτοῦ ὅσαι τὸ ἐφόρουν· κοινῶς βέλο.

(3) Τοὺς τέττιγας ἐφόρουν ὡς σημεῖον τῆς αὐτοχθονίας των.

ἀπὸ λευκὸν χιτῶνα σφιγγόμενον ὑποκάτω τοῦ στήθους μὲ πλατεῖαν ζώνην, καὶ καταβαίνοντα μὲ κυματοειδεῖς πτυχὰς ἕως εἰς τὰς πτέρνας των· ἀπὸ ἓν μικρότερον ἱμάτιον τὸ ὁποῖον εἶχον μὲ ταινίαν ζωσμένον εἰς τὴν μέσην των, καὶ κεντημένον εἰς τὰς ἄκρας μὲ σειρὰς διαφόρων σχημάτων καὶ χρωμάτων· ὑπεράνω δὲ τούτων ἔβαλλον τὴν ἐπωμίδα. (1)

Ποσάκις τῆς ἡμέρας ἔτρωγον οἱ Ἕλληνες;

Οἱ Ἕλληνες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔτρωγον τετράκις τῆς ἡμέρας, καὶ κατὰ πρῶτον ἦτον τὸ πρόγευμα, τὸ ὁποῖον ἐγίνετο περὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, μετὰ ταῦτα τὸ γεῦμα, ἀκολούθως τὸ δειλινόν, καὶ τέλος τὸ δεῖπνον, τὸ ὁποῖον ἦτον τὸ κυριώτερον φαγητόν, ἐπειδὴ ἐγίνετο μετὰ τὴν ἐργασίαν καὶ τοὺς κόπους τῆς ἡμέρας.

Ποία ἦτον ἡ δίαιτα τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων;

Εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἡ τροφῆ των ἦσαν καρποὶ τῆς γῆς, καὶ τὸ ποτόν των νερόν· ὅτε ὅμως ἡ γεωργία προώδευσεν ὁπωσοῦν, εἰσέχθη ἡ χρῆσις τοῦ κριθίνου ἄρτου, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα τὸν ἔτρωγον μόνον οἱ πτωχοί.

(1) Ἐνδυμα βραχὺ, τὸ ὁποῖον ἔρριπτον ἐπὶ τῶν ὤμων.

Ἐφύλαττον πάντοτε ταύτην τὴν ἀπλότητα;

Ὅχι· ὀλίγον μετὰ ταῦτα εἰσῆχθη καὶ ἡ χρῆσις τοῦ κρέατος· καὶ μ' ὅλον ὅτι κατ' ἀρχὰς τὸ ἔκαμνον μόνον ψητὸν, βαθμηδὸν ἐγενεν ἡ τρυφή τῆς τραπέζης, καὶ τινες ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων κατεστάθησαν περίφημαι, διότι ἐγέννησαν καλοὺς μαγείρους. 1

Ποία ἦτον ἡ τροφή τῶν πτωχοτέρων κλάσεων;

Οἱ πτωχοὶ ἐτρέφοντο ἐνίοτε μὲ ἀκρίδας καὶ μὲ τὰς ἄκρας φύλλων τῶν δένδρων (2), ἢ ἐκοίλαινον τὸν ἄρτον καὶ ἐγέμιζον τὸ κοίλωμα μὲ ἄρτυμα· οἱ Ἕλληνες ἠγάπων πολὺ τοὺς ἰχθύας.

Ποῖον ἦτον τὸ σύνθηες ποτὸν τῶν Ἑλλήνων;

Τὸ σύνθηες ποτὸν τῶν Ἑλλήνων ἦτο νερὸν κρύον ἢ χλυαρόν· ἀλλ' ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κρύον, τὸ ὁποῖον ἐψύχραινον μὲ πάγον· μ' ὅλον τοῦτο καὶ τὰ κρασία ἐσυνειθίζοντο γενικῶς· οἱ πλούσιοι μάλιστα μετεχειρίζοντο

(1) Ἡ λιτότης διήρκεσε περισσότερον καιρὸν εἰς τὴν Λακεδαιμόνα καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας παρ' εἰς πᾶν ἄλλο μέρος τῆς Ἑλλάδος. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι εἶχον ἰδιαιτέρον τρόπον τοῦ ζῆν, διότι συνέτρωγον εἰς δημοσίας τραπέζας. Ἡ κυριωτέρα τροφή αὐτῶν ἦτον ὁ μέλας ζωμός.

(2) Κατὰ τὸν Αἰλιαγὸν οἱ πτωχοὶ ἐτρωγον τ' ἄκρα τῶν φύλλων τῶν λαχάνων, καὶ ὅχι τῶν δένδρων.

εἰς τὰς τραπέζας τῶν ἀξιόλογα κρασία.

Ποίας προετοιμασίας ἔκκρινον οἱ Ἕλληνες διὰ τὸ συμπόσιον;

Οἱ Ἕλληνες πρὶν ὑπάγουν εἰς τὸ συμπόσιον (1) ἐλούοντο, ἠλείφοντο μὲ μύρα καὶ ἐνεδύνοντο καταλλήλως μὲ τὴν περίστασιν· ὅτε δὲ ἐφθανον οἱ προσκεκλημένοι οἱ προσκαλοῦντες ἐλάμβανον αὐτοὺς ἀπὸ τὰς χεῖρας ἢ τοὺς ἐφίλουν εἰς τὰ χεῖλη, χεῖρας, γόνατα, ἢ πόδας, κατὰ τὸ μεγαλύτερον δηλαδή ἢ μικρότερον σέβας τοῦ ὁποίου ἄξιος ἦτον ἑκαστος.

Πῶς ἐκάθηντο οἱ Ἕλληνες ὅτε ἔτρωγον;

Οἱ Ἕλληνες ἔτρωγον εἴτε διόλου ὀρθιοι, ἢ κλίνοντες ὀλίγον πρὸς τὰ ὀπίσω· ἀλλ' εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς παρακμῆς των, ἥλλαξαν τὸν τρόπον τοῦτον, καὶ κατέκειντο εἰς κλίνας ἢ καθίσματα.

Περίγραψε τὸν νεώτερον τρόπον;

Ἡ τράπεζα ἐτίθετο εἰς τὸ μέσον, καὶ τριγύρω κλίνει ἐστρωμέναι μὲ τάπητας, εἰς τὰς ὁποίας κατέκειντο οἱ ξένοι κατὰ μακρος, ἀκουμβῶντες ἐπὶ τῶν ἀριστερῶν βρα-

(1) Πρέπει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἄνδρες καὶ γυναῖκες δὲν ἐπροσκαλοῦντο ὁμοῦ εἰς τὸ συμπόσιον.

χιόνων των, καὶ ἔχοντες τὰς κεφαλὰς των πρὸς τὰ ἄνω· αἱ δὲ ῥάχαι των ἐπεσηρίζοντο εἰς προσκεφάλαια (1).

Πῶς ἤρχιζε τὸ συμπόσιον;

Ἀμα ἐβάλλοντο τὰ φαγητὰ εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ πρὶν ἀρχίσουν οἱ ξένοι νὰ τρώγουν, ἐπροσφέρετο μέρος εἰς τοὺς Θεοὺς ὡς εἶδος ἀπαρχῆς.

Περίγραφε τὸ συμπόσιον;

Τὰ Ἑλληνικὰ συμπόσια συνίσταντο ἀπὸ τρεῖς τραπέζας· καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐσύγκειτο ἀπὸ τὰ ὀρεκτικὰ, ἡ δὲ δευτέρα ἀπὸ τὰ χορταστικὰ, καὶ μετὰ ταῦτα ἠκολούθει ἡ τρίτη, ἣτις ἐτελείονε μὲ μεγάλην ἀφθονίαν τραγημάτων κτλ.

Ποία τάξις ἐφυλάττετο εἰς τὸ συμπόσιον;

Διὰ νὰ διατηρῇται ἡ ἁρμονία εἰς τὰ συμπόσια, οἱ Ἕλληνες ἐσυνείθιζον νὰ διορίζωσι βασιλέα, ἔργον τοῦ ὁποίου ἦτο νὰ αποφασίζῃ τοὺς νόμους τῶν συμποτῶν, καὶ νὰ φρον-

(1) Ἐὰν πολλοὶ κατέκειντο εἰς τὴν αὐτὴν κλίνην, ὁ πρῶτος ἐκάθητο εἰς τὸ ἐπάνω μέρος, ἔχων τοὺς πόδας του ἐξαπλωμένους εἰς τὴν ῥάχην τοῦ δευτέρου· ἡ δὲ κεφαλὴ τοῦ δευτέρου ἦτο κατωτέρω τῆς τοῦ πρώτου, καὶ οἱ πόδες του τεθειμένοι ὀπίσω τῆς ῥάχης τοῦ τρίτου, καὶ οὕτω καθεξῆς.

τίζῃ νὰ πίνη ἕκαστος τὴν ἀναλογίαν του ἀπὸ τὸ κρασίον.

Παῖα συνήθεια ἐφυλάττετο εἰς τὸ πίνειν;

Οἱ Ἕλληνες ἐσυνείθιζον, καθὼς καὶ οἱ Ἀγγλοι, νὰ πίνωσιν εἰς ὑγείαν ὅχι μόνον τῶν παρόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπόντων φίλων· καὶ εἰς πᾶσαν πρόποσιν ἔχυνον ὀλίγον κρασίον κατὰ γῆς, τὸ ὁποῖον ὠνομάζετο σπονδῇ.

Πῶς διελύετο τὸ συμπόσιον;

Ἀφοῦ τὸ συμπόσιον ἐτελείονεν, ἐπροσφέρετο σπονδῇ μετὰ παρακλήσεως, καὶ ἐψάλλετο ὕμνος εἰς τοὺς Θεούς· μετὰ τοῦτο ἡ συντροφία ἐτέρπετο μὲ τὴν μουσικὴν, τὸν χορὸν, τὴν γελωτοποιίαν, ἥ μὲ ὅ,τι ἄλλο ἠδύνατο νὰ προξενήσῃ εὐφροσύνην καὶ εὐθυμίαν.

ΚΕΦ. Β'.

Περὶ τῶν Ἑλληνικῶν γάμων.

Ἐτίματτο ὁ γάμος εἰς τὴν Ἑλλάδα;

Ὁ γάμος ἐθεωρεῖτο ὡς πολὺ ἐντιμον πρᾶγμα, καὶ ἐνεψυχόνητο μὲ πάντα τρόπον, καὶ ταςοῦτον, ὥστε ὅσοι ἔμενον ἄγαμοι,

ἐκαταφρονοῦντο, καὶ εἰς τινὰς τόπους ἐτιμωροῦντο (1).

Ποία ἐποχὴ τοῦ ἔτους ἐθεωρεῖτο ἡ ἀρμοδιωτέρα διὰ τὸν γάμον.

Ὁ χειμὼν ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ ἀρμοδιωτέρα ἐποχὴ, καὶ κατ' ἐξοχὴν, ὅταν ἡ Σελήνη ἦτον ἐν συνόδῳ μὲ τὸν ἥλιον (2).

Μὲ ποίας γυναῖκας ἐνυμφεύοντο οἱ Ἕλληνες;

Εἰς τὰς πλειότερας Ἑλληνικὰς πολιτείας, οἱ πολῖται ἔπρεπε νὰ νυμφεύωνται μόνον μὲ πολίτιδας· καὶ ὅσοι ἐνυμφεύοντο μὲ ἄλλην τινὰ γυναῖκα, καταδικάζοντο εἰς χρηματικὴν ποινὴν χιλίων δραχμῶν· οἱ δὲ ξένοι οἱ νυμφευόμενοι μὲ Ἑλληνίδας καταδικάζοντο νὰ πωληθῶσιν ὡς δοῦλοι.

Τί ἀπαιτεῖτο εἰς νομιμοποίησιν τοῦ γάμου;

Ὁ γάμος δὲν ἐθεωρεῖτο νόμιμος, ἂν οἱ γονεῖς καὶ τῶν δύο μερῶν δὲν ἔδιδον τὴν συγκατάθεσίν των· ἂν δὲ οἱ γονεῖς τῆς κόρης ἦσαν ἀποθαμμένοι, ἡ συγκατάθεσις τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν πάππων τῆς ἦτον ἀναγκαία.

(1) Ἴδε βιβλ. Β. κεφ. Η. σελ. 69.

(2) Σύνοδος τῆς Σελήνης μὲ τὸν ἥλιον λέγεται, ὅτε ἡ σελήνη ἴσταται μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς γῆς· τοῦτο δὲ συμβαίνει κατὰ πᾶσαν νέαν σελήνην.

Ἐδίδοντο τροῖκες εἰς τὰς Ἑλληνίδας;

Ἡ συνήθεια τῆς προικίσεως ἦτο γενικὴ εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἐκτὸς εἰς τὴν Λακεδαίμονα, ὅπου ἡ τοιαύτη συνήθεια δὲν ἐγένετο παραδεκτὴ.

Ποῖαι προπαρασκευαστικαὶ τελεταὶ ἐγίνοντο διὰ τὸν γάμον;

Πρὶν ἢ τελεσθῇ ὁ γάμος, αἱ παρθένοι ἐπρόσφερον δῶρα καὶ θυσίας εἰς τὴν Ἀρτεμιν, διὰ τῶν ὁποίων ἐλάμβανον τὴν ἄδειαν ν' ἀφήσουν τὴν συνοδίαν τῆς, καὶ ν' ἀλλάξουν τῆς κατάστασιν τῆς ζωῆς των· ἐκόπτετο προσέτι καὶ ἡ κόμη τῆς νύμφης, καὶ ἀφιερῶτο εἰς τὴν Ἀρτεμιν, ἢ εἰς ἄλλην τινὰ θεότητα, εἰς τὴν ὁποίαν αὕτη ἦτο περισσότερον ὑπόχρεως.

Τί ἀξιοσημείωτον παρατηρεῖται ὡς πρὸς τὰς θυσίας;

Εἰς τὰς θυσίας τὰς γινομένας πρὶν τοῦ γάμου, ἡ χολὴ τοῦ θύματος ἀπεσπᾶτο, καὶ ἐρρίπτετο ὀπίσω τοῦ βωμοῦ, καὶ τοῦτο ὑπαινίττετο, ὅτι ἡ ὀργὴ καὶ ἡ πονηρία δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάρχουν εἰς τὴν γαμικὴν κατάστασιν· ἐξετάζοντο ἐπιμελῶς ἀπὸ τοῦς μάντεις καὶ τὰ σπλάγχνα τῶν ζώων, καὶ ἂν ἐφαίνετο κακὸς οἰωνὸς, τὸ προτιθέμενον

συνοικέσιον ἐμποδίζετο, καὶ οἱ γάμοι δὲν ἐτελοῦντο.

Περίγραψε τὰ φορέματα τῆς νύμφης καὶ τοῦ γαμβροῦ;

Ἡ νύμφη καὶ ὁ γαμβρὸς ἐφόρουσαν διαφόρων χρωμάτων φορέματα, καὶ ἦσαν πλούσιως στολισμένοι κατὰ τὴν τάξιν των· ἡ κεφαλὴ των ἦτο μυρωμένη καὶ στεφανωμένη μετὰ ποικίλα φυτὰ καὶ ἄνθη (1).

Περίγραψε τὴν γαμικὴν πομπήν;

Ἡ νύμφη καθημένη τὸ ἐσπέρας εἰς ἅμαξαν μετέβαινεν ἀπὸ τὴν ἰδικήν της εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀνδρός της, προπορευομένων δούλων μετὰ λαμπάδας, καὶ περιστοιχοῦντων μουσικῶν καὶ χορευτῶν. Ἄμα δὲ ἐφθانون, ἐκαίετο ὁ ἄξων τῆς ἀμάξης, καὶ τοῦτο ἐσήμαινεν, ὅτι ἡ γυνὴ δὲν ἔπρεπε ποτὲ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ἴδια.

Ποῖαι ἄλλαι τελεταὶ ἐγίνοντο;

Ὅτε ὁ γαμβρὸς εἰσῆρχετο εἰς τὴν οἰκίαν του μετὰ τὴν νύμφην, ἐχύνοντο εἰς τὰς κεφαλὰς των σῦκα καὶ ἄλλα εἶδη ὀπωρικῶν, ὡς σημεῖον μελλούσης ἀφθονίας· ἀκολουθῶς ἐ-

(1) Καὶ ἡ οἰκία, ὅπου ἐτελοῦντο οἱ γάμοι, ἦτο στολισμένη μετὰ ἄνθη, καὶ κόπανον ἐκρεμάτο εἰς τὴν θύραν.

γίνετο πολυτελές συμπόσιον με μουσικὴν, χοροὺς καὶ τραγῳδία, τὸ ὅποιον διήρκει ἐπὶ τινὰς ἡμέρας.

Εἶχον πολλὴν ἐλευθερίαν αἱ Ἑλληνίδες;

Ὅχι· αἱ Ἑλληνίδες, καὶ μάλιστα αἱ ἄγαμοι, ἦσαν πολὺ περιορισμέναι εἰς τὰ ἐνδότερα μέρη τῆς οἰκίας, καὶ ἐφυλάττοντο προσεκτικῶς· αἱ δὲ νεωστὶ νυμφευμέναι ἦσαν σχεδὸν ὑπὸ τὸν αὐτὸν περιορισμόν· ἡ αὐστηρότης αὕτη ἐμετριάσθη μετὰ ταῦτα, ἀλλ' ὑπεχρεοῦντο αἱ γυναῖκες νὰ καλύπτωνται τὸ πρόσωπον, ὡσάκεις ἐξήρχοντο τῆς οἰκίας (1).

ΚΕΦ. Γ'.

Περὶ τῶν ἐπικηδείων τελετῶν.

Ἐθεώρουν αἱ Ἕλληνες ὡς πολλοῦ λόγου ἀξίας τὰς ἐπικηδείους τελετάς;

Οἱ Ἕλληνες ἐθεώρουν τὰ πρὸς τοὺς νεκροὺς χρέη ὡς ἱερὰ, καὶ τὴν παραμέλησιν αὐτῶν ὡς τὸ μέγιστον τῶν ἐγκλημάτων· αἱ

(1) Αὕτη ἡ συνήθεια ἦτον κοινὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔκτος εἰς τὴν Λακεδαιμόνα, ὅπου αἱ παρθενοὶ ὑπεχρεοῦντο ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ Λυκούργου νὰ γυμνάζωνται εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἀνδρικῶν ἀγώνων.

μεγαλήτεραι δὲ ἀπὸ ὅλας τὰς κατάρας, ἦτο τὸ νὰ καταρασθῇ τις ἄλλον νὰ ἐνταφιασθῇ χωρὶς τῶν ἐπικηδείων τιμῶν.

Ποίᾳς τελεταῖς ἐσυνείθιζον νὰ κάμνωσι πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς;

Ὅτε τις ἡσθένει ἐπικίνδυνον ἀσθένειαν, ἐσυνείθιζον νὰ κρεμῶσιν εἰς τὴν θύραν τοῦ κλάδον δάφνης, διὰ νὰ καταστήσωσιν εὐμενῇ τὸν Ἀπόλλωνα, τὸν Θεὸν τῆς ἰατρικῆς (1), καὶ ὅτε ἐψυχorrάγει, οἱ φίλοι τοῦ ἀπεύθυνον δεήσεις πρὸς τὸν Ἑρμῆν, τοῦ ὁποίου ἔργον ἦτο νὰ μεταφέρῃ τὰς ψυχὰς εἰς τὸν ἄδην.

Τί ἄλλο ἐγίνετο;

Οἱ φίλοι καὶ συγγενεῖς βλέποντες τὸν ἀσθενῆ ψυχorrάγοῦντα ἐπροθυμοῦντο ν' ἀκούσωσι τοὺς κατ' ἐκείνην τὴν σιγμὴν λόγους του, τοὺς ὁποίους εἰς τὸ μετὰ ταῦτα ἐπρόφερον πάντοτε μὲ σέβας· ἠγχαλίζοντο δὲ καὶ ἐφίλουν αὐτὸν εἰς τὸ σῶμα, πασχίζοντες ν' ἀναπνεύσωσι τὴν τελευταίαν ἀναπνοήν του, ἐπειδὴ ἐστοχάζοντο, ὅτι ἡ ψυχὴ του ἤθελε μεταβῇ τοιοῦτοτρόπως εἰς τὰ σώματά των.

(1) Ἡ δάφνη ἐχρησίμευεν εἰς ἀνάμνησιν τῆς προσφιλοῦς εἰς τὸν Ἀπόλλωνα δάφνης, ἐφρόνουν δὲ, ὅτι ὁ Ἀπόλλων δὲν ἠδύνετο νὰ ἐκτείνῃ τὴν ὀργὴν του εἰς τοὺς, ὅπου ἤθελεν ἀπαντήσῃ δάφνην.

Τί ἐσυνειθίζετο εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου;

Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου ἐσυνειθίζον νὰ κτυπῶσι χαλκίλους λέβητας, καὶ μὲ τοῦτο ἐνόμιζον, ὅτι ἀποδιώχνουν τὰ δαιμόνια, καὶ προφυλάττουν τὴν ψυχὴν τοῦ νεκροῦ ἀπὸ τὰς Ἐρινύας.

Τί ἐγένετο ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος ἐξέπνεεν;

Ἀμα ὁ ἄνθρωπος ἐξέπνεεν, οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς ἔκλειον τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ στόμα του, καὶ ἐσκέπαζον τὸ πρόσωπόν του· ἀκολούθως διέτασσον εὐσχήμως τὰ μέλη του, πλύνοντες καὶ ἀλείφοντες τὸ σῶμά του· μετὰ ταῦτα ἐνέδυνον αὐτὸν μὲ λευκὸν λαμπρὸν φόρεμα, καὶ τὸν ἔθετον εἰς φέρετρον πλησίον τῆς εἰσόδου τῆς οἰκίας.

Τί ἄλλο ἐγένετο εἰς τὸν νεκρόν;

Πρὶν ἐνταφιασθῇ ὁ νεκρὸς ἐβάλλετο νόμισμα εἰς τὸ στόμα του διὰ νὰ πληρώσῃ τὸν ναῦλον εἰς τὸ σκάφος τοῦ Χάρωνος, καὶ ἐν πλακούντιον κατεσκευασμένον ἀπὸ ἀλεύριον, μέλι κτλ. (μελιττοῦτα) διὰ νὰ καταπραΰνῃ μὲ τοῦτο τὴν θηριωδίαν τοῦ σκύλου Κερβερου, πυλωροῦ τοῦ ᾄδου.

Τί ἔχαμνον οἱ Ἕλληνες τοὺς νεκρούς των;

Οἱ Ἕλληνες ποτὲ μὲν ἔκαιον, ποτὲ δὲ ἔ-

θαπτον τοὺς νεκροὺς, καὶ ἡ τελετὴ αὐτῇ ἐγίνετο ἐν καιρῷ ἡμέρας, καὶ ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρὶν τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου.

Περίγραψε τὴν ἐπικήδειον πομπήν;

Τὸ σῶμα ἐβάλλετο εἰς φέρετρον, τὸ ὁποῖον ἔφερον ἄνθρωποι ἐπὶ τῶν ὤμων των· ἀλλ' εἰς τὴν Λακεδαίμονα ἐκαίετο ἐπάνω εἰς ἀσπίδα, καὶ ἐντεῦθεν ἔλαβε τὴν ἀρχὴν τοῦ ὁ λόγος τὸν ὁποῖον Σπαρτιᾶτίς τις εἶπε πρὸς τὸν υἱόν της δεικνύουσα τὴν ἀσπίδα του, ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τάν· ἦτοι, ἢ τὴν ἀσπίδα νὰ φέρῃς, ἢ νὰ σὲ φέρουν ἐπ' αὐτῆς· οἱ φίλοι δὲ καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ ἠκολούθουν. Εἰς τὸν ἐνταφιασμόν τῶν στρατιωτῶν ἐσυνόδευον τὸ λείψανον οἱ συστρατιῶταί των, ἔχοντες τὰς λόγχας των ἐστραμμένας πρὸς τὴν γῆν.

Με ποῖον τρόπον ἐθαπτον τοὺς νεκροὺς;

Οἱ Ἕλληνες ἀπέθετον τὰ σώματα εἰς κιβώτια μετὰ τὸ πρόσωπον πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ταῦτα ἐτίθεντο εἰς τὸν τάφον βλέποντα πρὸς ἀνατολὰς.

Περίγραψε τὸν τρόπον τοῦ καίειν τοὺς νεκρούς;

Τὸ σῶμα ἐτίθετο εἰς τὴν κορυφὴν τῆς πυρᾶς, τὴν ὁποίαν προητοίμαζον οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς τοῦ ἀποβιώσαντος, καὶ ἐ-

τειλίσσεται μετὰ τὸ πάχος ζώων· ἐρρίπτοντο δὲ καὶ διάφορα ζῶα εἰς τὴν πυράν (1)· καὶ ἐχύνοντο εἰς τὰς φλόγας πολύτιμα μύρα καὶ ἀρώματα· ἐὰν δὲ ᾗτο στρατιωτικὸς ὁ νεκρὸς, συνεικαίοντο ὁμοῦ μετὰ αὐτὸν καὶ τὰ ὅπλα του.

Τί ἐγίνετο ἀκολουθῶς;

Ἀφοῦ ἐκαίετο ἡ πυρά, καὶ αἱ φλόγες ἔπαυον, ἔσθυνον τὰ λείψανα τοῦ πυρὸς μετὰ κρασίον.

Τί ἐκαμνον τὰ ὀστέα;

Ἀφοῦ ἔσθυνε τὸ πῦρ, ἐσύναζον ἐπιμελῶς τὰ ὀστέα καὶ τὴν στάκτην, ἐπλυνον καὶ ἐμύρονον αὐτά, καὶ τὰ ἀπέθετον εἰς κάλπην διὰ νὰ τὰ ἐνταφιάσουν.

Πῶς ἔθαπτον τὸν νεκρὸν, ἢ ἀπέθετον τὴν κάλπην;

Οἱ Ἕλληνες ἔθαπτον τοὺς νεκροὺς τῶν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰ πλάγια τῶν βασιλικῶν δρόμων. Πᾶσα οἰκογένεια εἶχε τὸν ἰδιαίτερόν της τάφον, καὶ ἡ στέρησις τούτου ἐλογίζετο μία ἀπὸ τὰς μεγαλητέρας δυστυχίας.

Περίγραψε τοὺς Ἑλληνικοὺς τάφους;

(1) Ἄν ὁ ἀποθανὼν ᾗτον σημαντικὸς, συνεκαίοντο μετὰ τὸ σῶμά του καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς δούλους καὶ τοὺς αἰχμαλώτους του.

Οἱ Ἑλληνικοὶ τάφοι κατ' ἀρχὰς δὲν ἦσαν ἄλλο, εἰμὴ λάκκοι ἐσκαμμένοι εἰς τὴν γῆν· ἀλλ' εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους, τοὺς ἐλιθόστρονον καὶ τοὺς ἐθόλονον, ἐνίοτε δὲ ἐστόλιζον αὐτοὺς καὶ μὲ στήλας, καὶ ἐπέγραφον τὰς ἀρετὰς τῆς οἰκογενείας καὶ τὰς πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας τοῦ ἀποβιώσαντος.

Πῶς ἄλλως ἐστόλιζον οἱ Ἕλληνες τοὺς τάφους των;

Ὅτε δὲν ὑπῆρχε καμμία ἐπιγραφή, ἀνῆγειρον συνήθως ἀνδριάντας, ἢ ἄλλην τινὰ κατάλληλον εἰκόνα· οἱ τάφοι τῶν στρατιωτῶν διεκρίνοντο ἀπὸ τὰ ὄπλα των, οἱ τῶν ναυτῶν ἀπὸ τὰ κωπία των, καὶ οἱ τῶν τεχνιτῶν ἀπὸ τὰ διάφορα ἐργαλεῖα τῆς τέχνης των.

Ποῖαι τελεταὶ ἐγίνοντο εἰς τοὺς τάφους;

Εἰς τὰς κηδεῖας τῶν σημαντικῶν ἀνδρῶν, ἐξεφωνεῖτο λόγος πανηγυρικὸς, πρὶν ἢ συνοδία ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸν τάφον· ἐγίνετο ὡσαύτως καὶ λόγος κατ' ἑτος εἰς μνήμην τῶν Ἀθηναίων ἐκεῖνων, οἵτινες ἔπεσον εἰς τὰς μάχας.

Ποῖαι ἄλλαι τιμαὶ ἐγίνοντο εἰς τοὺς νεκρούς;

Οἱ Ἕλληνες ἐσυνείθιζον νὰ βάλλουν λαμπάδας ἀναμμένας εἰς τὰ ὑπόγεια μνήματα

τῶν νεκρῶν· καὶ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τὰ μνήματα ἐστολίζοντο μὲ φυτὰ καὶ ἄνθη, καὶ αἱ πλάκες τῶν μνημάτων ἐθυμιάζοντο μὲ εὐώδη ἀρώματα.

Ποῖα ἦσαν τὰ σημεῖα τοῦ πένθους;

Οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ ἀποθανόντος ἔπαυον τοῦ νὰ ἀναφαίνωνται εἰς τὰ συμπόσια καὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας· μουσικὰ ὄργανα, καὶ πᾶν ἄλλο τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ προξενήσῃ χαρὰν καὶ εὐθυμίαν ἐξορίζετο ἀπὸ τὴν οἰκίαν· πολυτέλεια καὶ καλλωπισμὸς δὲν ἦτο συγχωρημένος· τὰ ἐνδύματά των ἦσαν πολὺ πρόστυχα, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λευκά· ἔκοπτον, καὶ ἐνίοτε μάλιστα ἐξύριζον (1) ὅλως διόλου τὴν κόμην των, καὶ ποτὲ μὲν ἔβαλλον αὐτὴν εἰς τὸ σῶμα τοῦ νεκροῦ, ποτὲ δὲ τὴν ἔρριπτον ἐν τῷ μέσῳ τῆς πυρᾶς, διὰ νὰ συγκαῇ μετ' αὐτοῦ· ἐνίοτε δὲ τὴν ἀπέθετον εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἐνταφιάζον τὰ λείψανα.

Ποῖα ἦσαν τὰ ἄλλα σημεῖα τοῦ πένθους;

Ὅτε ἀπέθνησκε τις ἔχων σημαντικὸν τῆς

(1) Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπεμελοῦντο πολὺ τὴν κόμην καὶ τὰ γένειά των, καὶ εἰς τὰς λαμπρὰς ἡμέρας ἐκτένιζον τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ γένεια εἰς σημεῖον χαρᾶς· εἰς τὸν καιρὸν δὲ τῆς λύπης, ἔκαμνον ὅλον τὸ ἐναντιῶν,

πόλεως ἀξίωμα, ἢ ἐξοχον κοινωνικὴν θέσιν, ἢ ὅτε συνέβαινε τρομερόν τι δυστύχημα, αἱ δημόσιαι συνελεύσεις ἐπαυον προσωρινῶς· τὰ γυμνάσια, τὰ λουτρά, τὰ ἐργαστήρια, καὶ οἱ ναοὶ ἐκλείοντο εὐθύς· αἱ ἀγοραὶ ἔμενον ἔρημοι, καὶ ἡ πόλις ὁλόκληρος δὲν παρίστανεν εἰμὴ θέαμα πένθους καὶ θλίψεως.

Διὰ ποίαν αἰτίαν μετεχειρίζοντο μουσικὰ ὄργανα εἰς τὰς ἐπικηδείους τελετάς;

Κατὰ τὴν γνώμην τινῶν, ἡ ἀρμονία τῆς μουσικῆς ἐχρησίμευεν εἰς τὸ ν' ἀποδιώχνη τὰς Ἐρινύας καὶ τὰ κακὰ δαιμόνια· κατ' ἄλλους δὲ ἦτον τὸ ἐμβλημα τῶν αἰωνίων μουσικῶν ἀρμονιῶν τῶν ἡλυσίων πεδίων· τὸ πιθανώτερον δὲ εἶναι, ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς μουσικῆς ἦτο νὰ διεγείρῃ τὴν λύπην.

ΚΕΦ. Δ'.

*Περὶ νομισμάτων, σταθμῶν καὶ μέτρων
μήκους καὶ χωρικότητος. (1).*

Πόσα εἶδη νομισμάτων εἶχον οἱ Ἀθηναῖοι;

Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον τριῶν εἰδῶν νομίσμα-

(1) Το παρὸν κεφάλαιον ἐλήφθη ὁλόκληρον ἀπὸ τὴν ἀρχαιολογίαν τοῦ Ρομπινσὼν, καὶ ἀπὸ ἄλλους συγγραφεῖς.

τα· τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα ἦσαν τὰ ἀρχαιοτέρα, τὰ χρυσᾶ εἰσῆχθησαν ἀργότερα, τὰ δὲ χάλκινα ἐχαράχθησαν μετὰ παρέλευσιν χρόνου πολλοῦ· μ' ὅλον τοῦτο τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα ἦσαν εἰς μεγαλητέραν χρῆσιν.

Πῶς εἰσῆχθησαν μετὰ ταῦτα τὰ χάλκινα νομίσματα;

Ἐπειδὴ παρατηρήθη, ὅτι τὰ μικρὰ ἀργυρᾶ νομίσματα ἦσαν ὑποκείμενα εἰς ἀπώλειαν, μετεχειρίσθησαν τὰ χάλκινα νομίσματα.

Εἶχον πολὺ βάρος τὰ χρυσᾶ νομίσματα;

Τὰ μεγαλήτερα τῶν χρυσῶν νομισμάτων ἐξυγιζαν δύο δραχμας, καὶ ἰσοδυνάμουν μὲ εἰκοσι πέντε δραχμας ἀργυρᾶς· ὁ χρυσὸς ἦτο πολὺ σπάνιος εἰς τὴν Ἑλλάδα, μετακομιζόμενος ἀπὸ τὴν Λυδίαν καὶ Μακεδονίαν.

Ποῖα σύμβολα εἶχον τὰ νομίσματα;

Τὰ ἀργυρᾶ τετράδραχμα εἶχον ἐκ τοῦ ἐνὸς μὲν μέρους τὴν κεφαλὴν τῆς Ἀθηνᾶς, ἐκ τοῦ ἑτέρου δὲ γλαῦκα· ἦσαν πολὺ ἀτέχνως κατασκευασμένα, καὶ τοῦτο, διότι δὲν ἤθελον νὰ ἐξοδεύωσι πολλὰ εἰς τὴν κατασκευὴν αὐτῶν· εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ὁμῶς χρόνους κατασκευάζοντο μὲ περισσotέραν ἐπιμέλειαν· ἐκ τούτων εἶναι τὰ τετράδραχμα,

ἐπὶ τῶν ὁποίων παρατηρεῖται γλαυξ καθη-
μένη ἐπὶ ἀγγείου, ὅπου ἀναγινώσκονται ὁ-
νόματά τινα, ἢ μονογράμματα.

Εἶχον ἄλλα σύμβολα τὰ νομίσματα τῶν Ἀθηναίων;

Ἐκτὸς τῶν εἰκόνων τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῆς
γλαυκῆς, οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον παραδεχθῆ τὰ τῆς
Σφιγγὸς, τοῦ Διὸς, τῆς Ἀρτέμιδος, τοῦ Ἄ-
ρεος, τοῦ Ἡρακλείου, τοῦ Ἡρακλέους, τοῦ
Ἀσκληπιοῦ, τῆς Δήμητρος κλπ.

Ποῖα ἦσαν τὰ σύμβολα τῶν νομισμάτων τῶν ἄλλων
Ἑλληνικῶν λαῶν;

Τὰ νομίσματα τῶν Ἀρκάδων ἔφερον σύμ-
βολα τὸν Δία καὶ τὸν ἀστὸν αὐτοῦ, Ἑρμῆν
τὸν Κυλλήνιον καὶ τὸ κυρήκειον αὐτοῦ κλπ.
τὰ τῶν Κορινθίων, τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὴν
Ξαλινίτιδα Ἀθηνᾶν, τὴν Χίμαιραν καὶ τὸν
Βελλεροφόντην κλπ. τὰ τῶν Λακεδαιμονί-
ων, τὸν Κάστορα καὶ Πολυδεῖκην, τὸν Λυ-
κοῦργον κλπ.

Πῶς ὠνομάζοντο τὰ διάφορα εἶδη τῶν Ἑλληνικῶν
νομισμάτων;

Τὰ μὲν ἀργυρᾷ νομίσματα εἶχον τὰς ἀ-
κολούθους ὀνομασίας· δραχμή, ἢ ὀλκή, ἡμί-
δραχμον, δίδραχμον, τρίδραχμον, τετρά-
δραχμον, πεντάδραχμον, ὀβολὸς (1), ἡμιώ-

(1) Εἰς ὀβολοὶ ἰσοδυνάμουν μὲ μίαν δραχμὴν.

βόλιον, θυωβόλιον, τριωβόλιον, τετρώβολον· τὰ δὲ χρυσᾶ νομίσματα ὠνομάζοντο στατήρ, μνᾶ καὶ τάλαντον, ἡμιτάλαντον, τριτάλαντον, δεκατάλαντον· τὰ δὲ χάλκινα ὠνομάζοντο κυρίως λεπτόν, χαλκός, καὶ δίχαλκος.

Τὰ Ἑλληνικὰ νομίσματα εἶχον τὴν αὐτὴν ἀξίαν πανταχοῦ;

Ὅχι· τὰ Ἑλληνικὰ νομίσματα εἶχον διαφορὴν πραγματικὴν ἀξίαν ὅχι μόνον παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῷ αὐτῷ λαῷ, κατὰ τὰς διαφοροὺς περιόδους τῆς ἱστορίας του.

Ἰδε εἰς τὴν ἀκόλουθον σελίδα κλίμακα νομισμάτων δεικνύουσιν τὴν ἀναφορικὴν ἀξίαν ἐκάστου συγκρινομένου μὲ τᾶλλα.

Ποῖαν ἀξίαν εἶχον τὰ χρυσᾶ νομίσματα;

Ὁ χρυσοῦς στατήρ ἰσοδυνάμει μὲ δραχμὰς 25.

Ὁ Κιζυκηνὸς στατήρ μὲ δραχ. 28.

Ὁ Δαρεικὸς στατήρ μὲ δραχ. 50.

Ἡ Μνᾶ μὲ δραχ. 100.

Τὸ δὲ τάλαντον μὲ δραχμὰς . . 6,000.

Ποῖα ἦσαν τὰ σταθμᾶ;

Τὰ αὐτὰ ὀνόματα τῶν νομισμάτων ἦσαν ἐν χρήσει καὶ ὡς πρὸς τὰ σταθμᾶ. Τὸ τᾶ-

λαντον ἐζύγιζεν 60 μνάς, ἡ μνα̑ ἑκατὸν δραχμάς, ἡ δραχμὴ ἦτον τὸ ἑκατοστημόριον τῆς μνάς· ἡ δραχμὴ ἐζύγιζεν ἐξ ὀβολοῦς, ὁ ὀβολὸς ὀκτὼ χαλκοῦς, καὶ ὁ χαλκὸς ἐπτὰ λεπτά· εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους εἰσῆχθη καὶ ἡ λίτρα ἰσοδυναμοῦσα μὲ 75 δραχμάς.

Ποῖα ἦσαν τὰ μέτρα τοῦ μήκους; (1)

Ἡ μονάς τῶν μέτρων τοῦ μήκους ἦτον ὁ πούς (Ὀλυμπιακός), ὅστις ἐδιαίρειτο εἰς 16 δακτύλους, καὶ εἰς τέσσαρας δοχμάς· ἐκάστη δοχμὴ (1) εἶχε τέσσαρας δακτύλους· ἡ σπιθαμὴ ἦτον δώδεκα δακτύλους· ὁ πᾶχυς ἦτον ἓνα πόδα καὶ ἡμισυν· τὸ βῆμα δύο πόδας καὶ ἡμισυν· ἡ ὀργυιά, (ἀπὸ τὸ ὀρέγειν, ἐκτείνειν τὰς χεῖρας), τέσσαρας πῆχεις.

Ποῖον μέτρον εἶχον διὰ τὴν καταμέτρησιν τῆς γῆς;

Τὸ πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν κυρίως χρησιμεῦον μέτρον ἦτον τὸ πλέθρον, τὸ ὅποιον ἐξισοῦτο μὲ ἑκατὸν πόδας.

Ποῖα ἦσαν τὰ ὁδοιπορικὰ μέτρα;

(1) Τα μέτρα τοῦ μήκους ἐλήφθησαν ἀπὸ τὰ διάφορα μέρη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, οἷον ὁ πῆχυς, ὁ πούς, ὁ δάκτυλος κτλ.

(1) Ἡ δοχμὴ παράγεται ἀπὸ τὸ δεχομαι, ἦται ἦταν ἀνοίγη τις τὴν χεῖρα διὰ νὰ δεχθῇ τι.

Τὰ ὁδοιπορικὰ μέτρα ἦσαν τὸ στάδιον (1), τὸ ἱππικὸν (2), Δόλιχος (3), τὸ Μίλιον (4), ὁ Παρασσάγγης (5), καὶ ὁ Σχοῖνος (6)

Ποῖα ἦσαν τὰ μέτρα τῆς χωρητικότητος;

Τὸ μεγαλῆτερον μέτρον τῆς χωρητικότητος διὰ τὰ ὑγρά ἦτον ὁ Μετρητής, (7) ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο καὶ κάδος, ἐκ τοῦ χάδειν, χωρεῖν· περιελάμβανε δὲ 12 χοάς· ὁ χοὺς ὦν τὸ δωδέκατον τοῦ μετρητοῦ περιεῖχεν ἐξ ἑξέστας (8), ἰσοδυναμοῦντας μὲ 12 κοτύλας·

(1) Λέγεται, ὅτι τὸ στάδιον ἐφευρέθη ἀπὸ τὸν Ἡρακλέα, τοῦ ὁποίου τὴν ἀθλητικὴν δύναμιν παρίστανε, διότι περιελάμβανε τὸ διάστημα, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ τρέξῃ χωρὶς νὰ πάρῃ τὴν ἀναπνοήν του· παράγεται δὲ ἀπὸ τὸ ἴστημι, διότι ἐστέκετο ἐκεῖ ὅπου ἐλάμβανε τὴν ἀναπνοήν του.

(2) Διάστημα τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ τρέξῃ ἵππος μὲ μίαν ἀναπνοήν· ἰσοδυνάμει δὲ μὲ τέσσαρα στάδια.

(3) Ὁ δόλιχος ἦτον συνήθως δώδεκα στάδια, ἀλλ' ἐνίοτε ἦτον περισσότερα, καὶ ἄλλοτε ὀλιγώτερα.

(4) Ἐξισοῦτο μὲ 8 στάδια.

(5) Ἐξισοῦτο μὲ τριάκοντα στάδια.

(6) Οὗτος ἦτον μέτρον Αἰγυπτιακόν, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτον ἀκριβῶς ὠρισμένον, διότι ἄλλοι μὲν λέγουσι, ὅτι περιελάμβανε 60, ἄλλοι 40, καὶ ἄλλοι 32 στάδια.

(7) Ὁ μετρητής ἐχώρει 23 περίπου ὀκάδας.

(8) Τὸ μέτρον ξέστης, μένει καὶ σήμερον ἐν χρῇσει

ὁ κύαθος ἦτο τὸ ἐν ἑκτον τῆς κοτύλης, καὶ τὸ ἐν δωδέκατον τοῦ ξέστου, καὶ ἡ Κόγχη ἦτο τὸ ἐν δωδέκατον τοῦ Κυάθου.

Ποῖα ἦσαν τὰ μέτρα τῆς χωρητικότητος διὰ τὰ σκευά;

Τὸ μεγαλύτερον μέτρον, τὸ ὁποῖον μετεχειρίζοντο πρὸς μέτρησιν τῶν Δημητριακῶν καρπῶν ἦτον ὁ Μέδιμνος (1)· ἐδαιρειτο δὲ εἰς τρίτον, ἑκτον, ἡμίεκτον, καὶ περιελάμβανε 48 χοίνικας.

Τὰ σημειωθέντα μέτρα ἦσαν κοινὰ παρ' ὅλοις τοῖς Ἕλλησιν;

Ὅχι· ταῦτα κυρίως ἦσαν εἰς χρῆσιν παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, οἱ δὲ ἄλλοι Ἕλληνες μετεχειρίζοντο ἄλλα διάφορα μέτρα.

παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, ὀνομαζόμενον Ξηστὶ, ἀλλὰ περιλαμβάνει πέντε ἡμισυ ὀκάδας, ἐνῶ ὁ παλαιὸς Ξέστης μόνις περιελάμβανεν ἡμίσειαν ὀκάν.

(1) Ὁ Μέδιμνος περιεῖχε 36 περίπου ὀκάδας.

Λ Ε Ξ Ι Κ Ο Ν

*Τῶν ἐμπεριεχομένων μὴ κοιτῶν λέξεων,
καὶ τῶν ἰδίως εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν
ἀναγομένων.*

Α.

Ἀγαλμα· σχῆμα παρι-
 στάνον τὴν εἰκόνα θεοῦ
 τινος ἢ Ἡρώος, εἰδωλον.
 Ἀγρός· χωράφιον.
 Ἀγχίνοια· ὀξύτης, ταχύτης
 τοῦ νοός.
 Ἀγχόνη· κρεμάλα.
 Ἀδελκαστος· ἀπροσωπόλη-
 πτος, δίκαιος.
 Ἄζωνος· ὁ μὴ ζωνόμενος,
 ἄζωστος.
 Ἀθέμιτος· ἀσυγχώρητος,
 παράνομος.
 Ἀθλητής· παλαιστής, κυ-
 ρίως ὁ εἰς τοὺς ἀγῶνας
 νικήσας καὶ λαβὼν τὸ
 βραβεῖον.
 Ἀθλον· βραβεῖον.
 Ἀθλοθέτης· ὁ διορίζων καὶ
 διανέμειν βραβεῖα εἰς
 τοὺς ἀθλητάς.

Ἄθροισμα· συνάθροισμα,
 μάζωμα.
 Ἀκμή· ὁ ἀνώτατος βαθμὸς
 τῆς δυνάμεως.
 Ἀκόντιον· κοντάρι.
 Ἀκροβολισμός· τὸ τοξεύειν,
 ῥίπτειν βέλη μακρόθεν.
 Ἀλεκτρουνομαχία· μάχη
 τῶν πετεινῶν.
 Ἄλσος· δάσος μὲν νερὰ ἀφιε-
 ρωμένον εἰς θεοτητα τινά.
 Ἀμαξοδρόμιον· γύμνασμα
 γινόμενον διὰ τῆς ἀμά-
 ξης· καὶ τόπος ὅπου τρέ-
 χουν τὰ ἀμάξια.
 Ἀμυνα· ὑπεράσπισις, προ-
 φύλαξις.
 Ἀναβλύω· ἀναβρύω· ἐκ-
 βάλλω νερόν.
 Ἀναγράφω· τοιχοκολλῶ ἐγ-
 γραφὴν πρὸς δημοσίαν
 ἀνάγνωσιν.

Ἀνάκρισις· ἐξέτασις γινο-
μένη ἐνώπιον τοῦ δικα-
στηρίου.

Ἀνάμνησις· ἐνθύμησις.

Ἀνδρίας, ἄντος· ὁμοίωμα
ἀνθρώπου.

Ἀνεύθυνος· ὁ μὴ ὑποχρεω-
σάμενος δώσῃ λόγον τῶν πρά-
ξεών του.

Ἀνίσταμαι· σηκόνομαι ἐπάνω
ἄνω· τὸ ξύλον περὶ τὸ ὁ-
ποῖον γυρίζουν οἱ τροχοὶ
τῆς ἀμάξης.

Ἀπαλός· μαλακός· ἐξ ἀ-
παλῶν ὀνύχων, ἐκ νεα-
ρᾶς ἡλικίας.

Ἀπαιτῶ· ζητῶ δικαιωμα-
τικῶς.

Ἀπαλλαγὴ· ἐλευθέρωσις.

Ἀπαικονίζω· παριστάνω,
ἐκφράζω.

Ἀπηγορευμένον· ἐμποδι-
σμένον.

Ἀποκατάστασις· ἐκ νέου
σύστασις.

Ἀποκρούω· διώχνω εἰς τὰ
ὀπίσω, τρέπω εἰς φυγὴν.

Ἀπολογισμός· λογαριασμός

Ἀπονέμω· ἀποδίδω.

Ἀποποιούμαι· δεν δέχομαι
να κάμω τι.

Ἀποσπῶμαι· βιάίως ξε-
χωρίζωμαι.

Ἀπώλεια· χάσιμον.

Ἀποφορτόνω· ξεφορτώνω.

Ἀποφράς· δυστυχής, μια-
ρὰ ἡμέρα· οὕτως ὠνομά-
ζοντο αἱ διὰ τὰ μνημό-
συνα τῶν νεκρῶν ἡμέραι.

Ἀργυροῦς· ἀσημένιος.

Ἀριστεύω· δεικνύομαι ἀν-
δρείως.

Ἀρμενα· τὰ πανιὰ μὲ τὰ
σχοινιά κτλ. τοῦ πλοίου.

Ἄρωμα· μυρωδικόν, ὡς ἡ
κανέλα, μασχοκοκάρυδον
κτλ.

Ἄσβεστος· ἀσβέστης, χο-
ρήγι.

Ἀσπίς· σκουτάρι.

Ἄσυλον· τόπος, ἡ ναὸς ὅπου ὁ
καταφεύγων ἀσφαλίζεται.

Ἀτέλεια· ἀσιδοσία, ἐλευ-
θερία ἀπὸ τοῦ νὰ πλη-
ρῶνῃ τις φόρους.

Αὐλός· φλογέρα.

B.

Βαδίζω· περπατῶ, περι-
πατῶ.

Βάνκυσος· βάνανυσος τέχνη,
ἡ διὰ τοῦ πυρὸς ἐνεργου-
μένη, χονδρὴ τέχνη.

Βάραθρον· λάκκος βαθύς
καὶ σκοτεινός μὲ σίδηρα
κοπτερὰ, ὅπου ἔρριπτον
τοὺς καταδίκους.

Βῆμα· τόπος ὅπου στέ

κονται οἱ ῥήτερες καὶ
δημηγοροῦσι.
Βουλευομαι· σκέπτομαι.
Βουλὴ· σκέψις, ἀπόφασις.
Βωμός· θυσιαστήριον.

Γ.

Γλαυξ, κός· κουκουβάγια.
Γήλοφος· ὑψωμα ἀπὸ γῆν.

Δ.

Δεινόν· κακόν, βλάβη.
Δεσμά· τὰ σίδηρα, τὰ ὁ-
ποῖα φέρουν οἱ κατάδικοι.
Διαιωνίζω· αἰώνιον, παν-
τοτεινόν κάμνω.
Διανέμω· διαμοιράζω.
Διασπείρω· διασκορπίζω.
Διατάσσω· βάλλω κατὰ
τάξιν.
Διατηρῶ, οὔμαι· φυλάττω,
ομαι.
Διατριβή· διασκέδασις.
Δίκη· χρυσολογία.
Δίσκος· πέτρα στρογγύλη,
τὴν ὁποίαν ἔρριπτον μα-
κράν.
Δίφρος· ἄμαξα ἔχουσα δύο
καθίσματα.
Δοκός· δοκάρη, πατερόν.
Δόρυ· ὄπλον τῶν ἀρχαίων·
ἦτο δὲ μεγάλη ράβδος,
κατασκευαζομένη συνή-

θως ἀπὸ ἀγριοβαλανιδι-
άν, καὶ ἔχουσα κεφαλὴν
ἐκ μετάλλου, αἰχμὴν.
Δουλεία· ὁ καταδικαζόμε-
νος εἰς ταύτην τὴν ποι-
νὴν ἐπωλεῖτο ὡς δοῦλος.
Δοχμή· παλάμη.
Δραπετεύω· φεύγω.
Δύναμαι· ἐμπορῶ.
Δυσμετακόμιστον· δυσκο-
λομετάφερτον.

Ε

Εγείρω· ὑψώνω, οἰκοδομῶ.
Εἰσάγω, ομαι· κάμνω ἀρ-
χὴν, νέαν συνθήκειαν.
Εἰσοδήμα· τὸ προϊόν, κέρ-
δος, τὸ ὁποῖον λαμβά-
νει τις κατ' ἔτος ἀπὸ τὰ
ὑποστατικάτου, ἢ ἄλ-
λην περιουσίαν του.
Εἰσφορά· φόρος τὸν ὁποῖον
ἐπλήρονον κοινῶς οἱ πο-
λίται, μέτοικοι καὶ ξένοι.
Ἐκκαλῶ, οὔμαι· φέρω μίαν
ὑπόθεσιν ἀπὸ κατώτερον
εἰς ἀνώτερον δικαστήριον,
ὡς κακῶς δικασθεῖσαν.
Ἐκλειψις· φαινόμενον τὸ ὁ-
ποῖον λαμβάνει χώραν,
ὅταν ἡ σελήνη διαβαί-
νουσα μεταξὺ ἡλίου καὶ
γῆς, μᾶς κρύπτῃ τὸν ἡ-
λιον ὁλόκληρον ἢ ἐν μέρ-

ρει, ἢ ὅταν τιθεμένης
τῆς γῆς μεταξύ ἡλίου
καὶ σελήνης, παύη ἡ τε-
λευταία τοῦ νὰ λαμβάνη
τὸ φῶς.

Ἐκούσιος· θεληματικός·

Ἐλαττόνω· σμικρύνω.

Ἐλεος· συμπάθεια, εὐ-
σπλαγχνία.

Ἐλύω· σύρω, φέρω πρὸς
τὸ μέρος μου.

Ἐμῆλημα· εἰκὼν.

Ἐνιαυτός· οἱ δώδεκα μῆ-
νες οἵτινες ἄρχονται ἀπὸ
τῆς πρώτης Ἰανουαρίου
καὶ τελειοῦν μέχρι τῆς
τελευταίας ἡμέρας τοῦ
Δεκεμβρίου.

Ἐνώπιον· ἐμπροσθεν.

Ἐνώτιον· σχολαρίκι.

Ἐξιλεόνω· καταπραύνω τὴν
ὀργὴν τινός·

Ἐξάγω, ὁμαι· ἐκβάλλω, ὁμ.

Ἐξωσις· ἀποβολή, παῦσις.

Ἐπάνοδος· ἐπιστροφή.

Ἐπαυλις· οἰκία τῆς ἐξοχῆς.

Ἐπίορκος· ὁ παραβαίνων
καταπατῶν τοὺς ὅρκους
του.

Ἐπιτίθημι· βάλλω ἐπάνω.

Ἐπιτρέπω· δίδω ἄδειαν,
συγχωρῶ.

Ἐριννύες· θεαὶ τοῦ ἄδου.

Ἐρυθρός· κόκκινος.

Ἐστραμμένος· γυρισμένος.

Ἐτος· ταῦτόν μετ' ὅτι ἐνιαυτός.

Εὐήθης· ἀπλοῦς, χωρὶς
κρίσιν ἄνθρωπος.

Εὐθύνη· ἡ ὑποχρέωσις τοῦ
νὰ δίδῃ τις λόγον τῶν
πραξέων του.

Εὐμενής· εὐνοϊκός, βοηθός.

Εὐπατρίδης· εὐγενής·

Εὐτελής· μικρὰς τιμῆς ἄ-
ξιος.

Εὐτρεπίζω· βάλλω εἰς κα-
λὴν τάξιν, συγυρίζω.

Ἐφορεύω· ἐπιβλέπω, ἐπα-
γρυπνῶ.

H.

Ἡλύσια πεδία· ὁ παρά-
δεισος τῶν παλαιῶν.

Ἡνίοχος· ἁμαξάς·

Ἡττα· χαλασμός ὅταν νι-
κᾷται τις εἰς τὴν μάχην.

Ἡττον· ὀλιγώτερον.

Θ.

Θέσπισμα· θεία προσταγή·

Θεϊώδης· θειαφώδης.

Θύμα· τὸ προσδιωρισμένον
διὰ τὴν θυσίαν ζῶον, καὶ
τὸ θυσιασθὲν ἤδη.

Θύτης· ὁ ἱερεὺς, ὅστις εἶχεν
ἔργον νὰ σφάζῃ τὰ θύματα.

I.

Ἰκετεύω· παρακαλῶ·

ἱμάτιον· φόρεμα.

ἱματισμός· ἐνδυμασία, φορεσιά·

ἵππαρχος· ἀρχηγὸς τοῦ ἵππου, καβάλαρίας.

ἰσορροπία· ἰσοζυγίαις, τὸ νὰ μὴ κλίνη εἰς τὸ ἓν μέρος περισσότερον παρ' εἰς τὸ ἄλλο.

ἴσταμαι· στέκομαι.

ἱστίον· πανί τοῦ καραβίου.

ἱστός· κατάρτι.

ἰχθυοπώλης· ὁ πωλὼν ἰψά-ρια.

K.

Καθαίρουμαι· ἀποβάλλομαι τῆς ὑπηρεσίας.

Καθῆκον· χρέος, ἔργον.

Καθιερουμαι· καθαγιαζομαι

Καλλωπίζω· κάμνω εὐμορφον, στολίζω.

Κάλπη· σταμνίον ἢ ἀγχιον ἔχον εἶδος κεφαλῆς, ὅπου ἔβαλλον τὴν στάκτην τῶν νεκρῶν.

Κατάκειμαι· πλαγιάζω, ἐξαπλόνομαι εἰς τὸ κρεβάτι.

Κατατάσσομαι· συναριθμοῦμαι.

Κατεδαφίζω· κρημνίζω σύρριζα.

Κατέχω· κατάσχω· πιάνω.

Κατοπτρομαντεία· μαντεία γινομένη διὰ τῶν καθρεπτῶν, εἰς τοὺς ὁποίους παρίστανον εἰκόνας καὶ σκιάς δαιμόνων.

Κενοταφεῖον· τάφος χωρὶς νὰ περιέχῃ τὸ λείψανον τοῦ νεκροῦ·

Κεραία· ἀντένα τοῦ πλοίου.

Κηδεία· ἐνταφιασμός·

Κηλὶς· λέρα, λεκές.

Κηρύκειον· βάθρος τὴν ὁποίαν ἔφερον οἱ κήρυκες. εἶχε δὲ δύο ὄφεις περιπεπλεγμένους καὶ ἀντιπροσώπως πρὸς ἀλλήλους καίμενους.

Κιβδηλεύω· νοθεύω, κάμνω κάλπικον.

Κλίμαξ· σκάλα.

Κλίνη· κρεβάτι.

Κνήμη· τὸ σκέλος τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ γόνα μέχρι τοῦ ποδός.

Κνημὶς· κάλτζα, τουζλοῦκι.

Κοιλὰς· λαγκάδι.

Κοιλαινῶ· ξελακκνῶν.

Κόμη· μαλιά τῆς κεφαλῆς.

Κομήτης· ἄστρον μὲ κόμην (πλεξίδα), μὲ οὐράν.

Κορώνη· κουρούνα.

Κοσμῶ· ὠραίζω, στολίζω.

Κόσμος· στολισμός· κυρίως τῶν γυναικῶν.

Κραταῖός· δυνατός·

Κραυγάζω· φωνάζω μεγά-
λως.

Κύβος· σῶμά τι τετράγω-
νον, τὸ ὅποιον ἔχει ἕξ
πλευράς· τοιοῦτον εἶναι
τὸ ζάρι, δι' οὗ παίζουσι
τὸ τάβλι.

Κύνος· εἶδος ὀρνέου λευκὸν
καὶ μακρὸν λαιμὸν ἔ-
χοντος.

Κυκλοτερής· κυκλικὸς, κυ-
κλοειδής.

Κυματοειδής· ὁ ἔχων τὸ
εἶδος, τὸ σχῆμα τῶν
κυμάτων.

Κύπτω· σκύπτω.

Κῦρος· δύναμις, ἰσχύς.

Κώμη· μέγαλον χωρίον.

Λ.

Λέβης· λεβέτι.

Λεηλατῶ· γυμνῶν· ἀρ-
πάζω τὴν περιουσίαν τοῦ
ἄλλου.

Λεκανομαντεία· μαντεία
λαμβανομένη διὰ τῆς
λεκάνης, οὐσης γεμάτης
ἀπὸ νερόν· ῥίπτοντες εἰς
αὐτὴν μικρὰ λιθαράκια,
καὶ λέγοντες μυστικούς
τινάς λόγους, ἐκάλουν
τοὺς δαίμονας καὶ τοὺς
ἐσυμβουλευόντο δι' ὅσα
ᾔθελον.

Λευκός· ἄσπρος.

Λιθοτομεῖον· πετροκοπεῖον.

Λόφος· αἱ εἰς τὴν κορυφὴν
τῆς περικεφαλαίας ἀνα-
πεταμέναι τρίχες ἢ πτε-
ρά·

Μ.

Μᾶλλον· περισσότερον.

Μαστιγοῦμαι· δέρνομαι διὰ
τῆς μάστιγος, καμτζικιοῦ.

Μέλας· μαῦρος.

Μετακομίζω· μεταφέρω.

Μῆκος· μάκρος.

Μνημεῖον· τάφος, καὶ ἄλλα
ἔργα ἀρχιτεκτονικῆς
προσδωρισμένα δι' ἀνά
διατηρήσουν τὴν μνήμην
τῶν μεγάλων ἀνδρῶν.

Μονόγραμμα· μονοκονδυ-
λία γινομένη διὰ τῶν
ἀρχικῶν στοιχείων τοῦ
ὀνόματος.

Μορμυριγμός· μουρμουρι-
τὸν τοῦ νεροῦ.

Μυκῶμαι· μουγγρίζω ὡς
τὸ βόδι.

Μύρτος· μυρτιά, μυρσίνη.

Ν.

Νεκρομαντεία· μαντεία
λαμβανομένη διὰ τῶν
νεκρῶν, καὶ ποτὲ μὲν ἐ-

γίνεται διὰ τῆς μαγικῆς
χρήσεως κοκκάλου ἡ φλε-
βος τοῦ νεκροῦ, ποτε δὲ
διὰ τῆς ἐπιχύσεως ζε-
στοῦ αἵματος εἰς τὸ ἐ-
σωτερικόν τοῦ σώματος
τοῦ νεκροῦ.

Νυμφεύομαι· λαμβάνω νό-
μιμον γυναῖκα, ὑπαν-
δρεύομαι.

Ο.

Ογκώδης· ὁ μέγαλον βά-
ρος, σῶμα ἔχων.

Ὀδύρομαι· θρηνολογῶ.

Οἰκίζω, οἰμαι· κατοικίζω,
ἥτοι βάλλω ἀνθρώπους
διὰ τὰ κατοικήσουσι εἰς τὸ
αὐτὸ μέρος.

Οἰκοδομή· κτίριον.

Οἰωνός· μαντεία τὴν ὁποίαν
ἐλάμβανον παρατηροῦντες
τὸ πέταγμα, τὴν φωνὴν
καὶ τὰ ἄλλα κινήματα
τῶν πτηνῶν.

Οἰωνοσκόποι· οἱ διὰ τῶν
οἰωνῶν μαντεύμενοι.

Ὀλιγοδάπανος· ὀλιγοέξοδος.

Ὀμήγυρις· συνάθροισις ἀν-
θρώπων.

Ὀμνυμι· κάμνω ὄρκον.

Ὀργίλος· θυμώδης

Ὀρείχαλκος· προῦντζος.

Ὀρμος· τόπος εἰς τὸν ὁποῖ-

ον δύνανται νὰ ἐλλιμε-
νισθῶσι πλοῖα.

Ὀρος· βουνόν.

Ὀστοῦν· κόκκαλον.

Π.

Πανδήμως· δημοσίως, δη-
μοτελῶς.

Πανηγυρικός· ἐγκωμιασι-
κος, ἐπαινετικός.

Πάρεδρος· βοηθός.

Παρέρχομαι· περνῶ.

Πεδιάς· κάμπος.

Πεζοδρόμιον· γύμνασμα,
τὸ ὁποῖον κάμνουν τρέ-
χοντες πεζοί, καὶ ὁ τό-
πος ὅπου τρέχουν.

Πέλεκυς· τζεκούριον.

Πέλμα· πατούνα τοῦ ποδός.

Περίβλημένον· ἐνδεδυ-
μένον, στολισμένον.

Περίβολος· τόπος περιτει-
χισμένος.

Περίπταμαι· πετῶ τρι-
γύρω

Περικυκλώ· περιτριγυρίζω.

Περιφέρειαι· ἡ περίξ· ἑκτασις.

Πηδάλιον· τιμόνι.

Πῖλος· καπέλο, φέσι.

Πλακούντιον· πῆτα.

Πλεονέκτημα· προνόμιον.

Πλειονοψηφία· ψήφοι τῶν
περισσοτέρων.

Πληρώ· γαμίζω.

- Πολέμαρχος· ἀρχιστράτηγος
 Πολιτεία· ἐπικράτεια, τό-
 πος, κυβερνώμενος ἐλευ-
 θέρως, δημοκρατικῶς ἢ
 ἀριστοκρατικῶς.
 Πορφυροῦν· χρῶμα βαθύ
 κοκκινόν.
 Προαναγγέλλω· γνωστο-
 ποιῶ προτύτερα.
 Προβασκίς· τὸ μακρὺ ῥύγ-
 χος (μῦτη) τοῦ ἐλέφαν-
 τος.
 Πρόγραμμα· πινάκιον εἰς
 τὸ ὁποῖον ἐγγραφον τὸ
 σχέδιον τοῦ νόμου, διὰ
 νὰ λάβῃ γινῶσιν ὁ λαὸς
 πρὶν συνέλθῃ εἰς συνέ-
 λευσιν.
 Προθυμοῦμαι· προσπαθῶ,
 πασχίζω.
 Πρόκλησις· παρακίνησις
 εἰς μάχην.
 Προνόμιον· δικαίωμα χα-
 ριζόμενον εἰς τινὰς μό-
 νον, καὶ ὄχι εἰς ὅλους.
 Προνοῶ· προβλέπω.
 Πρόποισις· τὸ πίνειν εἰς ὑ-
 γείαν τινός.
 Προσαρμῶζω· τεργιάζω τὸ
 ἐν μὲ τὸ ἄλλο.
 Προσέγγισις· πλησίαισις.
 Προστατεύω· ὑπερασπίζο-
 μαι.
 Προστάτης· ὑπερασπιστής.
 Πρόστιχον· ὅ,τι τυχαίνει.
- Προτίθηναι· σκοπεῖν νὰ
 κάμω τι.
 Πτηνόν· πουλί.
 Πτυχή· δίπλωσις, δίπλα.
 Πυγμαῖος· ὁ διὰ τῆς πυγ-
 μῆς, τοῦ γρόνθου, μαχο-
 μένος.
 Πυθμήν· πάτος.
 Πύλη· μεγάλη θύρα, ὡς
 ἡ τῶν φρουρίων.
 Πυλωρός· φύλαξ τῆς πύλης.
 Πῦρ, ρός· φωτιά.
 Πώγων, ωνος· πηγῶνι.
- P.
- Ράμφος· μύτη τῶν πουλιῶν
 ῥόπαλον· ξύλον χονδρὸν ἑ-
 χον εἰς τὸ ἐπάνω μέρος
 ῥόζον, ματζοῦκα.
 ῤυπαρός· λερωμένος.
- Σ.
- Σάλπιγξ· τρομπέτα.
 Σημαίνω· φανερόνω.
 Σκάφος· βάρκα.
 Σκηπτρον· ῥάβδος· σημει-
 ὄν διακριτικὸν τῆς δικα-
 στικῆς ἐξουσίας.
 Σπαράσσω· βιαίως σύρω,
 κατασχίζω.
 Σπατάλη· τὸ κακῶς ἐξο-
 δεύειν χρήματα, ἀσωτεία.

Σπονδή· εὐχή μετὰ ἐκχύ-
σεως οἴνου.

Σταθμά· ζύγια.

Στίγμα· σημεῖον γινόμενον
μέ πυρακτωμένον σίδη-
ρον εἰς τὸ μέτωπον ἢ εἰς
τάς χεῖρας τῶν κακούρ-
γων.

Σταυρός· μηχανή, εἰς εἶδος
σταυροῦ, εἰς τὴν ὁποίαν
ἐκάρφονον τοὺς κακούρ-
γους.

Συγκαλῶ· προσκαλῶ νὰ
συνέλθωσιν εἰς συμβούλιον
Συγκαταλέγομαι· συγκατα-
τάσσομαι, συναριθμοῦμαι
Συζήτησις· φιλονεικία περὶ
τινος ὑποθέσεως πρὸς
εὐρεσιν τῆς ἀληθείας.

Σύμβολον· σημεῖον.

Συμπληρῶ· τελειόνω.

Συνέδριον· συνέλευσις, συν-
άθροισις.

Συνετός· βαθύνους, φρονιμος.

Συνέχομαι· συγκρατοῦμαι.

Συρρέω· συνέρχομαι εἰς τὸ
αὐτό, συναθροίζομαι.

Συσσίτια· συνάθροισις ἀν-
θρώπων διὰ νὰ τρώγουν
οἱμοῦ.

Σφετεριζής· ὁ τὰ ξένα κά-
μνων ἰδικά του.

T.

Τάπης· ὕφασμα μάλλινον
πρὸς στρώσιν ἐπιτήδειον,
πευκίον.

Τάφρος· χανδάκι.

Ταινία· δέμα μακρὸν, κορ-
δέλλα.

Τέλος· ὑπὸ τὴν λέξιν τέλος
περιελάμβανον οἱ Ἀθη-
ναῖοι τὸ ἐκ τῶν ἰδιοκτη-
σιῶν τῆς πολιτείας εἰ-
σόδημα, τὸν φόρον τὸν
ἐκ τῶν μετοίκων καὶ ἀ-
πελευθέρων, καὶ τὸν ἐπὶ
τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐξα-
γωγῆς διαφόρων προϊ-
όντων εἰσπραττόμενον.

Τελεσφορῶ· εὐδοκιμῶ, ἐπα-
τυχαίνω.

Τεμάχιον· κομμάτιον.

Τέρπομαι· εὐφραίνομαι,
εὐθυμῶ.

Τέττιξ, γος· τζίντζηρας.

Τῇδε κακεῖσε· ἐδῶ καὶ ἐ-
κεῖ.

Τοξική· τέχνη, ἐμπειρία
εἰς τὸ ρίπτειν βέλη.

Τραγήματα· τὰ μετὰ τὸ
φαγητὸν παρατιθέμενα
εἰς τὴν τράπεζαν γλυ-
κύσματα, καρύδια, ἀ-
μύγδαλα, σῦκα, κτλ.

Τρίβων· τὸ ἐπὶ τοῦ χιτῶ-
νος βαλλόμενον φόρεμα

τὸ ὅποιον ἦτον ἀρκετὰ πλατύ.

Τρίπους· λέβης, ἐπὶ τριῶν ποδῶν στηριζόμενος· οἱ ἐν Δελφοῖς τρίποδες ἦσαν ἐκ χρυσαῦ καὶ με πολ- λὴν τέχνην ἐξειργασμένοι.

Τροχαλία· μακαράς.

Τρυφή· ἡ οὐπάθεια, μαλ- θακοτής.

Υ.

Υδρία· ἀγγεῖον διὰ τοῦ ὁ- ποίου ἐκβάλλουν νερόν· κάδος, χρησιμεύων διὰ τὴν ψηφοφορίαν.

Ίδروμαντεία· μαντεία λαμ- βανόμενη διὰ τοῦ νεροῦ, παρετήρουν δηλ. τὰς διαφοροὺς ἐντυπώσεις, μεταβολὰς, χρώματα καὶ εἰκόνας, τὰς ὁποίας πα- ρίστανε τὸ νερόν, καὶ ἐ- συμπερίαινον ἐκ τούτων τὰ μέλλοντα.

Ύπαιθρος· ξάστερος, ανοι- κτός τόπος.

Ύπαινίττομαι· φανερόνω αἰνιγματωδῶς, σκοτεινῶς.

Ύπερογκος· ὑπερμεγέθης, ὑπέρμετρος.

Ύπερτιμῶ· προσδιορίζω τι- μὴν μεγαλητέραν τοῦ πρέποντος.

Ύποχῳρῶ· παραμερίζω διὰ νὰ περάσῃ τις.

Φ.

Φάρμακον· τὸ συνηθέστερον φάρμακον μετ' τοῦ ὁποίου ἐθανάτονον ἦτον τὸ κώ- νειον.

Φέρετρον· κράββατος, ὅπου βάλλουν τὸν νεκρόν.

Φιλοφρόνως· μετ' φιλικὸν αἰ- σθημα, περιποιητικῶς.

Φατρία· ὑποδιαίσεις τῆς φυλῆς.

Φυλὴ· διαίσεις λαοῦ τινος, καθὼς ὁ λαὸς τῶν Ἀθη- νῶν ἐδιαίρειτο εἰς δέκα φυλάς.

Φωρῶμαι, πιάνομαι εἰς τὴν πράξιν.

Χ.

Χαλιναγωγίῳ· ὁδηγῶ διὰ τοῦ χαλινοῦ, μετριάζω, περιορίζω.

Χαλκός· χάλκωμα μπακίρι· Χερσόνησος· νήσος δι' ἐ- νὸς μόνον μέρους μετ' τὴν ξηρὰν συγκρατούμενη, ὡς εἶναι ἡ Πελοπόννησος μετ' τὴν Ρόουμελην.

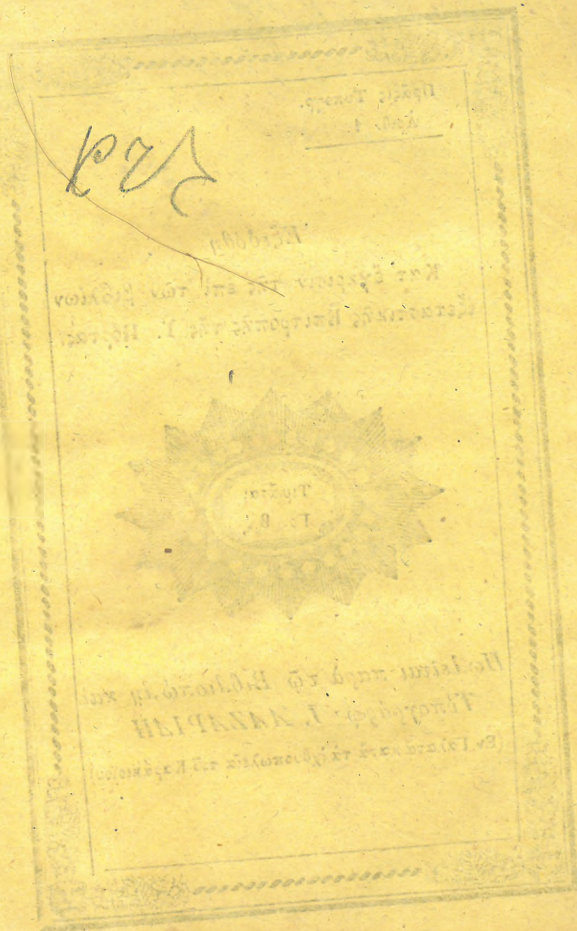
Χιτών· ὁ χιτῶν ἐχρησίμευεν

εἰς τοὺς ἀρχαίους ἑλ-
ληνας, ὅπως χρησιμεύει
τὸ ὑποκάμισον εἰς ἡμᾶς.
Χρησμός· ἀποκρισις μαν-
τείου.

Ψ.

Ἦχος· λιθαράκιον ἢ κου-
κίον, τὸ ὁποῖον μετεχει-
ρίζοντο διὰ νὰ γνωρίσουν
τὴν ἀπόφασιν συνελεύ-
σεως τινος.
Ψυχόρραγιω· ψυχορραγῶ,
πνέω τὰ λείδια.

ΤΕΛΟΣ.

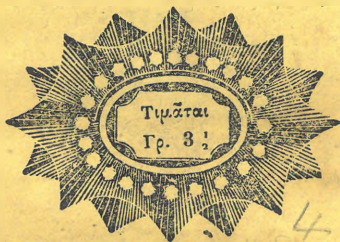
Ἡ. Δ. Διμηρῖος

Πρᾶξις Τυπογρ.

Ἀριθ. 1.

Ἐξεδόθη

Κατ' ἐγκρισιν τῆς ἐπὶ τῶν βιβλίων
ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Υ. Πόρτας.

Πωλεῖται παρὰ τῷ Βιβλιοπώλῃ καὶ
Τυπογράφῳ **Ι. ΛΑΖΑΡΙΔΗ**
(Ὡς Γαλατὰ κατὰ τὰ ἰχθυοπωλεῖα τοῦ Καράκιοῦ)

020

12072

Dup. 2 p. 1

101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200